

2023

SZAKPOLITIKAI ÚTMUTATÓ

A természeti tőke
fenntartható hasznosítása,
zöldinfrastruktúra-fejlesztések



Előszó az útmutatóhoz

A dokumentum kidolgozásának célja egy teljesen új szakmai, szakpolitikai útmutató létrehozása volt a természeti tőke fenntartható hasznosítását, zöldinfrastruktúra-fejlesztéseket érintő témában. Az útmutató a vármegyei fejlesztési dokumentumok kiegészítő elemeként segíti az azokban megfogalmazott célok elérését, iránymutatást biztosítva a fejlesztésben részt vevő településeknek, közösségeknek.

Az útmutató gyakorlati információkat, egyfajta szakmai keretet és könnyen a helyi viszonyokra formálható, egyszerűen alkalmazható nemzetközi gyakorlati példákat, eszközöket és megoldásokat mutat be a vonatkozó fejlesztési prioritások intézkedéseinek előkészítéséhez és megvalósításához.



IRÁNYTŰ A TELEPÜLÉSI FEJLESZTÉSEKHEZ



Készítette:
Hajdú-Bihar Vármegye Önkormányzata

Debrecen

2023

Tartalom

Háttér	6
Áttekintés.....	7
Tematika.....	8
Jó gyakorlatok.....	9
Szakmai tájékoztató füzet.....	36
Szakértői javaslatok.....	57
Barnamező felmérés.....	107

Háttér

01

Fejlesztési célok

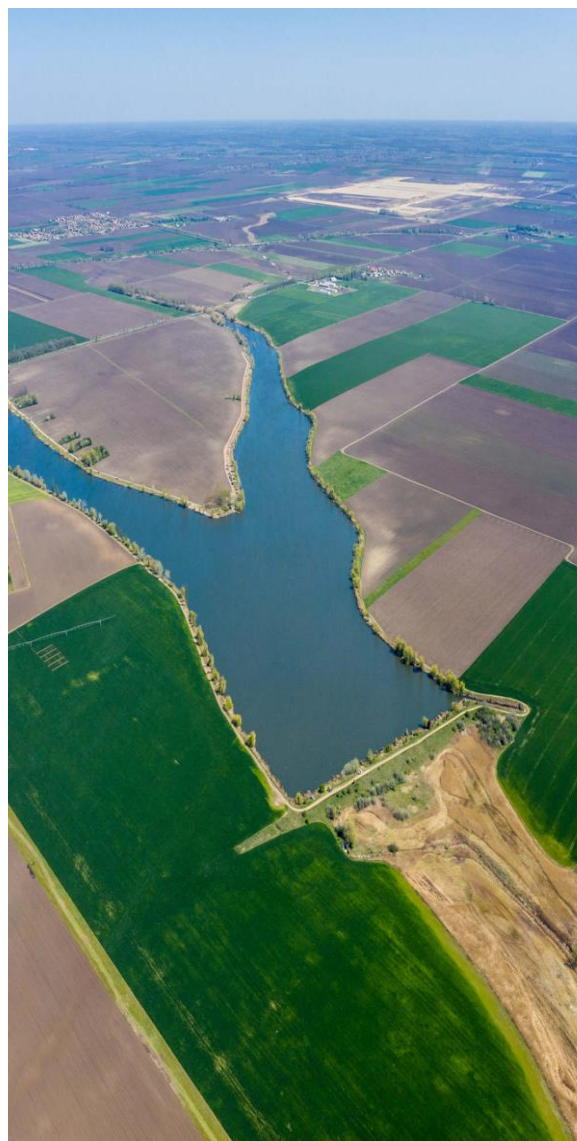
A biológiai sokféleség, a természeti területek jelentős csökkenése okán nagy szükség van egy olyan ökológiai perspektíva kialakítására, amely összehangolva a politikai döntéshozók, a helyi közösségek és egyben a jövő érdekeit, egyfajta integrált tájgazdálkodási megközelítéssel valósítja meg a városperemi területek fejlesztését. E megközelítés alkalmazásával nem csupán a közösségek jóléte és jól-léte, de az éghajlatváltozással kapcsolatos alkalmazkodási képessége is erősebbé válik.

02

RENATUR együttműködés

A 7 európai partnerintézmény közös munkája során megvalósult RENATUR együttműködés egyik fő eredményeként a természeti tőke megőrzésének és értékelésének, valamint a zöld infrastruktúrán alapuló megoldások alkalmazásának kérdései beépítésre kerültek Hajdú-Bihar vármegye 2021-2027 közötti időszakra szóló területfejlesztési programjába.

Az 1. prioritáson ("Fenntartható környezet") belül külön intézkedés foglalkozik ezzel a témával "1.7. intézkedés - A természeti tőke fenntartható hasznosítása, zöldinfrastruktúra-fejlesztések" címmel. A zöldinfrastruktúrák fontossága a 2. prioritás "Klímaadaptáció és klímavédelem a megyében" című intézkedésben is megjelenik.



"A föld tőke, örökség, természet; befektetés, inspiráció, otthon. Ez mind véges, s mind törődést igényel. Bölcsen tervezzünk hát a természet jövőjéért, a saját jövőnkért." Forman, 2008

Áttekintés



Ahogy az a RENATUR együttműködés debreceni nemzetközi szakmai ülésére (2021. április) összeállított [helyzetfeltáró dokumentumban](#) is megfogalmazásra került, az elmúlt másfél-két évtizedben Hajdú-Bihar megyében a térségi megújulás folyamata a korábban meglévő településrészek megújulásával, az alulhasznosított vagy kihasználatlan területek újrahasznosításával, valamint a viszonylag diffúz, könnyen

elérhető zöldmezős gazdaságfejlesztési célú fejlesztésekkel járt együtt.

Bár a megye szinte valamennyi településén markánsan jelentkezett a városiasodás jelensége, a területhasználati adatok elemzése azt mutatja, hogy ez viszonylag szilárd keretek között maradt.

Bár a zöld- és kékinfrastruktúrával, általánosságban pedig a természeti tőke értékelésével, védelmével és megőrzésével kapcsolatban már elérhető jó néhány kezdeményezés és finanszírozási lehetőség, számos település esetében nehéz olyan, ténylegesen alkalmazható megoldást találni, amely egyszerre képes az önkormányzat, a gazdasági/üzleti szereplők és a helyi közösségek szerteágazó igényeinek kielégítésére.

Ez az útmutató mindehhez egyfajta iránymutató eszköztárként szolgálhat. A dokumentum kidolgozásának nélkülözhetetlen szereplői voltak a hazai szakértői csoport tagjai (Debreceni Egyetem Természettudományi és Technológiai Kar Földtudományi Intézet, Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Programokért felelős Helyettes Államtitkárság, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Hajdú-Bihar Megyei Igazgatóság, EDC Debrecen Város- és Gazdaságfejlesztési Központ).

Az útmutató egyben erősíteni hivatott azt a tudásbázist is, amelyet a területi és regionális/helyi tervezésről és fejlesztésekről folytatott megbeszélések során fel lehet használni.

Települési vagy településperemi térségek?

Bár az útmutató elsősorban a településperemi térségekre, mint célterületekre került kidolgozásra, azonban tartalmi elemei, a bemutatott gyakorlatok és megoldások egyaránt sikerrel hasznosíthatóak a települések belterületi fejlesztései során is.

Tematika

Az útmutató három fő forrásra támaszkodva mutat be számos, a települések, vállalkozások, vagy akár a lakosság által alkalmazható, környezetünk és természeti értékeink megőrzését, az éghajlatváltozás hatásaira történő válaszadást segítő megoldási lehetőséget:



A városperemi, településperemi tájak a települések periferiáján, gyakran azok közigazgatási határain túl helyezkednek el.

Itt egyaránt megtalálhatók a beépített területek, például lakóövezetek, szabadidős és ipari területek, a kommunális infrastruktúra területe, valamint olyan értékes városperemi nyílt területek, mint a zöld-, barnamezős vagy mezőgazdasági területek.

A növekvő urbanizáció és a városhatárokon átívelő beruházások miatt a városperemi nyílt területek egyre csökkenő tendenciát mutatnak.

A csökkenéssel együtt e nyílt térségek természeti öröksége, ezáltal pedig az általuk biztosított úgynevezett **ökoszisztéma szolgáltatások**, mint a biológiai sokféleség megőrzése, az éghajlat és a levegőminőség szabályozása, valamint a rekreációs lehetőségek is elvesznek.

Kiemelten fontos feladat tehát, hogy felhívjuk a figyelmet a városperemi nyílt területek fontosságára és azok természeti örökségére, annak kifejezett megőrzése érdekében.

Jó gyakorlatok

A RENATUR projekt német, belga, spanyol, szlovén, lengyel partnerrégióiban alkalmazott gyakorlatok áttekintése, kiegészítve a hazai szakértői csoport, illetve nemzeti szinten aktív szakmai szereplők által bemutatott megoldásokkal

Szakmai tájékoztató füzet

Az Interreg Europe program szakemberei által összeállított szakpolitikai tájékoztató anyag magyar nyelvű változata

Szakértői javaslatok

A német, belga, spanyol, szlovén, lengyel RENATUR partnerrégiók szakemberei által megfogalmazott szakmai javaslatok



A "jó gyakorlat" gyűjtése a regionális fejlesztési politikákhoz kapcsolódó kezdeményezés, amely olyan megoldások bemutatását és megosztását célozza, melyek sikeresnek bizonyultak egy adott régióban, és amelyek potenciálisan érdekesek lehetnek más területi szereplő számára is.

Jó gyakorlatok

A jó gyakorlatok meghatározása

Sikeresnek akkor tekinthető egy gyakorlat (megoldás, eljárás, kezdeményezés), ha már kézzelfogható és mérhető eredményeket hozott egy adott cél elérésében. Bár e kontextusban elsősorban a jó gyakorlatokra hivatkozunk, azonban számos esetben a rossz gyakorlatokból is értékes tanulságokat lehet levonni.

A jelen dokumentumban bemutatott jó gyakorlatok a RENATUR projekt német, belga, spanyol és lengyel partnerrégióiban alkalmazott gyakorlatok. A fejezet végén bemutatásra kerülnek a hazai, nemzeti szinten aktív szakmai szereplők által bemutatott megoldások is.

Zöld Öv kialakítása a radomi funkcionális térségben (Lengyelország)

A javasolt megoldás a Radom Funkcionális Térség kiegészítő fejlesztési stratégia létrehozásával foglalkozik, amely négy modulra oszlik: térbeli, környezeti (zöldöv-koncepció),

Mivel az önkormányzatok teljes mértékben ellenőrzik tervezésüket, gyakran akadályozzák a számos település együttműködését magában foglaló regionális projektek végrehajtását. Az önkormányzatokkal együttműködésben koherens stratégiát dolgoztak ki e szempontok kezelésére az átfogó és többdimenziós területrendezési projektek esetében.

A közbeszerzési eljárás során a magánvállalkozók módszertant és megoldásokat készítettek el, míg a projektvezető, a Radom Funkcionális Térség Egyesület felügyelte azok következetességét és minőségét. A projekt a stratégia végrehajtásáért felelős irányítási egység kinevezésével kezdődött.

A Zöld Övre vonatkozó modul magában foglalja a Radom Funkcionális Térségen belül a „Zöld Öv” nyílt térségi hálózat létrehozását, védelmét, fejlesztését és kezelését, valamint a megvalósításra vonatkozó néhány ajánlást. A hálózat elemei a sűrű fejlesztési területeken kívül elhelyezkedő (megfelelően széles, folyamatos és koherens funkcionális és térbeli rendszert létrehozó) nyílt térségek voltak.

A fő kedvezményezettek Radom városa és a tervben szereplő települések. A közvetett érdekelt felek a vízügyi, erdőgazdálkodási és infrastruktúra-politikával foglalkozó tartományi és nemzeti szervezetek.



Eredmények

- Teljes cselekvési terv, amely magában foglalja mind a négy modult, helyi diagnózissal és cselekvési tervvel
- Integrált Természeti és Vízgazdálkodási Program (a Zöld Öv természeti modulon belül)
- A projekt végrehajtásáért felelős egyedi irányítási egység létrehozása

SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK

A környezeti modul finanszírozásának összege 347 911,61 PLN (kb. 73 000 EUR). A teljes összeg 1 547 072,98 PLN (kb. 326 EUR). Összesen 12 ember dolgozott a projekten: 1 menedzser, 3 modulkoordinátor, 8 szakértő együttműködő.

ALKALMAZHATÓSÁG

Ez a bevált gyakorlat azt mutatja, hogy fontos egy jól összehangolt stratégia kidolgozása a regionális tervek kidolgozásához. A stratégiát az egész régió jövőjével kapcsolatos számos szempont kezelésére dolgozták ki. A stratégia kidolgozásához kidolgozott módszertan innovatív, és lehetővé teszi a stratégia hatékony végrehajtását potenciálisan korlátozó tényezők azonosítását is. A jogalkotási folyamathoz kapcsolódó kihívások ellenére ez jó példa arra, hogy a helyi önkormányzatok megpróbálják megszervezni magukat, amikor a problémákat nagyobb léptékben, az egyetlen településen túl kell megoldani.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

<http://rof.mpu.radom.pl/wp-content/uploads/opracowania/srodowisko/broszura-rof-srodowisko.pdf>
(lengyel)

Stowarzyszenie Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego (Radom Funkcionális Térségi Egyesület), Lengyelország

bom@umradom.pl



A Kampinoski Nemzeti Park földvásárlási politikája (Lengyelország)

A Kampinoski Nemzeti Parkot 1959-ben hozták létre az értékes természetes élőhelyek védelmére irányuló nemzeti stratégiai döntés eredményeként. A nemzeti park területén számos település volt (ebből 70 maradt a mai napig).

A park Varsóval határos, és főváros közelsége és megközelíthetősége miatt a nemzeti parkot intenzív fejlesztésű települések veszik körül. A park Varsó nyugati oldalán található, ahol a nyílt területekre irányuló nyomás nagyon erős (a varsói agglomeráció fejlettebb a nyugati oldalon). Ezért a beépített területektől mentes területek növelése alapvető fontosságú a fenntarthatóság és az ökoszisztéma-szolgáltatásoknak a park általi biztosítása szempontjából.

A park vezetése az elmúlt 40 év során ügyes és szisztematikus földfelvásárlási programot folytattak a park integritásának növelése érdekében, mivel úgy vélik, hogy ez az egyetlen módja annak, hogy megvédjük a természetet az emberi beavatkozástól. Ezt a folyamatot a kezdetektől fogva a magántulajdonosok jogainak figyelembevételével és megfelelő kompenzáció fizetése mellett hajtják végre. Nem alkalmaznak kötelező intézkedéseket, és az egész folyamat önkéntes, átlátható és részvételen alapuló. A természeti területek biztosításának elsődleges szerepe mellett a park hatóság arra törekszik, hogy minden látogató számára elérhetővé tegye a területet, és hogy edukálja az embereket a polgári felelősségvállalásról és a környezettudatosságról.



Eredmények

- Az elmúlt 10 év során 861 hektárnyi városkörnyéki terület került megszerzésre
- Összesen 67 község esetében került sor földterület-visszaváltásra: 6 községben 50%-nál kevesebb; 44 faluban 50% és 95% közötti, 17 községben több mint 95% mértékben
- Ökológiai összeköttetéseket tartottak fenn 3340 hektáron, beleértve a parkon kívüli ökológiai folyosókat is
- A földvásárlási folyamat 8 település együttműködésén alapult

SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK

A földvásárlást az állam finanszírozza. Az elmúlt 10 év során 92 372 000 PLN-t (közel 20 000 000 EUR-t) költöttek 861 hektár megvásárlására. A folyamatban átlagosan 5 alkalmazott vett részt. A nemzeti park részt vett a LIFE+ projektben, amelynek keretében 2011 és 2015 között 5 568 860 euróért vásárolt fel földterületeket.

ALKALMAZHATÓSÁG

A bevált gyakorlat azt mutatja, hogy az értékes természeti területek védelme hatékonyabb, ha egy felelős intézmény megfelelő jogalkotási eszközökkel rendelkezik, amelyek lehetővé teszik számára, hogy teljes körű felelősséget vállaljon és tényleges hatást gyakoroljon. Az egyes tervek kisebb részekre való felosztásra segít elérni a célokat és alkalmazkodni a változó körülményekhez (finanszírozás, tulajdonosi konfliktusok, társadalmi kérdések stb.).

A bevált gyakorlat azt is mutatja, hogy a részvételen alapuló földfelvásárlási módszer hosszú távon megkönnyíti a tárgyalási folyamatot, bár több időt igényel. Döntő fontosságú volt a park vezetősége és az önkormányzatok közötti jó és partnerszerű együttműködés.

Emellett az oktatási tevékenységek, valamint a szabadidős és turisztikai helyszínek létrehozása segített meggyőzni az embereket a városkörnyéki nyílt térségek megőrzésének hozzáadott értékéről.

Végül a bevált gyakorlat jó példa arra is, hogy az uniós források felhasználása (pl. a LIFE programon keresztül) hogyan járulhat hozzá az ökoszisztéma-szolgáltatások nyújtásához szükséges földterületek megvásárlásához.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

<https://www.kampinoski-pn.gov.pl/> (lengyel)

Kampinoski Park Narodowy (Kampinoski Nemzeti Park), Lengyelország

dyrekcja@kampinoski-pn.gov.pl



Árvízvédelmi tározó és turistaútvonal a Wilga folyó mentén (Lengyelország)

Garwolin a Wilga folyón található, amely szabályozatlan a város határain kívül. Az értékes városkörnyéki nyílt térség része a folyó körüli természetes ökoszisztémának. A 2005-ös súlyos árvíz kárt követően az önkormányzat számos beruházást és javítást hajtott végre a város és környéke védelme érdekében. Az elmúlt évek egyik legfigyelemreméltóbb fejleménye a Wilga folyó mentén húzódó árvízvédelmi tározó és turisztikai útvonal volt.

A tározó nemcsak csökkenti a potenciálisan a városban okozott (árvízi) károk költségeit, hanem lehetővé teszi a közeli elővárosi élőhely fokozottabb megőrzését is. Ezzel párhuzamosan ez a régió diverzifikálja a külvárosi ökoszisztémát, miközben szabadidős lehetőségeket is kínál. Garwolin város közelsége megvédi a városkörnyéki nyílt területeket a jövőbeli városi növekedéstől, valamint a szomszédos település területéről.

A beruházás előnyeinek fő élvezője Garwolin városa az árvizek következményeivel kapcsolatos költségek jelentős csökkentése miatt. A város a beruházást egy hosszú és méltányos eljárás után fejezte be, melynek során az összes ingatlant megvásárolták a magántulajdonosoktól.

A tározó által nyújtott ökoszisztéma-szolgáltatások tekintetében a város saját „zöld” stratégiáját hajtja végre a régióban, előmozdítva a szabadidős és sporttevékenységeket. A terület értéknövekedése, az életminőség javulása és a természeti területekhez való jobb hozzáférés miatt a helyi lakosok is profitálnak a beruházásból.



Eredmények

- Befejezett hatalmas beruházás – sikeres tervezés és több mint 10 000 000 PLN (kb. 2 105 500 EUR) összegyűjtése
- Lezárt hosszú távú földvásárlási folyamat – 9 év
- Nem merül fel az árvíz károk elhárításának költsége 2018 után
- Több érdekelt fél érdekeinek összeegyeztetése – a város biztonsága, a természet védelme, a szabadidő és a zöld területekhez való hozzáférés a lakosok számára

SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK

A finanszírozás 3 897 079 PLN (kb. 821 000 EUR) vissza nem térítendő támogatást és 3 897 080 PLN (kb. 820,530 EUR) alacsony kamatozású kölcsönt tartalmaz. Teljes költség: 9 303 337 PLN (kb. 1 958 820 EUR). Humán erőforrások tekintetében 15-20 városi tisztviselő és 100-120 vállalkozó vett részt a projektben.

ALKALMAZHATÓSÁG

A bevált gyakorlat azt mutatja, hogy lehetséges megoldani kulcsfontosságú problémákat (árvíz), és ezzel egyidejűleg javítani a városkörnyéki nyílt térségek védelmét (a természeti területek védelme, a városi hatóságok befolyásának erősítése a nyílt térség felett, útvonalak építése a város és a nyílt térség között, a terület elérhetővé tétele a lakosok számára).

A városok reziliens fejlődéséhez elengedhetetlen, hogy a helyi önkormányzatok elismerjék a nyílt térségek értékét és fenntarthatóságát. Hosszú távon ez a megközelítés nemcsak az életminőségre, hanem az önkormányzati költségvetésre is pozitív hatással van.

Egy jó projektnek/beruházásnak a lehető legtöbb érdekelt fél, különösen a lakosok számára kell előnyösnek lennie. A beruházás állami támogatásának biztosítása érdekében a városi hatóságoknak figyelembe kell venniük a lakosok költségeit és a számukra létrehozott előnyöket.

A magántulajdonosokkal való méltányos bánásmód kritikus fontosságú volt. Ez lehetővé tette a költséges kiadások nagyobb fokú társadalmi támogatását. A projekt hosszú időtartama ellenére az önkormányzat tudja tartani magát a tervhez.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

<https://garwolin.pl/prezentacja-zbiornika-przeciwpowodziowego/> (lengyel)

Urząd Miasta Garwolin (Garwolin városa), Lengyelország

umg@garwolin.pl



"Zöld Öv" Szász-Anhalt (Németország)

A Szász-Anhalti Zöld Öv az Európai Zöld Öv részeként jött létre, amely az egykori vasfüggöny folyosója mentén jött létre.

Szász-Anhaltban talán egyetlen más természetvédelmi projekt sem törekszik olyan nagy léptékben az ökoszisztémák és a biológiai sokféleség védelmére, valamint a fenntartható földgazdálkodás biztosítására, mint a Szász-Anhalti Zöld Öv.

Németország újraegyesítése után a Zöld Öv a mai napig több mint 1200 ritka és veszélyeztetett növény és állat menedékévé vált. A 345 km hosszúságával a Szász-Anhalti Zöld Öv Thüringia után a második leghosszabb része a Zöld Övnek Németországban. A Zöld Öv 14 településsel és 4 megyével határos Szász-Anhaltban, és területe összesen mintegy 5250 hektár.

A megyék Harz, Börde, Altmarkkreis Salzwedel és Stendal. A Zöld Öv mentén számos városkörnyéki nyílt terület élvez védeltséget a kis városok közelében. Ilyen például Salzwedel, Arendsee (Altmark), Ilsenburg (Harz) vagy Osterwieck városa.

A jelenlegi felmérések szerint a Zöld Öv 87%-a már egy összefüggő biotóp-hálózat részét alkotja, és csak 13%-a van ezen kívül. Szász-Anhaltban, összesen körülbelül 100 km hosszan található a hézagok a legnagyobb része, így ez a tartomány különösen nagy felelősséggel tartozik ezek megszüntetéséért a Zöld Övben. 2009-ben a német államszövetségi természetvédelmi törvény részeként a német törvényhozás felvette a Zöld Övet a nemzeti biotóp-hálózatba.



Eredmények

- Számos veszélyeztetett faj és élőhely számára a Zöld Öv régiók feletti, gyakran országos jelentőséggel bír
- A SUNK alapítvány erőfeszítései révén lehetővé vált, hogy a Zöld Öv mentén túlságosan intenzíven használt szántóföldeket virágokban gazdag alföldi rétekké alakítsanak át; erre a célra regionálisan adaptált vetőmagokat használtak
- Ezen túlmenően a fenyéres területek helyreállítása új élőhelyet hozott létre olyan kihalással fenyegetett fajok számára, mint a keresztes vipera

SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK

A Szász-Anhalti Zöld Öv projektben nem több mint 10 alkalmazott dolgozik.

ALKALMAZHATÓSÁG

A Zöld Övezet stratégiai és jogi státuszának rögzítése a német államszövetségi természetvédelmi törvényben jelentősen hozzájárul a Szász-Anhalti Zöld Öv mentén található városkörnyéki nyílt terek ökoszisztémájának és biológiai sokféleségének védelméhez. Ugyanakkor ez a jogi keret hozzájárul annak biztosításához is, hogy a városkörnyéki területek a Zöld Övezet mentén fennmaradjanak és védettséget élvezzenek.

A különböző természetvédelmi alapítványok és szervezetek sikeres együttműködése fontos példa arra, hogy a városkörnyéki nyílt terek ökoszisztémái és biológiai sokfélesége hogyan védhető fenntartható módon az együttműködés keretében. Ebben az összefüggésben a szász-anhalti SUNK Alapítvány és a BUND egyesület központi szerepet töltenek be Szász-Anhalt tartományban. Olyan tevékenységeket és intézkedéseket hajtanak végre, amelyek védik a zöld övezet nyílt tereit és biotópjait.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

<https://www.sunk-lsa.de/nationales-naturerbe/gruenes-band-sachsen-anhalt> (német)

<https://www.bund-sachsen-anhalt.com/themen/biotope-und-landschaften/gruenes-band/> (német)

SUNK Stiftung Umwelt, Natur- und Klimaschutz des Landes Sachsen-Anhalt, BUND Sachsen-Anhalt e.V (Környezetvédelmi Alapítvány, Természet- és éghajlatvédelem Szász-Anhalt tartomány és BUND Szász-Anhalt), Németország

geisler@sunk-lsa.de (Peter Geisler)



"Virtuális kereskedelmi ingatlanalap" (Németország)

A talajfedés mértékének csökkentése a városkörnyéki nyílt térségek területén, a városok terjeszkedésének elkerülése, valamint az ökoszisztémák és a biológiai sokféleség védelme fontos célok a RENATUR összefüggésében.

Ezen célokra egy kiemelten alkalmas eszköz Kleve (megye Düsseldorf-i közigazgatási körzetében) „Virtuális kereskedelmi ingatlanalapja”, mivel megfelelő védelmet nyújt a nyílt térségek számára és biztosítja, hogy kereskedelmi területek csak kijelölt területekre építhetők. Ez azt jelenti, hogy a korlátozás alá eső terület Klevében védett, és így nem építhető be.

A korlátozás alá eső terület magában foglalja a természetvédelmi területeket, a tájvédelmi körzeteket, a természeti látványosságokat, a jogilag védett biotópokat, a NATURA 2000 területeket, a vízvédelmi területeket és az ártereket. Az összes kijelölt, használaton kívüli terület szerepel a „Virtuális kereskedelmi ingatlanalap” nyilvántartásában.

Ezt a keresletorientált és földtakarékos településfejlesztés céljaira használják. A „Virtuális kereskedelmi ingatlanalapban” részt vevő települések mindig tudják, hogy jelenleg mely területek használhatók Kleve kerületében, és melyek tartoznak védelemre érdemesnek nyilvánított korlátozás alá eső területhez.



Eredmények

- Ennek az eszköznek a segítségével megőrzik a természeti erőforrásokat, és védik Kleve megyében a korlátozás alá eső területeket.
- A regionális tervben biztosított földkontingenst fenntartható módon használják, emellett felgyorsítják a tervezési folyamatokat.
- A „virtuális kereskedelmi ingatlanalap” rendkívül dinamikus, és területei folyamatosan frissülnek. Kleve kerület önkormányzatai eddig nagy elkötelezettséggel vettek részt ebben a kezdeményezésben. Ez a legnagyobb sikertényező.

SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK

A nyilvántartás folyamatos frissítése és karbantartása évente mintegy 500 munkaórát igényel egy szakképzett alkalmazottól.

ALKALMAZHATÓSÁG

A „Virtuális kereskedelmi ingatlanalap” elősegíti a közösségek közötti együttműködést, és biztosítja a fenntartható földgazdálkodást, valamint azt, hogy a kereskedelmi földterületek ne a városkörnyéki nyílt térségekben helyezkedjenek el. Ez jelentősen hozzájárul a nyílt tér védelméhez a városkörnyéki nyílt térségekben.

A „Virtuális kereskedelmi ingatlanalap” folyamatos megvalósítása érdekében még a regionális tervet is állandóan frissítik. Ezen túlmenően a kezdeményezés hatása, hogy a településfejlesztési tevékenység a település tényleges területen belül történik, és nem „folyik át” a városkörnyéki nyílt térségbe.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

<https://www.gewerbeflaechenpool.com/> (német)

Wirtschaftsförderung Kreis Kleve GmbH (Üzletfejlesztés Kleve kerület GmbH), Németország

info@wfg-kreis-kleve.de



"Az üresség luxusa" az Altmark régióban (Németország)

Nemzeti szinten törekedni kell a földterületek megmentésére. Ezért a városkörnyéki nyílt térségekben a barnamezős és beépítetlen ingatlanok újjáélesztésének elsőbbséget kell élveznie a zöldmezős épületek további kijelölésével szemben.

Mivel ez a jelenség egyre több vidéki központot érint, az olyan kezdeményezések, mint a „Luxus der Leere” jelentősen hozzájárulhatnak a fenntartható területfejlesztéshez. Ez a kezdeményezés jelenleg hét település részvételével folyik, és egy egyszerű barnamezős ingatlan-nyilvántartáson alapuló komplex területgazdálkodási rendszert foglal magában.

E rendszer továbbfejlesztését az önkormányzatok közötti szoros együttműködési szerződés garantálja. A Stendalban található BIC Altmark Innovációs és Start-up Központ feladata a „Luxus der Leere” önkormányzati projektjeinek kezdeményezése és megvalósítása a regionális fejlesztés keretében. Az önkormányzatok együttműködnek olyan meghatározott cselekvési területeken, mint például a közigazgatási határokon belüli és barnamezős területek fejlesztése, valamint az ingatlan-magántulajdonosok aktiválása.

A projekt központi eszköze a „Kommunale Auskunftssystem Altmark” (KAA), egy olyan adatplatform, amely különféle eszközöket és speciális szolgáltatásokat nyújt a földterületek és a beépítetlen ingatlanok kezeléséhez. Ide tartozik többek között a barnamezős területek és beépítetlen ingatlanok nyilvántartása, amely felsorolja ezeket a potenciális területeket. Ezeknek a területeknek az átalakítása védi a zöld mezőket a városkörnyéki nyílt térségben.



Eredmények

- 2011 óta tíz projektet hajtottak végre, amelyek közül kilenc a stendali Altmark BIC irányítása alatt állt. A gyakorlatorientált projektek javítják a meglévő struktúrákat.
- A fő témák a települési területek fejlesztése és a földgazdálkodás. Fontos cél a meglévő barnamezők újrahasznosítása a városkörnyéki nyílt térségek zöld mezőinek megőrzése és az építési beavatkozásoktól való védelme érdekében.
- A „Luxus der Leere” projekt révén eddig 25 ilyen terület kapott új használati célt.

SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK

Jelenleg minden település évente 3000-4000 EUR közötti összeget fizet be a „Luxus der Leere” megvalósítására. A pénzt a földgazdálkodás, a PR-tevékenységek működtetésére és továbbfejlesztésére, az önkormányzati együttműködés megszervezésére, valamint anyagi költségek fedezésére fordítják.

ALKALMAZHATÓSÁG

A „Luxus der Leere” elősegíti a közösségek közötti együttműködést, és a KAA közös eszközeivel sokkal hatékonyabb a harmadik felekkel folytatott regionális és régióközi kommunikáció. Az önkormányzatok meglévő erőforrásainak összevonásával a szükséges személyzeti szolgáltatások és eszközök pénzügyileg megvalósíthatóvá válnak. A barnamezős területek és a beépítetlen ingatlanok nyilvántartása fontos alapot biztosít a tervezési folyamatokhoz és a település potenciálisan fejleszthető ingatlanjainak nyilvántartáshoz.

Az eszköz egyszersmind marketingtevékenység folytatására is módot nyújt. A településközi ingatlanplatform lehetőséget biztosít az önkormányzati és magán-ingatlantulajdonosok számára, hogy ingatlanukat bemutassák az érdeklődőknek. Ez az eszköz támogatja a kis közösségek belső fejlődését, és ellensúlyozza a további talajfedést. Ennek célja, hogy elsőbbséget biztosítson a barnamezőkben rejlő kihasználatlan potenciálnak, és védje a zöldmezőket a városkörnyéki nyílt térségekben, valamint elsőbbséget biztosít a közigazgatási határokon belül fejlesztéseknek a külső fejlesztésekhez képest.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

<https://www.luxusderleere.de/> (német)

Innovations- und Gründerzentrum BIC Altmark GmbH (Innovációs és Start-up Központ BIC Altmark GmbH), Németország

luxusderleere@bic-altmark.de



Zöld Öv - Vitoria-Gasteiz (Spanyolország)

A Zöld Öv egy, az 1990-es évek elején elindított ambiciózus projekt eredménye, amelynek fő célja Vitoria-Gasteiz külső területeinek helyreállítása környezetvédelmi és társadalmi szempontból egyaránt annak érdekében, hogy egy nagy, zöld terület jöjjön létre a város körül.

A projekttel kapcsolatos 18 évnyi munka után, amely idő alatt jelentős erőfeszítéseket tettek számos leromlott terület ökológiájának és tájának helyreállítására, és ezek nyilvános használatra való felkészítésére, ma a Zöld Öv 6 összevont parkot foglal magában: Armentia, Olarizu, Salburua, Zabalgana, Zadorra és Errekaleor. Ezen túlmenően még folyik a munka azon a rendszeren, amely ezeket a zöld területeket számos ökológiai folyosón keresztül köti majd össze.

Mindez nagyszámú különböző környezetet kínál, rengeteg természeti jellemzővel. Erdők, folyók, vizes élőhelyek, rétek, mezők, ligetek és sövények azok a változatos ökoszisztémák, amelyek együtt élnek a város külső területein. Ezek közül néhány nemzetközi szinten elismert magas környezeti értékük miatt, mint például a Salburua helyreállított vizes élőhelyei vagy a Zadorra folyó ökoszisztémája.

Társadalmi és közhasználati szempontból a Zöld Öv számos lehetőséget kínál a sétára, szabadidős tevékenységekre, vagy a természettel való érintkezés tiszta élvezetére. Emellett ideális helyszínévé válik az oktatási kezdeményezéseknek is, amelyek célja, hogy növeljék a nyilvánosság tudatosságát a környezeti kérdésekkel kapcsolatban.



Eredmények

- A városkörnyéki nyílt térségek természeti örökségének védelme és az ökológiai helyreállítás előmozdítása, amely egyfajta természetes kontinuumot hoz létre a város körül
- A település fő zöldterületei és természeti területei közötti fizikai és ökológiai hozzáférhetőség javítása
- A városkörnyéki terek fejlesztése annak érdekében, hogy előmozdítsák használatukat a lakosság körében, és kielégítsék a szabadidős területek iránti növekvő igényeket
- Környezeti tudatosság és a város lakosságának bevonása azok megőrzésébe

SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK

- Beruházások (1993-2021): körülbelül 25 millió euró
- Földvásárlás: kb. 12 millió euró
- Fenntartás: 300 ezer euró/év
- Humán tőke: 5 személy, de mások is részt vesznek a tájékoztatásban, a terjesztésben és a környezeti nevelésben.
- A projekt 29 évvel ezelőtt indult, de még a mai napig is tart.

ALKALMAZHATÓSÁG

A Vitoria-Gasteiz zöldövezet inspirációként és potenciálisan replikálható példaként szolgálhat városok számára. A 2013 májusában jóváhagyott zöld infrastruktúra-stratégia (Zöld Infrastruktúra-növelő Európa természeti tőkéje) szilárd keretet biztosít a zöld infrastruktúrával kapcsolatos projektek európai szintű tervezéséhez és végrehajtásához. A stratégia egyik kiemelt pontja az, hogy életképességük érdekében a zöld infrastruktúrával kapcsolatos projekteket integrálni kell a tervezési és területrendezési folyamatokba.

Ezt a projektet az Európa Zöld Fővárosa keretében ismerték el a városi zöld infrastruktúrák úttörő jellege miatt. A projektet ajánljuk más régiók és városok figyelemébe is, mivel lehetőségeket kínál a légkör minőségének, a környezeti helyzetnek, valamint az emberek jólétének javítására. A városkörnyéki zöld területek összekapcsolása, amelyek ugyanakkor a városközponttal is összeköttetésben állnak, és a környezeti és társadalmi előnyök egész sorát kínálják.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

https://www.vitoria-gasteiz.org/wb021/was/contenidoAction.do?idioma=en&uid=u_1e8934a8_12e47a4954c_7ffd (angol)

Vitoria-Gasteizko Udala (Vitoria-Gasteiz Városi Tanács), Spanyolország

https://www.youtube.com/watch?v=0n_QqIX4j6Q

informacion@vitoria-gasteiz.org



Udalsarea 2030 innovatív projekt támogatási program (Spanyolország)

A városi és városkörnyéki tájak természeti örökségének védelme, az erőforrások hatékony felhasználása és az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség az egyik legnyilvánvalóbb kihívás, amellyel ma Európa számos régiójának szembe kell néznie. Az ökoinnováció az egyik kulcseleme annak a szükséges átalakulásnak, amelyet társadalmainknak végre kell hajtaniuk.

Az önkormányzatok kulcsfontosságú szereplőivé váltak ennek az átalakulásnak.

A Fenntartható Önkormányzatok Baszk Hálózata által kidolgozott Berringurumena segélyprogram támogatja innovatív projektek kidolgozását az éghajlatváltozásra, a megelőzésre és a hulladékgazdálkodásra, a zöld közbeszerzésre, a biológiai sokféleségre, a körforgásos gazdaságra és a talajvédelemre vonatkozó politikák, stratégiák és tervek kulcsfontosságú területein.

A program a legfeljebb 25 000 EUR költségvetésű és legfeljebb kétéves időtartamra szóló projektek végrehajtására irányuló éves nyilvános pályázati felhívásokból áll.

A Berringurumena más nagyobb projektek előkészítésére is szolgál.

Tekintettel az önkormányzatok központi szerepére, a programban kidolgozott projektek mindig összhangban vannak a regionális tervezéssel.



Eredmények

- 2008-tól kezdődően a támogatási programot tízszer hirdették meg, és több mint 80 innovatív projektet hajtottak végre olyan területeken, mint az éghajlatváltozás mérséklése és az ahhoz való alkalmazkodás, a természetes megoldások vagy a körforgásos gazdaság.
- Egyes esetekben csak a projektek koncepciójának kidolgozását finanszírozták. Mindazonáltal a magánszektorbeli és közintézmények közötti erős partnerségnek köszönhetően ezeket a projekteket később más finanszírozó szervezetek támogatásával is végre lehetne hajtani.

SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK

A 2020-ban közzétett felhívás esetében a rendelkezésre álló teljes költségvetés 250 000 EUR volt. Az önkormányzattól társfinanszírozást kérnek. A HR vonatkozásában: egy személy, aki irányítja és koordinálja a felhívást, valamint 3-5 további személy, akik a pályázatok értékelésében és a projekt nyomon követésében vesznek részt.

ALKALMAZHATÓSÁG

A városi és városkörnyéki tájak természeti örökségének védelme jelentősen javíthatja az emberek jólétét, emellett új gazdasági lehetőségeket is teremthet. Az innovatív projektek végrehajtása a városi és városkörnyéki tájakon szignifikáns mértékben hozzájárulhat a környezet minőségének javításához és egy hatékonyabb, a köz- és magánszektor közötti partnerség előmozdításához, amely potenciálisan releváns szerepet játszhat az ökoinnovációban.

A fentiekre tekintettel ez a program jó példaként szolgál a helyi fenntarthatóság előmozdítására, és más régiók és városok is figyelembe vehetik, amelyeknek azonosítaniuk kell olyan tervezési és pénzügyi eszközöket, amelyek célja az ökoinnováció, az éghajlatváltozás, a megelőzés és a hulladékgazdálkodás, a zöld közbeszerzés, a biológiai sokféleség, a körforgásos gazdaság és a talajvédelem területén történő beruházások ösztönzése. Figyelmet lehet fordítani az elhagyott területek innovatív fejlesztésére összpontosító projektekre, például a városon belüli barnamezőkre. Ez megőrizheti a városkörnyéki nyílt térségeket.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

<http://www.udalsarea2030.eus/home> (angol)

Udalsarea 2030 Basque network of sustainable municipalities (Udalsarea 2030 Fenntartható önkormányzatok baszk hálózata), Spanyolország

udalsarea2030@ihobe.eus



A városkörnyéki területek nyílt tereinek tervezési műhelyei (Belgium)

A LIFE+ Green4Grey projekt során a Flamand Földügynökség partnereivel közösen fektet be a Brüsszel és a De Wijers természetvédelmi terület körül található ún. „Flamand Övben” zöld és kék tájelemek tervezésébe és fejlesztésébe.

Két tervezési workshop-sorozatot tartottak különböző háttérrel rendelkező hallgatók és szakértők részvételével: az egyiket a Curange-les-bains területére vonatkozóan Hasseltben a De Wijers területén, a másikat pedig a Brüsszel körüli északi peremvidéken. Curange les Bains a 20. század közepén fontos rekreációs terület volt. Mára azonban egy elfelejtett területté vált, egyértelmű identitás nélkül, lakóövezetek mögé rejtve. A Brüsszel körüli északi peremvidék nagyrészt zöldterület, amely azonban erőteljes nyomás alatt áll az urbanizáció és a nagyszabású infrastrukturális munkálatok miatt.

Mindkét terület esetében folyamatban van a területfejlesztési projektek kidolgozása. Mindkét tervezési workshopon 20 hallgató és ugyanannyi, különböző háttérű szakértő gyűlt össze, hogy együtt gondolkozzanak a régiókról és új ötleteket fogalmazzanak meg. A hallgatókat a területen szállásolták el, és helyszíni látogatásokon, valamint a szakértők előadásain keresztül lehetőségük nyílt arra, hogy megismerjék a régiókat. Ezután csoportos beszélgetések és workshopok révén változást értek el saját elképzeléseik és terveik megfogalmazásában. Az eredményeket digitális kiadványban tették közzé, és bemutatták a nyilvánosságnak és a helyi politikai döntéshozóknak is.

Az ökoszisztéma-szolgáltatások és a zöld infrastruktúra koncepcióit a munkaértekezletek során bemutatták és tervezési elvekként használták.



Eredmények

- A résztvevők körében kérdőíves felmérést készítettek. A résztvevők nagy többsége (93%) hasznosnak vagy nagyon hasznosnak találta a workshopokat egy ágazatközi projekt átgondolásához.
- A workshopok során felmerült ötletek közül több is beépül a következő években megvalósítandó területfejlesztési tervekbe.

SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK

A LIFE finanszírozással társfinanszírozott két tervezési workshop megszervezéséhez összesen 13 210 EUR-ra volt szükség, elsősorban a diákok elszállásolására, az étkezésre, valamint a találkozók színhelyeire üléstermekre.

Az események megszervezéséhez és az eredmények jelentéséhez elegendő emberi erőforrásra van szükség.

ALKALMAZHATÓSÁG

Ha egy régiót különböző szemszögből vizsgálunk, a különböző háttérű emberek hasznos betekintést és kreatív ötleteket nyújtottak arról, hogy miként lehet egy területet átalakítani.

A szakértők hajlamosak egy régiót a saját szemszögükből szemlélni. De a nagyon különböző háttérű csoportok (beleértve a területi tervezőket, mérnököket, ökológusokat, építészeket stb.) összekeverése arra kényszerítette az embereket, hogy a megszokott sémákon túl gondolkodjanak, kreatív módon oldják meg a régiók problémáit, és integrált megoldást találjanak, figyelembe véve a területek különböző funkcióit (ökológia, kulturális örökség, mezőgazdaság, vízmegtartás stb.)

Az ökoszisztéma-szolgáltatások, valamint a kék és zöld infrastruktúra elemek, mint tervezési elvek használata lehetővé tette a résztvevők számára, hogy másképpen tekintsék az adott helyzetet.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

<https://green4grey.be/en/summerschool-curange-les-bains-2016> (angol)

Vlaamse Landmaatschappij (Flamand Földügynökség, VLM), Belgium

johan.laeremans@vlm.be



Zöldinfrastruktúra füzetek (Magyarország)

A javasolt megoldás a zöldinfrastruktúra hazai és nemzetközi bevált gyakorlatokon keresztül történő fejlesztésére szolgáló összetett eszközkészlet. A megjelenő Zöldinfrastruktúra füzetek a szakemberek, döntéshozók munkáját és a városlakók tájékoztatását kívánják segíteni.

A kiadványok bemutatják a zöldinfrastruktúra-fejlesztések komplex eszközrendszerét a hazai és nemzetközi jó gyakorlatok révén. Az általános alapelveken és a jó példákon túl tartalmazzák a megvalósítás különböző lehetőségeit, továbbá ezek műszaki és növényélettani feltételeit, korlátait. A kiadványsorozat a városökológiai alapismeretektől a zöldfelületek ökoszisztéma-szolgáltatásain át a csapadékvíz-gazdálkodás ökológikus rendszeréig minden fontosabb tématerületet felölel.

1. füzet: Vízáteresztő burkolatok - a kiadvány bemutatja a városi csapadékvíz-elvezetésben kiemelt szerepet betöltő vízáteresztő burkolatokat és azok alkalmazási lehetőségeit
2. füzet: Zöld homlokzatok
3. füzet: Vízérzékeny tervezés városi szabadtereken
4. füzet: Városi fák és közművek kapcsolata - tervezési útmutató
5. füzet: Belvárosi belső udvarok megújítása
6. füzet: Fahelyek és zöldsávok védelme a városi utak mentén



Eredmények

- A kiadványok olyan témákkal foglalkoznak, amelyekre részben vagy egyáltalán nem terjednek ki a magyar útmutatók.
- Ezekkel a kiadványokkal a Fővárosi Önkormányzat elő kívánta mozdítani a városi zöld infrastruktúra fejlesztését, a szakemberek, a döntéshozók munkáját és a polgárok tájékoztatását.
- A kiadványok hiánypótló, de könnyen érthető és alkalmazható javaslatokat tartalmaznak, amelyek nemcsak a tervezést segítik elő, hanem innovatív és éghajlatbarát megoldások szélesebb körű alkalmazását is lehetővé teszik a fejlesztésekben és beruházásokban, még kisebb közösségi szinten is.

SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK

Helyi önkormányzati források

ALKALMAZHATÓSÁG

Számos európai településen nagy lehetőségek rejlenek az ilyen füzetek adaptálására és bevezetésére. A jelenlegi helyzet értékelése mellett a füzetek számos megoldást javasolnak; az eszköztár segítségével gondolatébresztő ötleteket és konkrét javaslatokat fogalmaznak meg a zöld infrastruktúra fejlesztésével kapcsolatos számos lakóingatlan- és városfejlesztési kérdésben.

A kiadvány hozzájárul a városi zöldterületek és ezen értékes városi elemek védelméhez a tervezéstől a megvalósításon át a későbbi fenntartásáig.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

<https://budapest.hu/Lapok/2022/zoldinfrastruktura-fuzetek.aspx>

Budapest Főváros Önkormányzata és Lépték-Terv Tájépítész Iroda Kft.

<https://leptek.hu/en/publications>

iroda@leptek.hu



Magyarország ökoszisztéma alaptérképe

Magyarország Ökoszisztéma-alaptérképe „A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 02020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok” című projekt keretein belül készült el.

A térkép teljes térbeli lefedettséget biztosít Magyarországra vonatkozóan, és országos szinten mutatja a magyar ökoszisztémák tényleges eloszlását, kiterjedését és gyakoriságát. Bár az agrár- és városi ökoszisztémák térképezése is cél volt, az elsődleges célterületeket a természetközeli területek jelentették.

Az alaptérkép elkészítésénél a „felülről lefelé” és az „alulról felfelé” építkező térképezési megközelítéseket kombinálták, egyrészt a már meglévő tematikus adatbázisokra, valamint a távérzékelés módszereire alapozva. Fontos szempont volt rendszeresen frissülő adatbázisok használata, így megteremtve a térkép aktualizálásának lehetőségét a későbbiekben. A 20 x 20 méteres rasztertérkép báziséve 2015 volt, de a felhasznált adatbázisok köre tartalmazza a 2016. és 2017. évre vonatkozó Sentinel optikai és radar űrfelvételeket is.

Mind Magyarország ökoszisztéma alaptérképe, mind a 4 kiegészítő tematikus réteg megtekinthető az előnyben részesített böngészőben, vagy az adatok letölthetők és megnyithatók GIS (térinformatikai) szoftverben.

A térkép mindenki számára ingyenesen használható. Használata maximum 1:25000 léptékkel ajánlott. A jövőben a térkép frissítése és továbbfejlesztése után lehetőség lesz a domborzat és a felszíni vizek, valamint a földhasználat változásainak nyomon követésére és elemzésére, valamint a tendenciák bemutatására.



Eredmények

- A térkép elsőként mutatja be országos szinten a magyarországi ökoszisztémák tényleges eloszlását, kiterjedését és gyakoriságát, elkülönítve az egyes ökoszisztéma-típusokat más tematikus rétegeket használva.
- A végleges adatbázis jó alapot nyújt az ország természeti állapotának felméréséhez és elemzéséhez, de más feladatok és projektek alapjául is szolgálhat, segítséget nyújthat a szakembereknek a védett természeti területeken kívüli különleges élőhelyek felkutatásában az egyes uniós jelentőségű élőhelyek elterjedésének tanulmányozása, a városrendezési tervek elkészítése és a hatósági döntéshozatali szakaszai során.

SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK

Európai uniós és magyarországi kormányzati források.

ALKALMAZHATÓSÁG

Ez a gyakorlat ugyan alkalmazható más európai régiókban, országokban is, de korlátozott mértékben, mivel jelentős erőforrásokat igényel. Földrajzi hatálya nemzeti, így gyakorlatilag országos szinten valósítható meg.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

<http://alapterkep.termeszetem.hu/>

Agrárminisztérium Természetmegőrzési Főosztály

okosziszteamaszolgaltatasok@termeszetem.hu



Budapest – Barnamezős területek katasztere

2016-ban a Budapest Főváros Önkormányzata elfogadott egy barnamezős kataszter szükségességét támogató határozatot.

A kataszter elsődleges célja, hogy elősegítse a budapesti barnamezős területek funkcióváltását azáltal, hogy rendszerezi és megjeleníti a barnamezők városi építészeti jellemzőit, valamint információt nyújt a területek lehetséges értékesítéséről.

Az elkészült kataszter bemutatja a területek adottságait és fejlesztési kereteit a jelenlegi településrendezési jogszabályok ismertetésével, keretbe foglalja Budapest használaton kívüli és alulhasznosított területeit, azonos szempontrendszert alkalmazva elemzi a városszövetben rejlő fejlesztési lehetőségeket mindemellett a területeket városszerkezeti, elhelyezkedési, infrastrukturális és környezeti szempontból egyaránt ismerteti.

Az adatbázisban összegyűjtött elemek alapján a területmenedzsmenthez nélkülözhetetlen olyan információs rendszer kidolgozására nyílik lehetőség, amely interaktív módon nyújt támogatást az üresen álló ingatlanok hasznosításának elősegítésére. A beruházók könnyebben találhatják meg a céljaiknak megfelelő helyszíneket az alkalmazható kombinált keresési lehetőségek által. Ennek megvalósítására az egyik legkézenfekvőbb módszer egy, az interneten elérhető komplex célorientált interaktív honlap kiépítése és üzemeltetése.

A nyomon követés részeként az adatbázisban szereplő területek és azok adatai a 2016. évi jóváhagyás óta minden év második felében frissülnek a kerületi önkormányzatok bevonásával. Az adatbázis negyedik felülvizsgálata legutóbb 2019 végén zárult le.



Eredmények

- A kataszter módszertana Budapest sajátos városszerkezetének figyelembevételével került kidolgozásra. A kataszterben szereplő területek mind használaton kívüli és alulhasznosított területek, a városszerkezetbe beékeltek, jelentős fejlesztési potenciállal rendelkező épületek.
- A kataszter rendszerezi a város barnamezős területeit, előrevetíti a területek használhatóságát és fejlesztését, az adatbázis és a hozzá kapcsolható térképelemek egy interaktív információs rendszer kialakításának alapjául szolgálnak, kombinált keresési opciót biztosít.

SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK

Saját önkormányzati források alkalmazása.

ALKALMAZHATÓSÁG

A gyakorlat egyértelműen strukturált, és Európa-szerte számos lehetőséget kínál a várostervezők számára a barnamezős területek összehangolt fejlesztésének megtervezésére és végrehajtására.

A kataszter legfontosabb módszertani elemei az adottságok rögzítése, a rugalmasság biztosítása (a későbbi változásokhoz való alkalmazkodás lehetősége, a bármikor bővíthető szerkezet), a grafikai elemek használata a megjelenítéshez, valamint az érthetőség biztosítása.

A transzfer alapvető elemei: az önkormányzat hajlandósága és elkötelezettsége, területi tervezők, várostervezők és érdekelt felek bevonása.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

<https://budapest.hu/Documents/V%C3%A1ros%C3%A9p%C3%ADt%C3%A9si%20F%C5%91oszt%C3%A1ly/Kataszter%20leiras.pdf>

https://budapest.hu/Documents/Varostervezesi_Foosztaly/Barnamezos_teruletek_katasztere/Metodika.pdf

Budapest Főváros Önkormányzata

bfvt@bfvt.hu



Természet-Alapú Megoldások Magyarországi Hálózata

A Természet-Alapú Megoldások Magyarországi Hálózata, vagyis a TeAM HUB célja kettős:

- egyrészt fórumot biztosítani a természet-alapú megoldásokkal kapcsolatos hazai és nemzetközi tudás, tapasztalatok és jó gyakorlatok megosztására;
- másrészt párbeszédet és együttműködést ösztönözni a kormányzati, önkormányzati, szakmai és civil szereplők közötti a természet-alapú megoldások széleskörű gyakorlati alkalmazása érdekében.

A TeAM HUB a természet-alapú megoldások széleskörű magyarországi elterjesztése ügyében elkötelezett szervezetek és egyének szakmai közössége.

A természet-alapú megoldások az ökoszisztémák védelmét, helyreállítását, a velük való fenntartható gazdálkodást szolgálják. Ezáltal kulcsszerepet játszanak a klímaváltozás hatásainak mérséklésében, hozzájárulnak a szélsőséges időjárási események és természeti csapások miatti károk elkerüléséhez, a víz- és élelmiszerbiztonsághoz, valamint az egészséges és élhető városi környezet fenntartásához.

A természet-alapú megoldások alkalmazásával kapcsolatos szakmai, műszaki, finanszírozási és üzemeltetési ismeretek Magyarországon még kevésbé elterjedtek. A TeAM HUB célja, hogy fórumot biztosítson a természet-alapú megoldásokkal kapcsolatos hazai és nemzetközi tudás, tapasztalatok és jó gyakorlatok megosztására, valamint ösztönözze a kormányzati, önkormányzati, szakmai és civil szereplők közötti párbeszédet és együttműködést a természet-alapú megoldások széleskörű gyakorlati alkalmazása érdekében.

Forrás: <https://networknature.eu/team-hub>



Elérhető jó gyakorlatok, esettanulmányok számos témában

- Klímaadaptációs megoldások
- Zöldinfrastruktúra fejlesztés
- Természet-alapú vízmegtartási megoldások
- Élőhely-kezelés

A TeAM HUB-ot a [BURST - Bright Urban Solutions Team](#) működteti. A BURST egy fenntartható városfejlesztési szakértők által létrehozott szakmai közösség, melynek egyik fókusza a városok revitalizációja természet-alapú megoldások révén.

A BURST számos európai uniós forrásból finanszírozott projekt szakmai kidolgozásában és megvalósításában vesz részt, melyek a természet-alapú megoldások változatos alkalmazási területeivel foglalkoznak. A HUB működtetése során a BURST a természet-alapú megoldásokkal összefüggő szakmai kompetenciái mellett a tudásmegosztás és széleskörű partneri együttműködés előmozdításában szerzett tapasztalataira is nagymértékben támaszkodik.

A TeAM HUB működtetésében a BURST partnere a [Klímaparát Települések Szövetsége](#). A mára mintegy 80 önkormányzati taggal rendelkező Szövetség célja, hogy szakmai tapasztalatok megosztásával segítse a települések alkalmazkodását a klímaváltozás hatásaihoz. E célt szolgálják a Szövetség által szervezett szakmai konferenciák, képzések, pályázati lehetőségek, szakmai, módszertani tanácsadás, valamint környezetvédelmi, klímavédelmi fókuszú lakossági kampányok megvalósítása is.

A TeAM HUB online platformjának, közösségi média felületeinek és rendezvényeinek követése minden érdeklődő számára nyitott. Amennyiben a tartalmakhoz aktív módon hozzá kíván járulni a természet-alapú megoldásokkal összefüggő tudás, tapasztalat, esettanulmány vagy egyéb publikáció megosztásával, kérdése vagy megvalósításra való ötlete van, írjon nekünk: teamhub@burstgroup.eu

<https://networknature.eu/team-hub>





Az Interreg Europe program szakemberei által összeállított
szakpolitikai tájékoztató anyag magyar nyelvű változata

Szakmai tájékoztató füzet

Szakpolitikai tájékoztató a környezetvédelemről és erőforrás hatékonyságról szóló szakpolitikai tanulási platformról

E szakpolitikai tájékoztató célja, hogy ösztönözze a helyi politikai döntéshozókat arra, hogy tegyenek lépéseket városi ökoszisztémájuk javítása érdekében. Az EU stratégiai jogalkotási és végrehajtási csomagjainak rövid áttekintése után, amelyek hangsúlyozzák a fenntartható városfejlesztés előnyeit a jobb életminőség és a vonzó városok szempontjából, megvizsgáljuk a természet alapú megoldások városi szintű elfogadásának társadalmi-gazdasági előnyeit, mivel ezek több stratégiai lehetőséget is kínálnak e tekintetben. Bemutatásra kerül számos, a városi ökoszisztémákat érintő fő kihívás, valamint az ilyen kihívásokkal való szembenézést célzó Interreg Europe projektekből származó bevált gyakorlat.

Városi ökoszisztémák

A zöld infrastruktúra és a természetalapú megoldások fontossága a fenntartható városok fejlődése szempontjából



Szakpolitikai tájékoztató a környezetvédelemről és erőforrás-hatékonyságról szóló szakpolitikai tanulási platformról

2020. január



**Interreg
Europe**



European Union | European Regional Development Fund

Szakpolitikai tájékoztató - Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	39
A városi ökoszisztémák fogalma	39
A zöld infrastruktúra nyújtotta előnyök.....	40
A városi ökoszisztémákra nehezedő nyomás.....	41
Az uniós szakpolitikai kontextus	42
Uniós stratégiák és szakpolitikák	42
A természetalapú megoldások támogatására szolgáló eszközök a városi és városkörnyéki területeken	44
Finanszírozási eszközök.....	44
Tudományos és egyéb támogatás	46
A fenntartható városi ökoszisztémák fejlesztésének lehetőségei: jó példák az Interreg Europe-tól	47
Fenntartható tervezés városi és városkörnyéki területeken.....	47
A zöld infrastruktúra integrálása a területrendezésbe: Graz városának (Ausztria) példája	48
Városi és városkörnyéki mezőgazdaság.....	50
A városmegújítás finanszírozása	52
Amszterdami Iskolaudvarok Kezdeményezés (ASI).....	53
Tervezés.....	53
Politikai támogatás	54
Az érdekelt felek bevonása	54
A kutatás és innováció eredményeinek integrálása.....	54
Finanszírozás	55
Források további információkhoz	55
Szakpolitikai tanulási platform kiadványok:	55
Egyéb források	56

Bevezetés

Jelenleg Európa lakosságának 74%-a városokban él, és ez az arány 2050-ra várhatóan 83,7%-ra emelkedik.¹ Ez a tendencia hátrányosan befolyásolja a városi életminőséget, hacsak nem fogadnak el fenntartható urbanizációs megközelítéseket egészséges és virágzó városi ökoszisztémák létrehozása érdekében. A városi ökoszisztémák kérdésköre kapcsán figyelembe kell venni a városi környezet társadalmi, környezeti és gazdasági vonatkozásait és azok összetett kapcsolódási pontjait.

E szakpolitikai tájékoztató célja, hogy ösztönözze a helyi politikai döntéshozókat arra, hogy **tegyenek lépéseket városi ökoszisztémájuk javítása érdekében**. Az EU stratégiai jogalkotási és végrehajtási csomagjainak rövid áttekintése után, amelyek hangsúlyozzák a fenntartható városfejlesztés előnyeit a jobb életminőség és a vonzó városok szempontjából, megvizsgáljuk a természetalapú megoldások városi szintű elfogadásának társadalmi-gazdasági előnyeit, mivel ezek több stratégiai lehetőséget is kínálnak e tekintetben. Bemutatásra kerül számos, a városi ökoszisztémákat érintő fő kihívás, valamint az ilyen kihívásokkal való szembenézést célzó Interreg Europe projektekből származó bevált gyakorlat.

A városi ökoszisztémák fogalma

A városi ökoszisztémák fogalmának többféle meghatározása ismert. Ezen szakpolitikai tájékoztatóban a 2. MAES² -[jelentésben](#) használt definíciót használjuk, amely szerint „a városi ökoszisztémák olyan területek, ahol az emberi népesség nagy része él. A városi területek elsősorban emberi élőhelyeket képviselnek, de általában jelentős területeket foglalnak magukban a szinantropikus fajok számára, amelyek a városi élőhelyekhez kapcsolódnak. Ez az osztály magában foglalja a városi, ipari, kereskedelmi és közlekedési területeket, a városi zöldterületeket, bányákat, depókat és építési területeket is”. A negyedik MAES-[jelentés](#) a városi ökoszisztémákat olyan társadalmi-ökológiai rendszerekként tekinti, ahol a legtöbb ember él. A városi ökoszisztémák zöld infrastruktúrából³ és épített infrastruktúrából⁴ állnak. A városi zöld infrastruktúra a városi ökoszisztémán belül elhelyezkedő városi zöld területek multifunkcionális hálózata. A városi zöld területek a városi zöld infrastruktúra szerkezeti elemei.⁵

A legnagyobb városi ökoszisztémák jelenleg elsősorban a kikötőkkel rendelkező partokra, a folyók mentén és az úthálózatok kereszteződéseire koncentrálódnak. A városi ökoszisztémák olyan fizikai és biológiai összetevőket tartalmaznak, amelyek kölcsönhatásba lépnek egymással. A városi környezet a **szabályozó, ellátó és kulturális ökoszisztéma-szolgáltatások széles skáláját kínálja**. A városi ökoszisztémák akkor tekinthetők jó állapotban levőknek, ha a

¹ https://ec.europa.eu/knowledge4policy/foresight/topic/continuing-urbanisation/developments-and-forecasts-on-continuing-urbanisation_en

² [Az ökoszisztéma-szolgáltatások feltérképezése és értékelése](#)

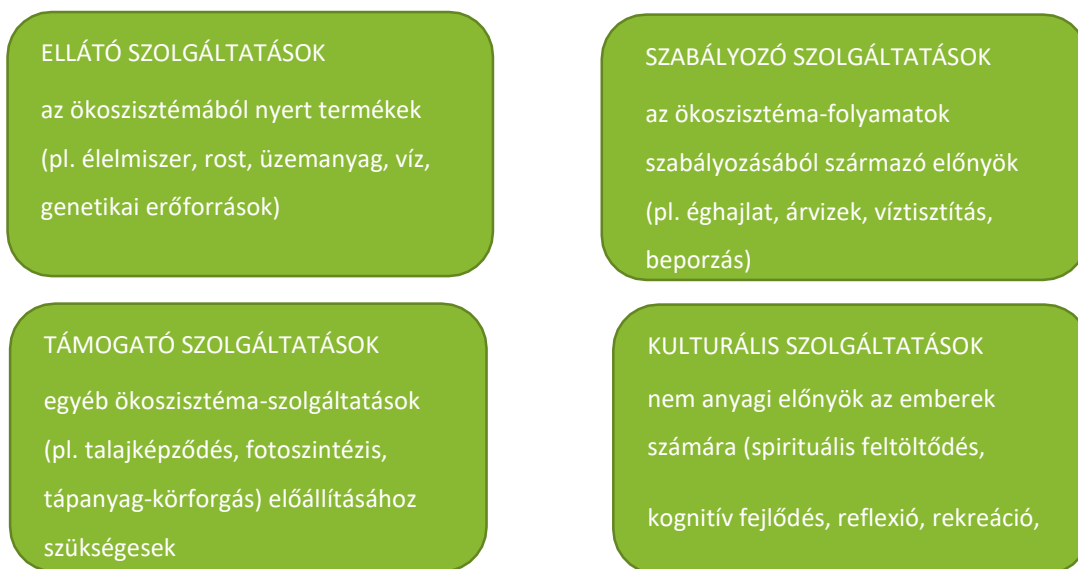
³ A zöld infrastruktúra a természeti és félttermészetes területek stratégiaileg megtervezett hálózata, más környezeti jellemzőkkel, amelyeket az ökoszisztéma-szolgáltatások széles skálájának biztosítására terveznek és kezelnek. Magában foglalja a (városi) zöld területeket (vagy vízi ökoszisztémák esetében „kék területeket”), valamint a szárazföldi (beleértve a part menti) és tengeri területeket is.

⁴ Az épített infrastruktúra a házakat, épületeket, utakat, hidakat, ipari és kereskedelmi komplexumokat, valamint a barna mezőket, a dömpinget vagy az építkezéseket tartalmazza (4. MAES-jelentés).

⁵ https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/ecosystem_assessment/pdf/102.pdf

polgárok életkörülményei és a városi biológiai sokféleség megfelelőek (Maes és mtsai., 2016). Ez többek között a levegő és a víz jó minőségét, az ökoszisztéma-szolgáltatások fenntartható biztosítását⁶ és a városi fajok nagyfokú sokféleségét jelenti.

1. ábra: Az ökoszisztéma-szolgáltatások áttekintése⁷



A zöld infrastruktúra nyújtotta előnyök

Az urbanizáció irányába mutató növekvő tendenciával valószínűleg nőni fog a **zöld infrastruktúra** jelentősége a városi területeken és a városkörnyéki területeken. A zöld infrastruktúra olyan **környezeti előnyökkel** járhat, mint például a „városi hőszigetek” hatásának⁸ mérséklése vagy az épületek hűtéséhez szükséges energiafogyasztás csökkentése. Ebben az összefüggésben a [természetes vízmegtartást célzó intézkedések](#) olyan multifunkcionális intézkedések, amelyek bizonyítják a zöld infrastruktúra vízzel kapcsolatos funkcióit. Céljuk, hogy természetes eszközökkel és eljárásokkal megóvják a vízkészleteket, és a lehető legnagyobb mértékben elősegítsék a természetes ökoszisztémák – vagy legalább a vízgazdálkodás szempontjából kulcsfontosságú funkcióik – helyreállítását. A szomszédos terek zölddebbé tétele, a természetalapú megoldások⁹ alkalmazása a közterületeken, például tereken, iskolákban és kórházakban **társadalmi előnyöket** is generál, mivel hozzájárul a társadalmi kapcsolatok erősítéséhez.

A városok **gazdasági fejlődése** nagymértékben függ a természeti erőforrások minőségétől. Az innovatívabb gondolkodás, tervezés és cselekvés lehetőséget teremt a fenntartható gazdasági

⁶ Az ökoszisztéma-szolgáltatások minden olyan előnyre utalnak, amelyet az emberek az ökoszisztémákból nyernek (Millennium Ecosystem Assessment, 2005). További információk a platform [ökoszisztéma-szolgáltatásokról szóló szakpolitikai tájékoztatójában](#).

⁷ A platform [ökoszisztéma-szolgáltatásokról szóló szakpolitikai tájékoztatója](#)

⁸ A városi hősziget hatás a városi területeken a vidéki környezethez képest viszonylag magasabb hőmérséklet megjelenését jelenti,

⁹ A társadalmi kihívásokra adott természetalapú megoldások olyan megoldások, amelyeket a természet inspirál és támogat.

Költséghatékonyak, ugyanakkor környezeti, társadalmi és gazdasági előnyökkel járnak, és hozzájárulnak a reziliencia megteremtéséhez. További információk [itt](#) érhetők el.

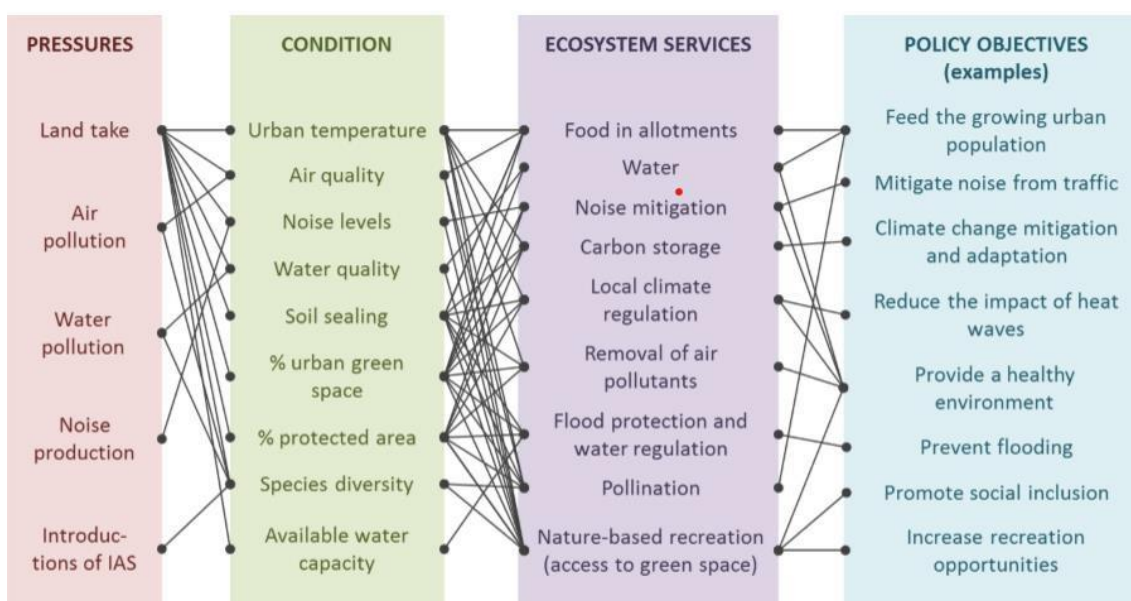
növekedésre és a társadalmi befogadásra. A fenntartható várostervezés természet alapú megoldásai leggyakrabban az elhagyott területek rehabilitációjához és a polgárok általános jólétét biztosító zöld területek javításához kapcsolódnak. Ezek a megoldások stimulálhatják a növekedést és az új munkahelyek létrejöttét azáltal, hogy ösztönzik a replikációs léptékváltási potenciállal bíró bemutatkozó projekteket. Ez a megközelítés alkalmazható a városok történelmi (pl. óvárosi jellegű) kerületeire, valamint az elhagyott ipari területekre és a leromlott városi területekre.

A regionális és helyi politikai döntéshozók azonban nem mindig ismerik fel a természet alapú megoldásokban rejlő lehetőségeket a gazdasági fejlődés szempontjából. Amint azt az Interreg Európa Politikai Tanulási Platform természeti örökséggel foglalkozó tematikus [workshopja](#) is kiemelte, **a zöld infrastruktúrát gyakran luxusnak tekintik a városi területeken**, és nem ismerik el, illetve nem térképezik fel teljes mértékben annak lehetőségét, hogy számos előnnyel is jár. Például a zöld infrastruktúrát a döntéshozók nem használják széles körben az egészségügyi problémák költséghatékony megoldásaként, annak ellenére, hogy elismerten pozitív kapcsolat áll fenn a zöld infrastruktúra és az emberi egészség között.

A városi ökoszisztémákra nehezedő nyomás

Az egészségtelen városi ökoszisztémák környezetkárosodáshoz, társadalmi problémákhoz, gazdasági hanyatláshoz, az emberi egészség romlásához és a természettől való további elszakadáshoz vezethetnek. Számos konkrét kihívás akadályozza az egészséges és virágzó városi ökoszisztémák fejlődését (2. ábra):

2. ábra: A városi ökoszisztémákra nehezedő nyomások, állapotok és ökoszisztéma-szolgáltatások közötti kapcsolatok



Forrás: EC, [Mapping and Assessment of Ecosystems and their Services \(Az ökoszisztémák és szolgáltatásaik feltérképezése és értékelése\)](#), 2018. évi vitaanyag

- A városi ökoszisztémák fenntarthatóságát hátrányosan befolyásolja a **földhasználat módja és a földterületek gazdasági hasznosítására irányuló nyomás**, amely az erdők, vizes élőhelyek, mezőgazdasági területek stb. lakossági, ipari, kereskedelmi és szállítási célú átalakítását eredményezi. Ez a fejlődési út különböző szinteken negatív hatással van a városi ökoszisztémára: például az ipari tevékenységből és a talajszennyezésből eredő szennyezés forrása, vagy a városi mezőgazdaság jelentős csökkenését vonja maga után.
- Megállapítást nyert, hogy a **zajszennyezés** negatív hatással van az annak kitett polgárok valamint a vadon élő állatok jólétére és egészségére. A fákból és cserjékből készült „zajpufferek” ültetése csökkentheti a zaj mértékét, amelynek az emberek ki vannak téve.
- A **levegőszennyezés** szintén károsítja az emberi egészséget és a környezetet. Bár számos légszennyező anyag kibocsátása jelentősen csökkent az elmúlt évtizedekben az EU-ban, a légszennyező anyagok koncentrációja még mindig túl magas. A levegőminőségi előírások túllépése számos városban problémát jelent, mivel az ózon, a nitrogén-dioxid és a szálló por (PM) okozta szennyezés komoly egészségügyi kockázatot jelent. Konkrét jogszabályok¹⁰ vannak érvényben annak érdekében, hogy a lehető legkisebbre csökkenjen a polgárok e káros anyagoknak való kitettsége.
- Európa-szerte a városok egyre nagyobb nyomásnak vannak kitéve a **városi hőszigetek** hatása miatt, és kihívásokkal néznek szembe az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodással kapcsolatban. A gyors urbanizációval elengedhetetlenné válik a reziliencia megteremtése a sűrűn lakott városi környezet kapcsán.
- Az ún. **idegenhonos inváziós fajok** káros hatással lehetnek a biológiai sokféleségre és az ökoszisztémákra, valamint az emberi egészségre. Az európai városok különösen ki vannak téve az ezen invazív fajok jelentette veszélynek. A városi környezet sok esetben a teljes biológiai sokféleség jelentős hányadának ad otthont, és ennek következtében az idegenhonos inváziós fajok komoly veszélyt jelentenek az urbanizált területeken élő őshonos vadon élő állatokra. Az inváziós fajokra vonatkozó politikák javítása az [INVALIDIS](#) projekt fő fókusza. A projekt középpontjában legfontosabb érdekelt felek közötti együttműködés áll az ökoszisztémák biológiai inváziókkal szembeni kiszolgáltatottságával kapcsolatos tudásbeli hiányosságok, az idegenhonos inváziós fajok kockázataival kapcsolatos ismeretek hiánya, valamint a kezelésükre irányuló intézkedések végrehajtása terén.

Az uniós szakpolitikai kontextus

Uniós stratégiák és szakpolitikák

Az urbanizációs arány világszerte és különösen az uniós tagállamokban tapasztalt gyors növekedésére válaszul az Európai Unió a levegőre, a vízre, a természetre és a biológiai sokféleségre, valamint a hulladékra vonatkozó környezetvédelmi jogszabályai révén nagyobb

¹⁰ Pl. a 2008. évi, [a környezeti levegő minőségéről szóló irányelv](#)

mértékben összpontosít a városi környezetre.

- A **7. környezetvédelmi cselekvési program (EAP)** az EU átfogó környezetvédelmi stratégiai dokumentuma. Ennek része „az uniós városok fenntarthatóságának fokozása”, mint konkrét szakpolitikai célkitűzés. A cselekvési program előírja, hogy 2020-ig: „...az Európai Unió városainak többsége a fenntartható várostervezés és -rendezés érdekében célirányos politikát hajtson végre, valamint hogy a Bizottság „a városok környezeti teljesítményének értékelése céljából, a gazdasági és társadalmi hatások figyelembevételével” határozzon meg és fogadjon el egy kritériumrendszert. A 7. környezetvédelmi cselekvési program értékelő [jelentése](#) nyugtázza, hogy sor került ezen kritériumokat meghatározására és beépítésére egy olyan eszközbe, amely lehetővé teszi az értékelés elvégzését. Az ún. „Green City Tool”-z (Zöld Város Eszközt) alátámasztó mutatók (3. szövegdoboz) a városirányításon alapulnak. A jelentés nyugtázza, hogy számos város megkezdte a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos megközelítések alkalmazását, de szükséges további városok mozgósítása ahhoz, hogy valódi változást érjenek el európai szinten. További erőfeszítésekre van szükség például a levegőminőségi előírások betartása érdekében. Amint azt a PERFECT projektpartnerek hangsúlyozták, ezeknek az erőfeszítéseknek nemcsak a levegőből származó kibocsátások vegetáción keresztüli eltávolítását kell ötvözniük, hanem – ami az egyik legfontosabb – a légszennyező anyagok forrásnál történő csökkentését is.¹¹
- Az uniós várospolitikai is kiemelte a zöld infrastruktúra fontosságát a városi kihívások kezelésében. Az [uniós városfejlesztési menetrend](#) egy integrált és összehangolt megközelítést jelent az EU városi dimenziójának, valamint a nemzeti szakpolitikáknak és jogszabályoknak a kezelésére. A célzott partnerségeken belüli konkrét prioritási témákra összpontosítva a városfejlesztési menetrend arra törekszik, hogy javítsa az életminőséget a városi területeken. A városi ökoszisztémákkal kapcsolatos szempontokkal a „Fenntartható földhasználat és a természetalapú megoldások” témakör foglalkozik. E téma keretében [partnerséget](#) indítottak 2017-ben.
- Még konkrétabban, a Bizottság 2013-ban elfogadta a [zöld infrastruktúrára vonatkozó uniós stratégiát](#) annak érdekében, hogy növelje a zöld infrastruktúra gazdasági előnyeit azáltal, hogy Európa természeti tőkéjébe nagyobb beruházásokat vonz a biológiai sokféleséggel kapcsolatos célkitűzések 2020-ig történő elérése érdekében. Az elért eredmények ellenére a [2019. évi felülvizsgálat](#) során az [EU zöld infrastruktúrára vonatkozó stratégiájára](#) vonatkozóan az Európai Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a zöld infrastruktúra kiépítését tovább kell fokozni. A Bizottság sürgeti az európai politikai döntéshozókat, hogy vegyenek részt egy stratégiaibb megközelítésben, a zöld infrastruktúra regionális fejlesztési politikáikban való érvényesítésében és a jövőbeli uniós finanszírozási eszközök jobb kihasználásában.
- Emellett 2019 szeptemberében az Európai Bizottság két új útmutató dokumentumot tett közzé [a természetre, az emberekre és a gazdaságra vonatkozó uniós cselekvési terv \(2017\)](#) végrehajtásáról. Először is, [az ökoszisztémáknak és szolgáltatásaiknak a döntéshozatalba történő integrálásáról szóló uniós iránymutatás \(1. rész, 2. rész, 3. rész\)](#) célja, hogy segítse a döntéshozókat politikáik és beruházásaik hatásának, költséghatékonyságának és fenntarthatóságának javításában. Másodszor, a [az uniós szintű zöld és kék infrastruktúra kiépítésének további támogatását célzó stratégiai keretről szóló uniós iránymutatás](#) meghatározza azokat a kritériumokat, valamint a rendelkezésre álló technikai és pénzügyi

¹¹ PERFECT cikk [„A zöld infrastruktúra és levegőminőség a városi területeken: kritikai felülvizsgálat”](#)

támogatási eszközöket, amelyek segíthetik a tervezőket a természeti táj jellemzőinek a stratégiai „zöld és kék infrastruktúrába” történő integrálásában.

A természetalapú megoldások támogatására szolgáló eszközök a városi és városkörnyéki területeken

Finanszírozási eszközök

- **Kohéziós politika:** A 2014-2020-as programozási időszakban a városi területeket támogatja az **Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA)** olyan területeken, mint a fenntartható városi mobilitás, a hátrányos helyzetű közösségek rehabilitációja, valamint a továbbfejlesztett kutatási és innovációs kapacitások. A következő programozási időszakra (2021-2027) meg kell erősíteni a kohéziós politika városi dimenzióját, és az Európai Regionális Fejlesztési Alap 6%-át fenntartható városfejlesztési stratégiákra kell fordítani. Az [új európai városfejlesztési kezdeményezés](#) (a kohéziós politika része) szintén támogatni fogja a városokat az innovációban, a tudáshoz való hozzáférésben, valamint a hálózat- és kapacitásépítésben. Számos [Interreg program](#) jelez előre a természeti örökséggel vagy a zöld infrastruktúrával kapcsolatos egyedi prioritásokat.
- **A LIFE Éghajlat-politikai fellépések alprogram:** e program keretében „a demonstrációs és átruházhatósági potenciállal rendelkező projekteket, valamint a zöld infrastruktúrát és az alkalmazkodás ökoszisztéma-alapú megközelítéseit ösztönzik”. 2014-2015-ben a LIFE „Éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás” kiemelt területéhez tartozó projektek egyharmada zöld infrastrukturális intézkedéseket foglalt magában, főként a városi területeken¹².
- **A Természetitőke-finanszírozási Eszköz (NCFF):** amelyet az Európai Beruházási Bank (EBB) hajt végre, ötvözi az EBB általi finanszírozást és a Bizottság által a [LIFE program](#) keretében nyújtott finanszírozást. Támogat továbbá egy, a zöld infrastruktúrára vonatkozó konkrét projektkategóriát, beleértve a zöld tetőket, a zöld falakat, az ökoszisztéma-alapú esővízgyűjtő/víz-újrafelhasználási rendszereket, valamint az árvíz- és erózióvédelmet.

1. szövegdoboz: Athén – Zöld infrastruktúra a városi reziliencia érdekében

A természetalapú megoldásokat integráló első NCFF-cselekvés fókuszában Athén városa áll. Egy 5 millió euró összegű NCFF-hitel támogatja zöld elemek integrálását a közterek és utcák helyreállításába, valamint zöld folyosók létrehozását a különböző zöldterületek között. A projekt célja, hogy támogassa a 2030-ig tartó időszakra szóló athéni reziliencia-stratégia végrehajtását, és ezáltal hozzájáruljon a városi hőszigetek csökkentéséhez, a természetes víz beszivárgásának növeléséhez, valamint a projektterületek általános vonzerejének javításához. A gyakorlattal kapcsolatos további információk [itt](#) olvashatók.

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019SC0184&from=EN>

- **Horizont 2020 program:** támogatást nyújt a természetalapú megoldások értékelésére és alkalmazására irányuló demonstrációs projektekhez. A program az ökoszisztéma-szolgáltatásokra, a helyreállításra és a természetalapú megoldásokra irányuló projekteket finanszíroz társadalmi kihívások kezelésére a zöld infrastruktúra segítségével. A cél az, hogy a természetalapú megoldások által nyújtott számos előnyre vonatkozó bizonyítékok a zöld infrastruktúra prioritizálását eredményezzék. A Horizont 2020 olyan projekteket támogat, amelyek a városi területeken a vízhez és az éghajlatváltozás hatásaival szembeni ellenálló képességhez kapcsolódó természetalapú megoldásokra összpontosítanak (2016-ban 40 millió EUR), valamint a városok egészségének, jólétének és társadalmi kohéziójának az inkluzív városrehabilitáció révén történő javítását célzó projekteket (2017-ben 44 millió EUR). Ezek a 2. szövegdobozban kerülnek bemutatásra. Amint azt a szakpolitikai tanulási platform városi ökoszisztémákról szóló tematikus [workshop](#) is kiemelte 2020-ban, a program új, természetalapú megoldásokkal kapcsolatos pályázati felhívásait tervezik a következőkre összpontosítva:
 - Innovatív természetalapú megoldások a karbonsemleges városok és a jobb levegőminőség érdekében;
 - Továbbfejlesztett természetkezelési megoldások a városok vízbiztonsága és ökológiai minősége érdekében;
 - Többféle kockázat kezelés az EU-ban a kockázatalapú döntéshozatalhoz; valamint
 - Az európai tengerparti városok éghajlatváltozással szembeni ellenálló képessége.¹³

2. szövegdoboz: A Horizont 2020 természetalapú megoldásokkal kapcsolatos projektjei



Ez a nyolc H2020-projekt együttesen várhatóan uniós szinten megbízható bizonyítékkal szolgál majd a természetalapú megoldások értékéről a városok előtt álló különböző kihívások kezelése érdekében. Nyomonkövetési rendszereket dolgoznak ki és vezetnek be a természetalapú megoldások teljesítményének értékelésére, valamint a replikációs és léptékváltási módszertanokra, az akadályok azonosítására és értékelésére, valamint fenntartható természetalapú megoldásokra vonatkozó adatplatformok létrehozására.

Forrás: A szakpolitikai tanulási platform által szervezett, a városi ökoszisztémákról szóló tematikus workshopon elhangzott [prezentáció](#) alapján.

¹³ https://www.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/plp_uploads/events/Brussels_Urban_ecosystems/3_The_EU_R_I_agenda_for_Nature-based_Solutions_-_Julie_Delcroix.pdf

- **Az ökoszisztémák és szolgáltatásaik feltérképezésére és értékelésére irányuló uniós kezdeményezés (MAES):** a 2013-ban indult kezdeményezés módszertani iránymutatást nyújt az EU és tagállamai számára az ökoszisztémák és szolgáltatásaik állapotának feltérképezéséhez és értékeléséhez. A [városi ökoszisztémákról szóló negyedik MAES-jelentés](#) iránymutatást ad a városi zöld infrastruktúra és az általa nyújtott szolgáltatások feltérképezéséhez és értékeléséhez.
- Az Európai Bizottság arra ösztönzi a városokat, hogy **értékeljék környezeti teljesítményüket**. A 3. szövegdobozban bemutatunk egy olyan eszközt, amelyet e törekvések megkönnyítésére terveztek.

3. szövegdoboz: A „Green City Tool” (Zöld Város Eszköz)

A [Green City Tool](#) egy felhasználóbarát önértékelési eszköz, amely lehetővé teszi a városok számára, hogy összehasonlítsák környezeti teljesítményüket, értékeljék az előrehaladást más hasonló városokhoz képest, megosszák a bevált gyakorlatokat és nyomon kövessék a javulást az idő múlásával. Az eszköz, amelyet 50 ezernél több lakosú városok számára terveztek, a következő témákat fedi le: levegő, mobilitás, energia, éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, természet és biológiai sokféleség, zaj, víz, éghajlatváltozás mérséklése, hulladékgazdálkodás, zöld növekedés és innováció, földhasználat és irányítás. A városok használhatják az eszközt anonim módon is, vagy hivatalosan regisztrálhatnak a Green City térképen, hogy megmutassák másoknak, hol járnak a fenntarthatóság szempontjából.

- **Díjak:** az EU célja, hogy előmozdítsa és bővítse azokat a meglévő kezdeményezéseket, amelyek támogatják az innovációt és a bevált gyakorlatokat a városokban, ösztönözve annak bemutatását, hogyan haladnak előre a fenntartható városfejlesztés terén. A városok környezeti teljesítményének bemutatását lehetővé tevő kezdeményezések példáit a 4. szövegdoboz mutatja be:

4. szövegdoboz: Az Európai Zöld Lomb Díj és az Európa Zöld Fővárosa Díj

Az [Európai Zöld Lomb Díj](#) egy olyan európai városoknak szóló verseny, amely lakossága 20 és 100 ezer fő között van. Célja, hogy elismerjék azokat a városokat, amelyek jó környezetvédelmi eredményeket mutatnak, és elkötelezettek a zöld növekedés iránt, valamint arra ösztönözzék őket, hogy aktívan fejlesszék a polgárok környezettudatosságát és bevonását. A díj célja továbbá, hogy azonosítsa azokat a városokat, amelyek „zöld nagykövetekként” tudnak fellépni.

Az [Európa Zöld Fővárosa](#) díjat azért hozták létre, hogy előmozdítsa és jutalmazza a városoknak a környezet javítása érdekében tett erőfeszítéseit, ösztönözze őket a további fellépésekre, valamint hogy jó példaként bemutassa az európai városok közötti tapasztalatcserét. A zöld infrastruktúra mindkét díj odaítélési kritériumai között szerepel. Az Európai Zöld Lomb címet 2019-ben a spanyolországi Cornellà de Llobregat, valamint a hollandiai Horst aan de Maas városa kapta. Európa Zöld Fővárosa 2019-ben Oslo volt.

A fenntartható városi ökoszisztémák fejlesztésének lehetőségei: jó példák az Interreg Europe-tól

Az Interreg Europe támogatást nyújt azoknak a politikai döntéshozóknak, akik természet alapú megoldásokat kívánnak elfogadni a városi területeken, és javítani kívánják a városi ökoszisztémákat. Számos finanszírozott projekt már azonosított jó példákat, valamint tapasztalatokat és inspirációt nyújt a következő fő területeken:

- *Fenntartható tervezés városi és városkörnyéki területeken*
- *Városi és városkörnyéki mezőgazdaság*
- *Városmegújítás finanszírozása*

Fenntartható tervezés városi és városkörnyéki területeken

A fenntartható várostervezés elengedhetetlen a polgárok hosszú távú jólétének biztosításához, és transzformatív szerepet játszhat a városok alakításában. Ahhoz, hogy hatékony legyen, a tervezési rendszernek képesnek kell lennie arra, hogy ne csak a földhasználatról foglalkozzon, hanem a városi ökoszisztémák szélesebb társadalmi, környezeti és gazdasági vonatkozásaival is, valamint egyensúlyt teremtsen, amelyben a fejlesztési igényeket a legfenntarthatóbb módon elégítik ki. Emellett a sikeres városrevitalizációhoz integrált, hosszú távú stratégiára van szükség, amely több szakpolitikai területre, például a mobilitáshoz, a lakhatáshoz, a kulturális örökséghez és az induló vállalkozások támogatásához kapcsolódó intézkedéseket tartalmaz. Ezt az integrált megközelítést alkalmazta például önkormányzati határokon átnyúlóan a franciaországi Mulhouse város¹⁴, ami pozitívan befolyásolta a gazdasági tevékenységeket és az életminőséget.

Egyes európai városok kifejezetten a zöld infrastruktúrának szentelt stratégiákat és terveket fogadtak el (pl. Barcelona¹⁵, Manchester¹⁶), míg mások a zöld infrastruktúra szempontjait beépítették a tágabb városfejlesztési tervekbe és stratégiákba. Továbbá, amint az a városi ökoszisztémákkal kapcsolatos szakpolitikákról szóló 2016. évi MAES-jelentésben is szerepel, a városi ökoszisztémákra és a városi zöld infrastruktúrára néha más szakpolitikák vagy stratégiák is kiterjednek, így a valóságban létezik egy kifejezetten a zöld városi területekre vonatkozó politika, de kevésbé látható: a városi zöld infrastruktúra beágyazódik az éghajlat-tervezésbe, a környezetvédelembe vagy a fenntartható fejlődésbe. E sajátosságok ellenére tagadhatatlan, hogy a regionális és helyi önkormányzatok szerepe kulcsfontosságú a zöld infrastruktúrára kapcsán, mivel a legtöbb országban ők felelősek a területrendezési döntéshozatalért. Elengedhetetlen a különböző közigazgatási szervek helyi szintű együttműködése, valamint az

¹⁴

https://www.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/plp_uploads/events/Brussels_Urban_mobility/1._Two_decades_of_urban_renewal_the_rebirth_of_Mulhouse_-_part1.pdf

¹⁵ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/metadata/case-studies/barcelona-trees-tempering-the-mediterranean-city-climate/11302639.pdf>

¹⁶ https://www.manchester.gov.uk/downloads/download/6314/manchester_green_and_blue_strategy

érintett szakemberek hozzájárulása és bevonása.



A zöld infrastruktúra integrálása a területrendezésbe: Graz városának (Ausztria) példája

A Graz városfejlesztési koncepciója egy jogilag kötelező erejű eszköz, amely integrálja a zöld infrastruktúrát a területrendezésbe. A dokumentum egy sor kötelező szabályt határoz meg: a tetők és homlokzatok zöldítése, a beépített területeken a talajfedés maximális foka, a lakosonkénti minimális zöldterület méretét (m²-ben) a jobb levegőminőség, valamint a csapadékhoz és áradásokhoz való jobb alkalmazkodás biztosítása érdekében.

A városfejlesztési koncepciót erősen befolyásolta a „Green Net Graz” (kb. „Grazi Zöld Háló”), amely egy koncepcionális tanulmány az életminőség zöld terek révén történő javításáról egy folyamatosan növekvő városban. A tanulmány azt javasolja, hogy minden polgárnak 300 méteren belül kell élnie egy zöld területtől. Ennek eredményeként már Graz nagy népsűrűségű részein is léteznek zöld területek, és növekszik a zöldtetők száma.

Más városi területek számára is érdekes lehet a Green Net Graz mint referenciadokumentum a területrendezésben, azzal párhuzamosan, hogy a fejlesztési igények miatt folyamatosan növekszik a nyílt terekre irányuló nyomás. A gyakorlat hasznos lehet más közjogi szervezetek számára is, amelyek érdekeltek a zöld infrastruktúrára vonatkozó megoldásoknak a területrendezésbe való beépítésében, és felhívják a figyelmet a zöld infrastruktúra számos előnyére.

Érdemes megjegyezni, hogy a stájerországi politikusok részvétele a [PERFECT](#) projektrendezvényeken hozzájárult a zöld infrastruktúrával jelzésekkel kapcsolatos tudatosság növeléséhez és a zöld infrastruktúra szerepének erősítéséhez a stájerországi területrendezési törvényben. Konkrétan, 2019 novemberében megújították Stájerország területrendezési és építési törvényét, és további szabályozásokat vezettek be a mennyezeti tényező alacsonyabbra helyezésével, a gépkocsik parkolóhelyeinek csökkentésével stb. A többi stájerországi önkormányzat tanácsosainak meggyőzése érdekében, hogy tervezési eszközeikben nagyobb mértékben alkalmazzanak zöld infrastruktúrát, a projektpartner kidolgozott egy „szakácskönyvet”¹, amely recepteket tartalmaz a zöld és egészséges tervezéshez.

A gyakorlattal kapcsolatos további információk [itt](#) olvashatók.

A városi ökoszisztémákról szóló tematikus workshopon tartott előadás [itt](#) érhető el.

A várostervezést össze kell hangolni a **városkörnyéki területek fenntartható tervezésével**. A városkörnyéki területek átmeneti övezetet képeznek a város és a vidék között, és általában változatos földhasználat jellemzi őket. A város szélén találhatók, a beépített terület peremén, ahol kisebb sűrűségű településeket és közlekedési csomópontok körüli városi koncentrációkat

tartalmazznak. A városkörnyéki területek túlnyomórészt nagy zöld nyílt terek lehetnek, például városi erdők, mezőgazdasági területek és természetvédelmi területek a városi peremterületen, és mint ilyenek, gyakran a szétaprózódott városi és vidéki funkciók keveréke jellemzi őket. A városkörnyéki területeket általában érintik a városok terjeszkedési folyamatai és az ingatlanpiac nyomása, amely sok esetben a biológiai sokféleség csökkenéséhez, talajfedéshez, valamint a természeti értékek további romlásához vezet. Ezekkel a kihívásokkal foglalkoznak a [PROSPERA](#) és a [RENATUR](#) projektek, amelyek célja a regionális politikák hatékonyságának javítása ezen a területen.

A városkörnyéki területeken a fenntartható tervezés **az érdekelt felek határozott szerepvállalását** igényli annak érdekében, hogy a „de ne az én kertemben” mentalitástól a produktívabb együttműködés felé mozduljunk el. Integrált megközelítésre van szükség a fejlesztési célok eléréséhez, különös tekintettel a környezetvédelemre, az ökoszisztéma-szolgáltatások nyújtására, a zöld infrastruktúra létrehozására a helyi gazdasági fejlődés mellett, valamint az életminőség fenntartására. Az [U2L2](#) projekt által azonosított kihívások kezelésének sikeres példája a [Nordpark Pulheim](#). A városon belüli zöldterületek németországi Pulheimben nem voltak elegendőek ahhoz, hogy kielégítsék a polgárok zöldterületek iránti igényeit. A városi hatóságok kezdeményezést indítottak azzal a céllal, hogy a város és a szomszédos mezőgazdasági területek közötti területet parkká alakítsák át. Egy ösvényekkel átszelt, fákkal szegélyezett sugárutakkal és parcellázott mezőkkel jellemezhető városi tájat hoztak létre, amely új funkciókat biztosított a lakosság számára, miközben növelte a biológiai sokféleséget. Ez az innovatív ötlet, a tervezési folyamatban való részvételen alapuló megközelítése, eredményei és tanulságai modellként szolgálnak más városok számára.



Nordpark Pulheim (forrás: [UL2L](#))

A modern várostervezésben a városi ökoszisztémák gyakran kapcsolódnak az **elhagyott területek, például a korábbi ipari területek, a bányászati területek vagy más kulturális örökségi helyszínek rehabilitációjához**. Amint azt az UL2L partnerek hangsúlyozták,¹⁷ az építészet, a művészet, a kultúra, az örökség, a környezeti előnyök és a társadalmi fejlődés kombinációja kulcsfontosságú tényező az új városi táj kialakításában. E tekintetben inspiráló példa a **németországi Emscher Tájpark (UL2L projekt¹⁸)**, amely Európa egyik legnagyobb tájberuházási programja. Az ELP több egyedi parkból, ipari természeti tájakból és mesterséges tereptárgyakból áll. Az elemeket zöld folyosók kötik össze szabadidős tevékenységeket szolgáló útvonalakkal, pl. kerékpárutak használaton kívüli vasútvonalakon és a folyóparti ösvényeken.

Városi és városkörnyéki mezőgazdaság

Az elmúlt években egyre nagyobb érdeklődés mutatkozott a **városi és városkörnyéki mezőgazdaság**¹⁹ iránt. Jelentős számú előnnyel járt a polgárok életminőségének számos aspektusa tekintetében: először is választ ad az emberek egyre növekvő igényére „a termelőtől a fogyasztóig” tartó élelmiszerlánc fenntarthatóságának biztosítása iránt, valamint hozzájárul a körforgásos gazdaság célkitűzéseivel: kezeli az (élelmiszer-)hulladék, az energiafogyasztás csökkentése és a minőségibb élelmiszerek iránti kereslet kérdéseivel.

Másodszor, hozzájárul a biológiai sokféleség megőrzéséhez. Az élelmiszer- és a nem-élelmiszernövények termesztése a városokban és a városok közelében hozzájárul az egészséges közösségekhez azáltal, hogy bevonja a lakosokat egy olyan munkába és szabadidős tevékenységbe, ami javítja az egyén és a köz jólétét. Végezetül a városi mezőgazdaság lehetőségeket kínál a kisüzemi vállalkozások számára is (pl. agroturizmus, szociális ellátás, óvodai gazdaságok vagy óvodai-iskolai szolgáltatások).

A városi mezőgazdaságnak változatos formái lehetnek, mint a közösségi kertek, az úgynevezett „allotment”-ek (önellátási célból kiosztott kiskertek), konyhakertek, tetőtéri kertek, függőleges kertek, városi gazdaságok, vagy az úgynevezett ZFarming (nulla hektáros gazdálkodás).²⁰

A városi táj új felhasználási formájaként a **városi kertek** vonzóbbak és hasznosabbak, ha gondosan megtervezik azokat. Például az olaszországi Ferrara városa, amely a **PERFECT** projekt egyik partnere, egy **rendeletet** dolgozott ki az zöld területek részvételen alapuló irányítására a karbantartás javítása és a közösségi integráció előmozdítása érdekében. A kezdeményezés pozitív eredményeket hozott a közös konyhakertek és a zöld városi terek javítása terén, hozzájárulva társadalmi integrációhoz.

¹⁷ https://www.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojects/library/file_1548061714.pdf

¹⁸ https://www.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojects/library/file_1548061714.pdf

¹⁹ Gyakran különböztetik meg a városi mezőgazdaságot (az élelmiszertermelést egy városi területen) és a városkörnyéki mezőgazdaságot, melyre a városok peremén kerül sor.

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/614641/EPRS_IDA\(2017\)614641_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/614641/EPRS_IDA(2017)614641_EN.pdf)

²⁰ [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/617468/IPOL_STU\(2018\)617468_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/617468/IPOL_STU(2018)617468_EN.pdf)



Városi kert Ferrarában (forrás: [PERFECT](#))

Csak néhány példa van az európai közparkokban található **gyógyító kertekre**²¹. Ezek közül az egyik a svéd Kristianstad városának belvárosi parkjában található, amelyet [jó gyakorlatként](#) azonosított az [UL2L](#) projekt. A gyógyító kert építését az önkormányzat kezdeményezte azzal a céllal, hogy a speciális igényű csoportokat bevonják az egészségmegelőző tevékenységbe, és növeljék jóllétüket.



A kristianstadi gyógyító kert (forrás: [U2L2](#) projekt)

²¹ A „gyógyító kert” olyan kert vagy táj, amelyet egy adott populáció, hely és elérni kívánt pozitív egészségügyi eredmény figyelembe vételével terveztek (Sachs, 2016). További információk [itt](#) érhetők el.

A [City Zen](#) projekt feltárja azokat az üzleti lehetőségeket, amelyeket a **városi mezőgazdaság** eredményez az ökoszisztémához, valamint az innovatív vállalkozói és ellátási láncokhoz való kapcsolódás révén. Az egyik sikeres megoldás Beja városából (Portugália) származik. Az itt követett folyamat középpontjában a közösségépítés előmozdítása, az önkormányzaton belüli megfelelő struktúra és szabályozási keret kialakítása, a szükséges támogatás biztosítása, valamint a városi gazdaságok folyamatos nyomon követése és karbantartása áll.

A városkörnyéki területek az agrár-élelmiszeripari termelésben is jelentős potenciállal rendelkeznek. Egyes városok a növekvő mértékű földhasználat kérdését városkörnyéki mezőgazdaságba való visszatérés és a földterület vidéki használatra való átalakításának előmozdítása révén kezelik.

A városkörnyéki mezőgazdaságban rejlő lehetőségeket bemutató jó példa Reggio Emilia, a [PROSPERA](#) projektpartnere. Reggio Emilia közelében az „Ehető Park” operatív csoport egy agrárerdészeti gazdaságot hozott létre, amely friss termékekkel látja el a város lakosságát. A gazdaság körülbelül 1 hektár területet ölel fel, ahol 80 eperfa található ültetett sorokban a növények között.

Ez növeli a biológiai sokféleséget és hozzájárul a terület hagyományos vidéki tájképének megőrzéséhez. Egy szociális szövetkezet vezetésével és hátrányos helyzetű munkavállalók bevonásával a park kiváló minőségű termékeket kínál a vevők számára, és új ellátáslánc-modelleket térképez fel²².

A városmegújítás finanszírozása

Az „innovatív városi fellépésekre” elkülönített kohéziós politikai alapok mellett más finanszírozási rendszerek is léteznek. Egyes városok aktívabb szerepet vállalnak annak érdekében, hogy a magánszektor is bevonják a városi ökoszisztémák újjáélesztésébe.

A Belgiumban található Gent²³ például egy közösségi finanszírozási platformot hozott létre, amely lehetővé teszi a polgárok számára, hogy megosszák elképzeléseiket az éghajlatváltozással kapcsolatos megoldásokkal és hogy adományokat gyűjtsenek erre a célra.

Egyszersmind önkormányzati támogatást is nyújt a közösségi finanszírozású projektekhez, olyan megközelítésben, amely összekapcsolja a természet alapú megoldások közpénzből és a magánszektorból való finanszírozását.

Az alábbiakban bemutatjuk a városi szintű támogatási rendszer kidolgozásának jó példáját az iskolaudvarok átalakítására:

²² <https://www.interregeurope.eu/urbanecosystems/conclusions/>

²³ <https://oppla.eu/strategies-financing-nature-based-solutions-clever-cities-and-call-input>



Amszterdami Iskolaudvarok Kezdeményezés (ASI)

Az ASI egy évenkénti támogatási program, amely az amszterdami iskolaudvarok tervezését vagy átalakítását támogatja. A cél, hogy az iskolaudvarok hozzáférhetőbbé váljanak az iskolaidőn kívül is, támogassák több játszótér és zöldterületek létrehozását az iskolások számára a városban. Iskolaszékek, kerületi bizottságok pályázhatnak finanszírozásra, és Amszterdam városának szakértői csapata is támogatást kap az új iskolaudvarok megtervezéséhez.

Költségvetése a 2016-2018-as időszakra 3,5 millió EUR volt. 24 iskolaudvar átalakítására került sor a program keretében. A kezdeményezés eredményeként 77 ezer m² zöld, vonzó és biztonságos játszóteret, valamint 30,840 további (félig) nyilvános játszóteret hoztak létre. A város 19,200 m² zöldterülettel bővült.

Az ASI egy más városokra is adaptálható ellenőrzőlistát dolgozott ki, hogy tanácsot adjon számukra az iskolaudvarok javítása terén, például kihívások és többszörös előnyök, mint a tartósság, az árvízproblémák kezelése, a mobilitás, az edukáció, a zöld karbantartás, a részvétel. Az ASI inspirációval szolgálhat azoknak a városoknak, amelyek több játszóteret és zöld területet kívánnak létrehozni. Az iskolaudvarok tanítási időn kívüli hozzáférhetőségének javítása és közösségi eszközként való felhasználása nem általános gyakorlat.

További információ az ASI-ről [itt](#) található.

Mit tehetnek a városok és a régiók?

A régiók közötti együttműködés lehetőséget kínál a bevált gyakorlatok és szakpolitikák egymással való megosztására, a szinergiák feltárására és a városi ökoszisztémák fejlesztése új perspektíváinak felfedezésére.

Tervezés

- A városi szakpolitikák egyre inkább zöld infrastruktúrát és természetalapú megoldásokat használnak a tervezési folyamat során. Emellett egyre több adat áll rendelkezésre ezen szakpolitikák támogatására, amint azt a városi ökoszisztémákra vonatkozó szakpolitikákról szóló MAES 2016 [jelentés](#) is megállapította. Tovább kell ösztönözni a városi zöld infrastrukturális projektek végrehajtását, különösen az **alulról felfelé építkező kezdeményezéseket**, amelyek növelik a helyi felelősségvállalást. Emellett a szakpolitikáknak ösztönözniük kell a fejlesztőket és a helyi hatóságokat arra, hogy

bármilyen városi projekt vagy stratégia kezdetétől kezdve mérlegeljük a természetalapú megoldásokat.

- A városrehabilitációhoz hosszú távú stratégiára van szükség, és a környezetvédelmi célkitűzések mellett olyan területeken is mérlegelni kell a szakpolitikai intézkedéseket, mint a földhasználat, a mobilitás és a lakhatás.
- További erőfeszítésekre van szükség **a zöld infrastruktúrának a regionális és helyi fejlesztési politikákba való beépítése érdekében**, amint azt az [EU zöld infrastruktúrára vonatkozó stratégiájának 2019-es felülvizsgálata](#) is kiemelte. Ennek eléréséhez tovább kell növelni a tudatosságot, és kapacitást kell kiépíteni a zöld infrastruktúra és más ágazatok közötti kapcsolatok vonatkozásában. Az integrált területrendezési folyamatok jobb kihasználása, a döntéshozók kapacitásának javítása, valamint a jobb ágazatközi együttműködés fontos elemei e kihívás kezelésének.

Politikai támogatás

- **Biztosítani kell a politikai elkötelezettséget és támogatást**, amint azt a városi ökoszisztémákról szóló tematikus [workshopon](#) is hangsúlyozták. Stájerországnak a zöld infrastruktúrának a módosított területrendezési törvényben való megerősítése terén szerzett tapasztalatai pozitív példaként szolgálhatnak a politikusok tájékoztatásában a zöld infrastruktúra előnyeiről és arról, hogy ezen a területen ambiciózusabb lépéseket kell tenni. Az [Emscher Tájpark](#) inspiráló példája egy korábbi ipari táj átalakításának, amely regionális és állami szintű politikai konszenzuson, hosszú távú stratégia és finanszírozási programokon, valamint húsz önkormányzat, két körzet, három regionális kormány, egy szövetségi állam és más hatóságok közös munkáján alapul.

Az érdekelt felek bevonása

- A hatóságoknak különös figyelmet kell fordítaniuk **a polgárok helyreállítási intézkedésekbe való bevonására**. Konkrétan **olyan projekteket kell kezdeményezni, amelyek az emberek és a természet közötti kapcsolat helyreállítására összpontosítanak**, hogy megkönnyítsék a projekt iránti felelősségvállalást, kiépítsék a közösség érzését, és támogassák a gondolkodásmód és a viselkedés megváltoztatását. A város és a szomszédos mezőgazdasági területek közötti terület parkká alakítása, mint a [Nordpark Pulheim](#) esetében, pozitív lépés, amely inspiráló lehet más városok számára is.
- A zöld infrastruktúra számos előnyének kiemelése, beleértve az egészségügyi előnyöket is, elengedhetetlen lehet több érdekelt fél támogatásának és a beruházásoknak a biztosításához is. A PERFECT partnerség által kidolgozott, a zöld infrastruktúra újragondolásáról szóló [kézikönyv](#) esettanulmányokat, részvételi eszközöket és a döntéshozókat megcélzó, az érdekelt felek bevonására irányuló folyamatokat tartalmaznak, amelyek más városok számára is érdekesek lehetnek.

A kutatás és innováció eredményeinek integrálása

- A strukturális alapok irányító hatóságainak és más politikai döntéshozóknak **fel kell használniuk a zöld infrastruktúra szempontjából releváns kutatás és innováció eredményeit**, és ambiciózusabb intézkedéseket kell hozniuk a beavatkozások nagyságrendje és azok közötti koherencia tekintetében. Ezt javasolták [az uniós zöldinfrastruktúra-stratégia végrehajtása terén elért eredmények közelmúltbeli felülvizsgálata](#) során is.

- [Az EU zöld infrastruktúrára vonatkozó stratégiájának 2019. évi felülvizsgálata](#) kiemeli, hogy a különböző uniós finanszírozási eszközökben rejlő lehetőségeket nem használták ki teljes mértékben, és hogy **a finanszírozáshoz való hozzáférés továbbra is javításra szorul**. Emellett a városoknak **pénzügyi rendszereket kell létrehozniuk** a városi területeken a zöld infrastruktúra elemeibe történő beruházások támogatására, amint azt az [Amszterdami Iskolaudvarok Kezdeményezés](#) is szemlélteti. **A különböző források kombinálásával és a jövőbeli uniós finanszírozási eszközök jobb kihasználásával** kapcsolatos ismeretek bővítése szintén elengedhetetlen a zöld infrastruktúra alkalmazásának ösztönzéséhez.
- A zöld infrastruktúra gazdasági előnyeinek egyre növekvő bizonyítékait fel kell használni arra, hogy erős üzleti esettanulmányt hozzanak létre, melynek révén bemutatják az abba való befektetés értékét. A szakpolitikai tanulási platform városi ökoszisztémákkal foglalkozó tematikus [workshopján](#) folytatott megbeszélések során pénzügyi ösztönzőket (támogatásokat, utalványokat) ajánlottak a természetalapú megoldásokat mérlegelő magánvállalatok számára. A workshop résztvevői azt is megjegyezték, hogy a földhasználati minták tekintetében az összeférhetetlen érdekek kezelése, a gazdasági és a környezeti célok közötti egyensúly megteremtése szintén alapvető fontosságú.
 - Hatalmas lehetőségek rejlenek a **városkörnyéki területek fenntartható mezőgazdasági fejlődésében**, munkahelyteremtési és innovációs lehetőségekkel. E potenciál kiaknázásához a hatóságoknak megfelelő finanszírozási lehetőségekre és szakpolitikai keretekre van szükségük. Emellett az intelligensebb logisztika csökkentheti a termelők és a fogyasztók közötti távolságot, stimulálva a helyi gazdálkodók piaci lehetőségeit, valamint hozzáférést biztosíthat a polgároknak az egészséges és fenntartható módon termesztett élelmiszerekhez.

Források további információkhoz

Szakpolitikai tanulási platform kiadványok:

- Szakpolitikai tájékoztató [a tengerparti és folyami régiók örökségének védelméről és fenntartható kezeléséről](#)
- Szakpolitikai tájékoztató [a biológiai sokféleségről és a természeti örökségről](#)
- Szakpolitikai tájékoztató [az ökoszisztéma-szolgáltatásokról: Interregionális együttműködés az európai természeti tőke fenntartásáért](#)
- Szakpolitikai tájékoztató [az uniós régiók zöld infrastruktúrájának fejlesztéséről](#)
- Tematikus workshop a természeti örökségről, [összefoglaló](#)
- Tematikus workshop a városi ökoszisztémákról, [összefoglaló](#)

Egyéb források

- Európai Bizottság, [Unió cselekvési terv a természetért, az emberekért és a gazdaságért](#), 2017
- Európai Bizottság, [Az ökoszisztémák és szolgáltatásaik feltérképezése és értékelése: városi ökoszisztémák](#), 2016
- EPRC, [Városi mezőgazdaság Európában](#), 2017
- Európai Bizottság, [A természet alapú megoldásokra és a városok renaturációjára irányuló uniós K+I szakpolitikai menetrend felé](#), 2015
- EPSON projekt: [GRETA – Zöld infrastruktúra](#) a biológiai sokféleség és az ökoszisztéma-szolgáltatások területén a területfejlesztés érdekében
- 2011, IEEP és Milieu, [The Guide to Multi-Benefit Cohesion Policy Investments in Nature and Green Infrastructure](#), A Report for the European Commission, 2013
- <http://www.oppla.eu/> Az Oppla egy tudásalapú platform az ökoszisztéma-szolgáltatások, a természeti tőke és a természet alapú megoldások területén.

*#natural heritage, #urban ecosystems,
#cooperation*

Interreg Europe Szakpolitikai Tanulási Platform
a környezetvédelemről és az erőforrás-hatékonyságról

Tematikus szakértők:

Venelina Varbova - v.varbova@policylearning.eu

Astrid Severin - a.severin@policylearning.eu

Ruslan Zhechkov - r.zhechkov@policylearning.eu





RENATUR

Interreg Europe

A fejezet a német, belga, spanyol, szlovén, lengyel RENATUR partnerrégiók szakemberei által Hajdú-Bihar vármegye vonatkozásában megfogalmazott szakmai javaslatokat foglalja össze és mutatja be.

Szakértői javaslatok

A szakértői panel által megfogalmazott javaslatok

Ez az összegzés a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat által 2021 áprilisában, Debrecenben virtuális formában megrendezett workshop és szakértői panel háttérével, folyamatával, tevékenységével, eredményeivel és következtetéseivel kapcsolatos részletes információkat, illetve a szakmai csoport által megfogalmazott javaslatokat mutatja be.

Szakértői felülvizsgálat (Peer Review) Értékelő jelentés



Hajdú-Bihar megye, Magyarország

2021. április 27.

Előszó

Ez a jelentés tartalmazza a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat (HBMÖ) által 2021 áprilisában, Debrecenben, a Hajdú-Bihar megyében megrendezett workshop és szakértői felülvizsgálat háttérével, folyamatával, tevékenységével, eredményeivel és következtetéseivel kapcsolatos részletes leírásokat.

A cél megfelelő szakpolitikai eszközök azonosítása, amelyek magukban foglalják a zöld infrastruktúra (green infrastructure, GI) koncepcióját annak érdekében, hogy javítsák a városkörnyéki nyílt térségek (peri-urban open spaces, PUOS) természeti örökségének védelmét a régióban.

A COVID 19-világjárvány miatt a rendezvényre 2021. április 27-én online workshopként került sor. A workshop utáni nyomon követési folyamatot a rendezvény szervezőivel és meghívott szakértőkkel való közvetlen kapcsolatfelvétel keretében szervezték meg.

Szakértői javaslatok - Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	61
1.1. A RENATUR projekt rövid bemutatása	61
1.2. A szakértői panel (felülvizsgálat) módszertanának rövid bemutatása	62
2. Áttekintés.....	62
2.1. Hajdú-Bihar megyéről (a jelenlegi helyzet alapján)	62
2.2. A workshop célja	65
3. Az esettanulmány leírása.....	66
3.1. Az esettanulmányhoz kapcsolódó terület kihívásai – Nádudvar	66
3.2. A természeti érték növelése jobb regionális fejlesztési politikák révén – BidRex projekt Hajdú-Bihar megyében.....	72
4. A workshop és a szakértői felülvizsgálati folyamat leírása.....	75
5. A kiválasztott szakpolitikai eszközök és SWOT-elemzés.....	83
5.1. Az 1. szakpolitikai eszköz: A „Greenbelt” (zöld övezet) koncepció mint funkcionális városi terület (ROF) – Radom város, Lengyelország	84
5.2. A 2. szakpolitikai eszköz: Az elővárosi zöld területek átalakítása a polgárok számára nyitott kertekké – Maribor, Szlovénia.....	89
5.3. A 3. szakpolitikai eszköz: A Covid19-válság mint lehetőség az ökoszisztéma-szolgáltatásokról szóló párbeszéd motiválására – Flandria régió.....	93
5.4. A 4. szakpolitikai eszköz: A projektek vizuális aspektusainak javítása. Stratégia a szövegek infografikákkal való helyettesítésére, bármely közönség esetén – Flandria régió.....	98
5.5. Az 5. szakpolitikai eszköz: Az ökoszisztéma-szolgáltatások megőrzése, mint a város hosszú távú gazdasági döntése – Piaseczno város, Lengyelország.....	104
6. Ajánlások	104

1. Bevezetés

1.1. A RENATUR projekt rövid bemutatása

A RENATUR projekt keretében Belgium, Lengyelország, Magyarország, Németország, Spanyolország Baszkföld Autonóm Községe, valamint Szlovénia regionális politikai szereplői egyesítették erőiket, hogy fejlesszék regionális politikájukat a városkörnyéki területek természeti örökségének védelme érdekében.

A városkörnyéki tájak (peri-urban landscapes, PUL) a városok peremterületein helyezkednek el, gyakran a települések közigazgatási határain kívül. Beépített területek, mint például új lakóparkok, szabadidős és ipari területek, közösségi infrastruktúra, valamint értékes városkörnyéki nyílt térségek, például zöldterületek, barnamezők vagy mezőgazdasági területek egyaránt megtalálhatók itt.

Városkörnyéki nyílt térségeken (peri-urban open spaces, PUOS) olyan szárazföldi területeket értünk, amelyek közvetlenül szomszédosak egy várossal vagy városi területtel, és amelyek különböző fontos ökoszisztéma-szolgáltatásokat kínálnak mind a turisták, mind a régió lakosai számára. Ezek olyan területek, ahol a területborítás/használat nem kapcsolódik mesterséges felületekhez, és a talaj nem lefedett, pl. erdős, gyepes területek, vizes élőhelyek.

A zöld infrastruktúra „természetes és félig természetes területek, valamint egyéb környezeti jellemzők stratégiai megtervezett hálózata, amelyet úgy terveztek és irányítanak, hogy széleskörű ökoszisztéma-szolgáltatások nyújtására legyen képes” vidéki és a városi környezetben egyaránt (Európai Bizottság, 2013a, Környezetbarát infrastruktúra — [Európa természeti tőkéjének növelése](#) – COM(2013) 149).

Az urbanizáció növekedésének és a városhatárokon túli beruházásoknak köszönhetően csökkennek a városkörnyéki nyílt térségek. A csökkenés következtében e nyílt területek természeti öröksége és ezáltal a biológiai sokféleség, az éghajlat és a levegőminőség szabályozása, valamint a rekreációs szolgáltatások elvesznek vagy szintén csökkennek.

A RENATUR projekt célja, hogy felhívja a figyelmet a városkörnyéki nyílt térségek és természeti örökségük fontosságára azok megőrzése érdekében. Ebből a célból olyan mintarégiókat választottak ki, amelyek jelentős érdeklődést mutatnak a városkörnyéki nyílt térségek természeti örökségének a tervezési gyakorlatban történő népszerűsítése és védelme iránt.

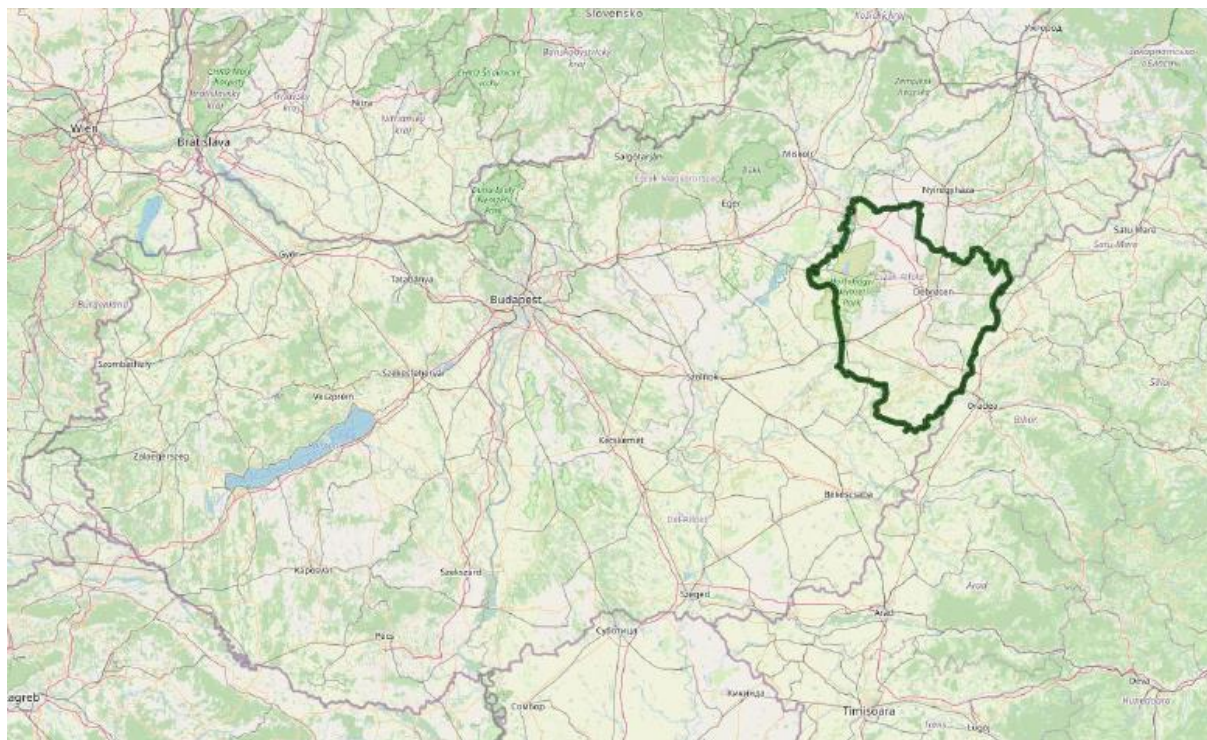
1.2. A szakértői panel (felülvizsgálat) módszertanának rövid bemutatása

A RENATUR szakértői felülvizsgálat módszertana segíti a régiókat abban, hogy javítsák a városkörnyéki nyílt térségek védelmére és fenntartható használatára vonatkozó szakpolitikáikat.

A RENATUR szakértői felülvizsgálat módszertana egységesíti azokat a releváns szempontokat, amelyeket mérni kell annak érdekében, hogy a különböző háttérrel rendelkező szakértők objektív módon értékelhessék a regionális helyzetet. Ennek révén megfelelő ajánlásokat tehetnek a városkörnyéki nyílt térségek természeti értékeinek védelmére a fogadó régióban. A szakértői felülvizsgálat másik fontos előnye, hogy olyan szakértők kerülnek kiválasztásra, akik az értékelés területén gyakorló szakemberek, ami azt jelenti, hogy a felülvizsgálat után adott ajánlások gyakorlatiasak és életszerűek.

2. Áttekintés

2.1. Hajdú-Bihar megyéről (a jelenlegi helyzet alapján)



1. ábra: Hajdú-Bihar megye elhelyezkedése (forrás: OSM)

A terület

Hajdú-Bihar megye Kelet-Magyarországon, az Alföldön található és négy földrajzi egységből áll: a Dél-Nyírség – Ligetalja és az Erdőpuszták térség (1), Bihar (2), a Hortobágy és a Tisza térsége (3), valamint a Hajdúság (4).

A megyeszékhely Debrecen (lakosságszám 2020-ban: 201 081).

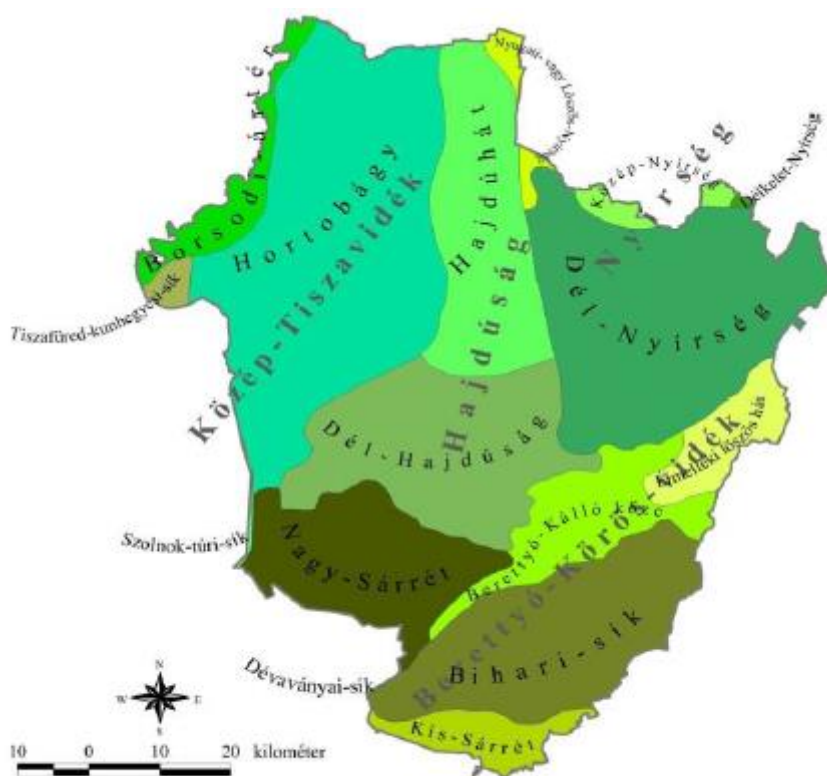
Az országon belüli elhelyezkedése okán a megye periférikus pozícióban van, de az ország keleti részén egyre nagyobb központi szerepet játszik, figyelembe véve nemcsak a szomszédos megyéket, hanem a határon túli területeket is. Ez nemcsak a közlekedési és a gazdasági mozgásokat, hanem a foglalkoztatási és kulturális kapcsolatokat is jelenti.

Hajdú-Bihar megye (NUTS III) az Észak-Alföldi Régió (NUTS II) része, és mint ilyen az EU egyik legelmaradottabb térsége. Az elmúlt több mint 20 évben az Észak-Alföld egyike volt a 20 legkevesbé fejlett NUTS II régiónak. A legfrissebb adatok szerint az egy főre jutó bruttó nemzeti jövedelem jóval az uniós átlag alatt van.

Hajdú-Bihar megye 6211 km²-es területével az ország nagyobb megyéi közé tartozik. Méretét tekintve negyedik megyeként Magyarország területének közel 6,7%-át teszi ki, de a lakosságnak csak 5,4%-át adja. Budapesttől eltekintve a megyék népességi rangsorában is a negyedik helyen áll.

Jelenleg 82 település van a megyében. Hajdú-Bihar településeinek jelentős része nagy területtel és lakossággal rendelkezik, így a településsűrűség alacsony. A települések száma csak 1,29/100 km². A települések átlagos területe közel 76 km², ami az országos átlag két és félszerese. A települések átlagos népessége szintén magas: 6507 fő, ami több mint kétszerese az országos (vidéki) átlagnak. Hajdú-Bihar megye viszonylag fiatal közigazgatási egység Magyarországon, mivel létezése 1950. március 16-tól számítható. (A megye területe 1950. június 1. óta gyakorlatilag változatlan, kivéve a jelentéktelen határváltozásokat.)

A megye természetföldrajzi szempontból igen változatos. Az északkeleti rész a nyírségi homokvidék déli kistérsége, központi része a kiváló talajviszonyokkal rendelkező hajdúsági kistérségek, nyugati-északnyugati része a Közép-Tisza-vidékhez tartozó Hortobágy és Borsodi ártér kistáj, míg a déli rész a Berettyó-Körös-vidék (Nagy- és Kis-Sárrét), a Berettyó-Kálló köz, az Érmellék és a Bihari-síkság.



2. ábra: Hajdú-Bihar megye földrajzi tájegységei (forrás: HBMÖ)

A lakosság

Hajdú-Bihar megye – Budapestet nem számítva – Magyarország harmadik legnépesebb megyéje: 2019. január 1-én 527 989 lakosa volt, ami az ország teljes népességének 5,4%-át jelenti. A megye lakossága 2010 óta mintegy 2,46%-kal csökkent.

A népsűrűség – 85 fő/km² – jelentősen alacsonyabb az országos átlagnál, különösen, ha Debrecen lakosságát levonják a megye teljes lakosságából. Már 1990-ben is a lakosság 39%-a a megyeszékhelyen – az ország második legnépesebb településén – élt, és a városi lakosság aránya már akkor 69,2% volt. Hajdú-Bihar megye tehát az ország egyik leginkább városiasodott része. A Debrecenhez közeli városok nagy aránya (70% felett) a nagymértékben bővülő hajdúvárosok jelentős lakosságával magyarázható.

A legjelentősebb kihívások a régióban

Hajdú-Bihar megye Területfejlesztési Programjának főbb pontjai:

A régió arra törekszik, hogy a megye Területfejlesztési programból eredő stratégiai céljait ágazati és területi szinten egyaránt integrálja. E projekt egyik fő prioritása a fenntartható

környezet, amely a természeti és tájképi értékek felmérésével foglalkozik. Ezen kérdés fontossága az elmúlt években sokat növekedett a biológiai sokféleség jelentős

csökkenése és a természeti területek csökkenése miatt, függetlenül a számos „zöld szakpolitikai” intézkedéstől. Nagy szükség van egy olyan megfelelő ökológiai perspektívára, amely összeegyezteti a szakpolitikai döntéshozók, a tágabb közösség érdekeit és a jövőbeli érdekeket. Ezeket az összetett szakpolitikai eszközöket úgy tekintenék, mint amelyek ösztönzik a Natura 2000 és más természeti területek további fejlesztését, mint integrált tájgazdálkodási megközelítéseket, amelyek alapvető célja, hogy vonzó és biztonságos megélhetést biztosítsanak a polgárok számára az éghajlatváltozás és az alkalmazkodás tekintetében.

A Területfejlesztési Programban a 2021-2027 közötti időszakra vonatkozóan a közelmúltban tervezett változásoknak köszönhetően új lehetőség nyílik a stratégiai célok javítására és újraértékelésére, figyelembe véve a Hajdú-Bihar megyében felmerülő főbb kihívásokat:

- Az ún. „városszétfolyás” kontroll alatt tartásának továbbfejlesztett formái
- Hatékonyabb intézkedések a tájképi változásokra vonatkozó döntéshozatalban
- A zöld infrastruktúra szélesebb körű fejlesztése és alkalmazása a tervezésben
- A leromlott ökoszisztémák helyreállítására való összpontosítás, melynek révén csökken a további szétaprózódás az ökológiai hálózatok fejlesztése által
- Hatékonyabb megoldások az éghajlatváltozás kihívásainak kezelésére (mérséklés és alkalmazkodás)
- A Területfejlesztési programnak figyelembe kell vennie a különlegesebb feltételeket, a különböző tájtypusokat, és össze kell hangolnia a helyi fejlesztést a földhasználati megközelítéssel.

2.2. A workshop célja

A térség területfejlesztése terén számos kihívás merült fel. Hajdú-Bihar megye politikai döntéshozói a tervezéssel és irányítással kapcsolatos konkrét kérdésekkel szembesülnek, amelyek célja a városkörnyéki nyílt térségek és természeti funkcióik hosszú távú megőrzése. A legfontosabb kihívások nem csupán a városkörnyéki nyílt térségek különböző használóival kapcsolatosak, hanem az ökoszisztéma-szolgáltatások feltérképezésének és a legpraktikusabb megoldásoknak a települési zöld infrastruktúra koncepcionális dokumentumába való beépítésének előmozdításával is. A workshop formátumának természetes korlátai miatt az a döntés született, hogy a szakértők munkáját három fő kérdésre fókuszálják:

- Megfelelő megközelítések azonosítása egy adott területhez kapcsolódó ökoszisztéma-szolgáltatások feltérképezésére, különös tekintettel a városkörnyéki nyílt térségekre;
- Olyan módszerek keresése, amelyek révén jobban kommunikálhatók az ökoszisztéma-szolgáltatások szerep és jelentősége a helyi döntéshozók és polgárok felé;
- A települési zöld infrastruktúra koncepciójának fejlesztésére vonatkozó gyakorlatok megvitatása annak érdekében, hogy egy könnyen alkalmazható támogató dokumentum álljon rendelkezésre az önkormányzati tervezéssel foglalkozó döntéshozók számára.

A RENATUR workshopok és a mögöttük álló folyamat lehetőséget adnak arra, hogy esettanulmányokat mutassanak be, és más régióktól tanuljanak arról, milyen jobb megközelítés alkalmazható a zöld infrastruktúra stratégiai fejlesztéséhez. Ezen túlmenően egy ilyen folyamat nagyobb betekintést nyújt a jogalkotási eszközök javításába annak érdekében, hogy a zöld infrastruktúra jobban védje a természeti örökséget a városkörnyéki nyílt térségekben. Ez magában foglalja a városkörnyéki nyílt térségek stratégiai fejlesztési folyamatainak a szakpolitikai döntéshozatalba való beágyazásának módját, valamint a különböző célcsoportok bevonását, beleértve a használókat és a szakértőket a döntéshozatali folyamatokba.

3. Az esettanulmány leírása

A workshop első felében két esettanulmányt vizsgáltak meg: Nádudvar város és Nagyhegyes község kihívásait. Ezeket az esettanulmányokat Hajdú-Bihar megye képviselői javasolták, hogy jobban megvilágítsák az egész régiót érintő közös kérdéseket.

3.1. Az esettanulmányhoz kapcsolódó terület kihívásai – Nádudvar

Földrajzi és általános információk

- Nádudvar négy tájegység metszéspontjában (Hortobágy, Hajdúság, Nagykunság, Sárrét) helyezkedik el, ezek közül is meghatározó a Hortobágy közelsége.
- Hortobágyi Nemzeti Park az UNESCO Világörökség része, természeti és kulturális örökségével Európa egyedülálló kincse.
- A Hortobágy jelentős része a Ramsari Egyezmény által védett területek közé tartozik.
- Nádudvar külterületének mintegy 40%-a tartozik bele ebbe a területbe.

Olyan füves puszta, amely Európában máshol nem található, az ázsiai sztyeppék világát idézi. Táji különlegessége mellett állatvilága őshonos fajtáknak ad otthont, madárvilága páratlan. A természethez igazodó egyedi tájgazdálkodás és pásztorkultúra messze földön híres. Azon kevés területek közé tartozik a Földön, amely nagy kiterjedésben fényszennyezés-mentes. Az önkormányzat a Hortobágyi Nemzeti Parkkal szoros együttműködésben dolgozik azon, hogy védje a természeti értékeket és értékőrző módon mutassa be azokat az ide látogató hazai és külföldi turistáknak.

Emellett a város jelentős történelmi, kulturális és építészeti értékekkel rendelkezik. Országosan védett műemlékek találhatók itt, a Művelődési Központ a megye legpatinásabb művelődési házai közé tartozik. Nádudvar igen gazdag a régi paraszti kultúra emlékeiben, a népi mesterségek, a pásztorművészet ápolásában.

A gazdaságról beszélve, az itt működő mezőgazdasági és élelmiszeripari nagyvállalatok miatt a megyében itt a legmagasabb a legalább tíz főt foglalkoztató vállalkozások egy főre jutó száma. Az önkormányzat iparűzési adóbevétele az elmúlt évtizedben jelentős mértékben emelkedett, 2017-ben megközelítette az 1,8 millió eurót, ez jóval meghaladja a két szomszédos város, Kaba és Püspökladány bevételeit.

A talajadottságok kedveznek mind a szántóföldi növénytermesztésnek, mind pedig az állattartásnak, ez a város domináns gazdasági ágazata.



3. ábra: Nádudvar városa (forrás: Nádudvar város honlapja)

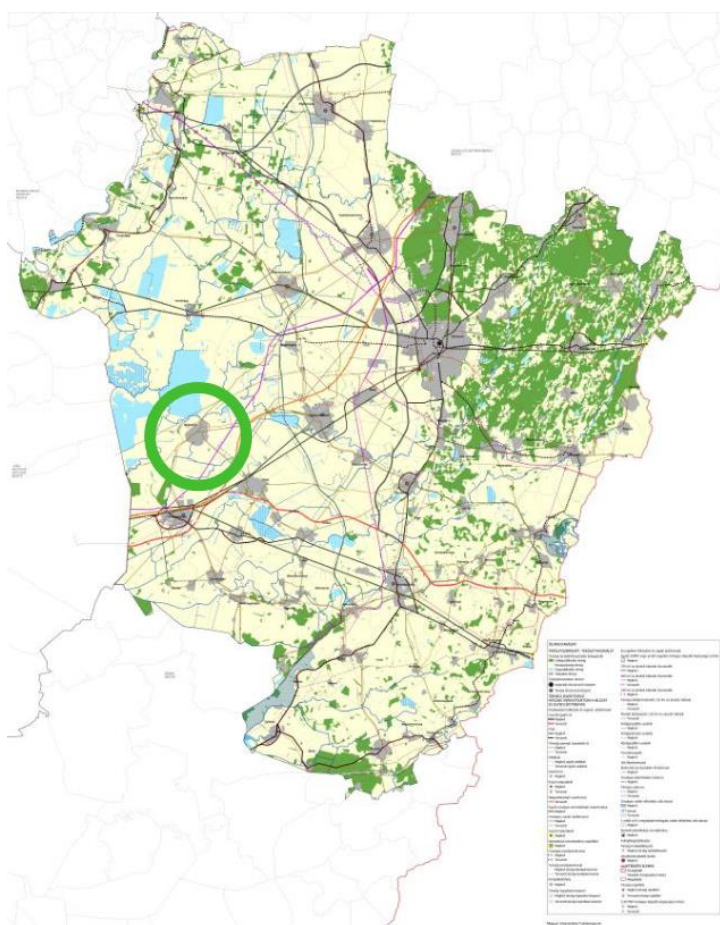
A város a nagyüzemi mezőgazdasági termelés fellegvára volt a rendszerváltást megelőző évtizedekben, és ezt a pozícióját sikerült azután is megőriznie. A mezőgazdasági vállalkozások részaránya magas, ami jól tükrözi az ágazat gazdasági dominanciáját. A regisztrált őstermelők száma 2017-ben 640 db volt. A legnagyobb iparűzési adóbefizetők

listáján is elsősorban mezőgazdasági, élelmiszeripari vállalkozások, valamint ezekhez kapcsolódó szolgáltatók találhatók. Nádudvar ipari vállalkozásai a feldolgozóiparban és az építőiparban tevékenykednek. A városban nincs ipari park, de vannak jelentős kihasználatlan területek, amelyek vonzóvá tehetők zöld- vagy barnamezős beruházási területekként.

Nádudvaron nincsenek jelentős barnamezős területek, amelyek elhagyatott ipari területekből alakultak ki. Ugyanakkor a belső terület szélén több kisebb vagy nagyobb telek található, mint a lakóterületbe ágyazott mezőgazdasági vagy üres terület. Ezek potenciális fejlesztési helyszínek lehetnek, a tulajdonosi szándéktól függően.

A négy tájegység metszéspontjában Nádudvart a puszta turisztikai fejlesztési területének részeként kezelik, és tekintettel arra, hogy a város külterületének jelentős területe Hortobágy felől fényszennyezéstől mentes, az ökoturisztikai potenciált is érdemes kihasználni.

Főbb kihívások



4. ábra: Nádudvar elhelyezkedése Hajdú-Bihar megye földrajzi tájképén
(forrás: Hajdú-Bihar megye Területrendezési Terve)

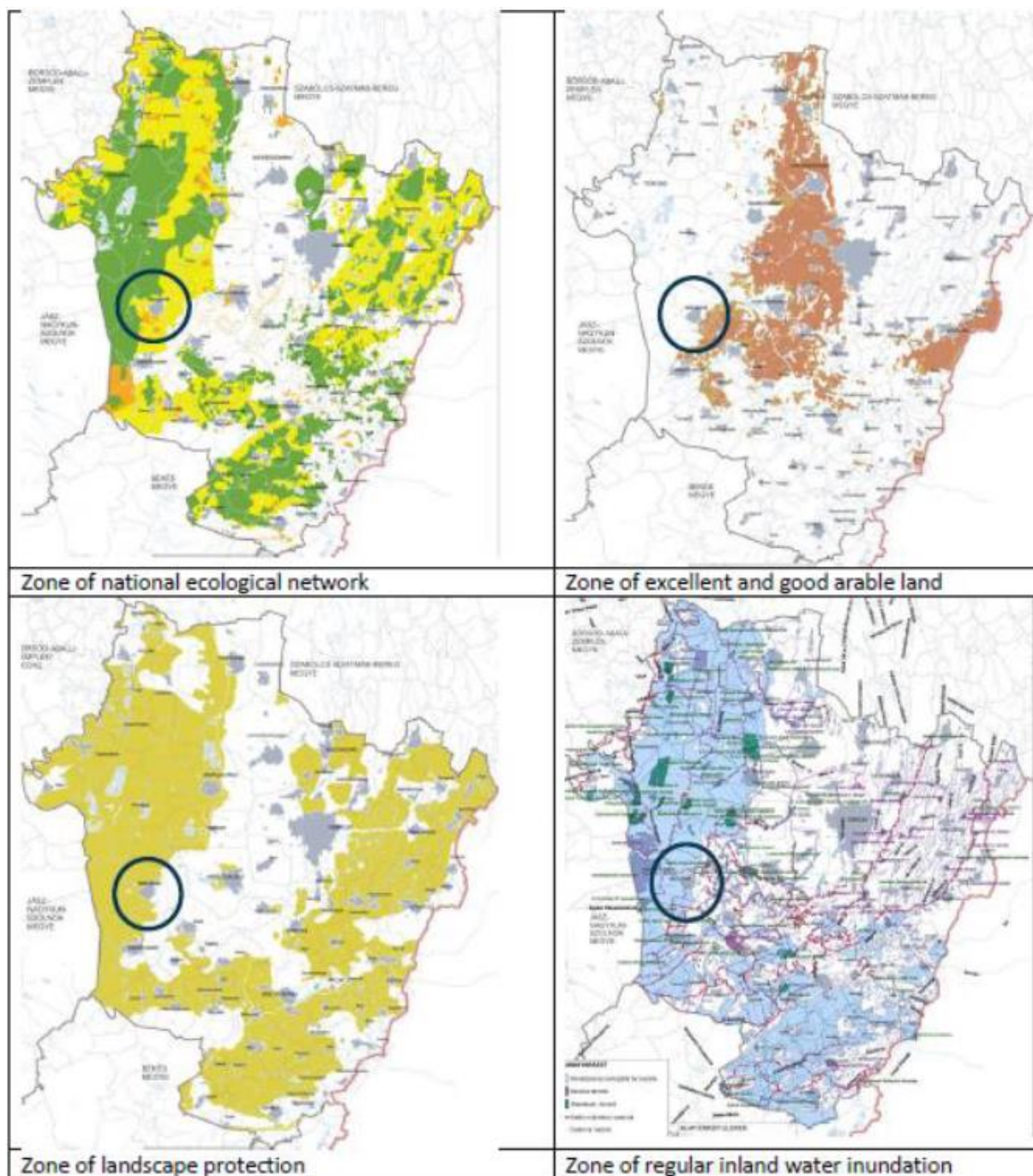
A globális éghajlatváltozás kapcsán újra kell értékelni a zöldterületek fontosságát és szakmai gondozását annak érdekében, hogy a települések és a lakosság alkalmazkodni tudjanak a változó körülményekhez, enyhítve annak káros hatásait. A város zöldterületeinek tervezett kialakítása lehetővé teszi a folyamatos növényborítást az évelő és éves ültetvények négy évszakos menetrendjében, gazdagítva ezzel a városi ökoszisztémát. Ehhez olyan szakmai tevékenységre van szükség, amely folyamatosan a feladatra összpontosít.

Az erdőtelepítési programot a tervek szerint kell végrehajtani, a helyi éghajlati viszonyokhoz jól alkalmazkodó őshonos fajtákra fókuszálva. A telepítést követően biztosítandó a folyamatos fenntartás.

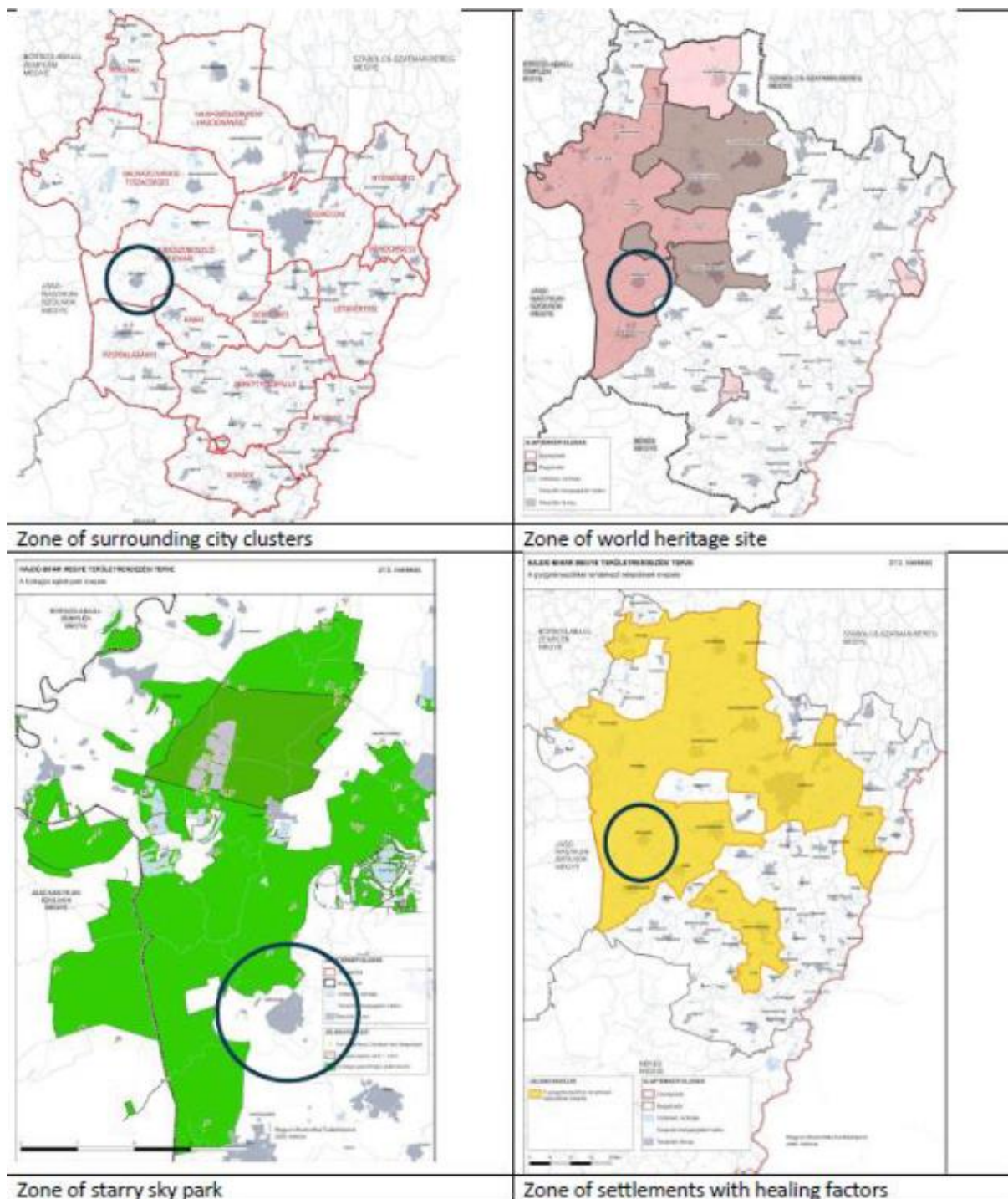
A város jelentős potenciállal rendelkezik a környező természeti értékek révén, míg az ökoszisztéma-szolgáltatásokba való beruházások gazdasági és környezeti szempontból egyaránt előnyösek lehetnek a helyi társadalom számára. A RENATUR projekt eredményei és kimenetei alapján a közösség készen áll arra, hogy kísérleti területként lépjen fel az ökoszisztéma-szolgáltatások megközelítésének a területfejlesztési és helyi fejlesztési tervezési beruházásokban való alkalmazása előnyeinek szélesebb körben való disszeminációja érdekében.

A folyamat során megválaszolendő legfontosabb kérdések:

- Megfelelő szakpolitikai megközelítések és módszerek az ökoszisztéma-szolgáltatások feltérképezésére a város körül,
- Ajánlások a feltérképezési folyamat eredményeire épülő települési zöld infrastruktúra-koncepció kidolgozásának módjára vonatkozóan,
- Hogyan lehetséges a zöld infrastrukturális megközelítést alkalmazni a városkörnyéki nyílt térségek védelmére?
- Hogyan lehet lefordítani az ökoszisztéma-szolgáltatások jelentőségét a különböző célcsoportok, potenciális kedvezményezettek számára?



5. ábra: A város egészére vagy egy-egy kisebb területére kiterjedő kijelölt zónák
(forrás: Hajdú-Bihar megye Területrendezési Terve)



6. ábra: A város egészére vagy egy-egy kisebb területére kiterjedő kijelölt zónák
(forrás: Hajdú-Bihar megye Területrendezési Terve)

3.2. A természeti érték növelése jobb regionális fejlesztési politikák révén – BidRex projekt Hajdú-Bihar megyében

Földrajzi és általános információk

A természetvédelmi prioritásoknak a regionális fejlesztéspolitikai célkitűzésekkel való összehangolása – és különösen az ERFA-finanszírozáshoz való hozzáférés – jelentős kihívást jelent a biológiai sokféleség megőrzésére irányuló hatékony és erős európai és regionális szintű stratégiák kidolgozásában.

A természetvédelmi prioritások kidolgozása megköveteli a biológiai sokféleséggel kapcsolatos következetes, releváns és jól strukturált információk megfelelő mobilizálását a megfelelő döntéshozatalhoz szükséges tájékoztatás és iránymutatás érdekében.

A két szakaszban, 2016 áprilisa és 2021 márciusa között folyt az INTERREG EUROPE BID-REX projekt (A biológiai sokféleséggel kapcsolatos adatoktól a döntésekig: A természeti érték növelése a jobb regionális fejlesztési politikák révén: Természeti értékeink megőrzésének javítása a regionális fejlesztési politika javításával), különösen a biológiai sokféleséggel kapcsolatos releváns adatok és a biológiai sokféleség megőrzésével kapcsolatos döntéshozatali folyamatok közötti kapcsolat létrehozásával, megerősítésével.

A projektben részt vevő partnerek – akinek a célja, hogy előmozdítsák és megkönnyítsék a biológiai sokféleséggel kapcsolatos információk felhasználását, miközben a döntéshozatali folyamatok révén növelték az ERFA-finanszírozás hatását az európai természeti örökség megőrzésére – megfelelő tájékoztatást kapnak.

Az első projektszakaszban végzett tevékenységek eredménye az egyes partnerrégiók által kidolgozott cselekvési terv, amelyet a második projektszakaszban végrehajtanak és nyomon követnek.

A Cselekvési Terveket a Regionális Szakértői Csoportok és az azokban részt vevő Irányító Hatóságok segítségével és aktív részvételével dolgozzák ki.



7. ábra: Az Interreg Europe BidRex projektpartnerek közös grafikája
(forrás: <https://www.interregeurope.eu/bid-rex/library/>)

Főbb kihívások

Az OpenBioMaps (OBM) 2011-ben alakult Magyarországon, hogy technikai megoldást nyújtson a biológiai sokféleséggel kapcsolatos adatkezeléshez olyan területeken, mint a természetvédelem (pl. nemzeti parkok) és a tudományos kutatás (pl. egyetemek és kutatóintézetek). Korábban nem volt kapcsolat a biológiai sokféleséggel kapcsolatos adatok előállítói, kezelői és felhasználói között, és nem volt közös platform a természetvédelem, a tudomány és az oktatás közötti hidak létrehozására. Az ilyen platformokat és infrastruktúrát igénylők saját, biológiai sokféleséggel kapcsolatos adatkezelési rendszereiket saját költségükre alakították ki. Gyakran azonban kevésbé voltak képesek fenntartani ezeket. Ezért egyes érintett intézmények együttműködést alakítottak ki egy, a biológiai sokféleséggel kapcsolatos adatkezelési platform létrehozása érdekében, amely ingyenes szolgáltatásokat és ingyenes, nyílt forráskódú szoftverösszetevőket tartalmazott.

Ez az adatplatform egyre népszerűbb Magyarországon és más országokban. A felhasználók többnyire kutatók és természetvédelmi projektek; ideértve azokat a kis projekteket is, amelyek esetében nincs anyagi fedezet saját rendszereik kiépítéséhez és karbantartásához; valamint a nagyobb projekteket, ahol nem voltak korábbi adatkezelési rendszerek, vagy a költséges megoldásokra támaszkodtak.

Bemeneti adatok a megbeszéléshez

Szükséges erőforrások

A 2011-2019 közötti időszakban körülbelül 90 000 euróra volt szükség webes alkalmazások, mobilalkalmazások és szerverek létrehozásához. A működési költségek jelenleg évi 10 000 EUR-t tesznek ki a hibakövetésre és a szerverműködtetésre.

A siker kulcsparaméterei

A rendszert hat nemzeti park és mintegy 20 kutatási projekt használta. Körülbelül 300 ember még mindig használja az OBM-alapú eszközöket mindennapi munkájuk során. Emellett új civil tudományos projektek indultak, kihasználva az ingyenes OBM eszközök nyújtotta előnyöket. Új kapcsolatok is kialakultak, létrehozva a biológiai sokféleséggel kapcsolatos adatok előállítóinak, kezelőinek és felhasználóinak új közösségét.

Felmerült nehézségek

Az első néhány évben, központi támogatás és irányítás, valamint a gyakorlók közösségének hiányában a rendszer nagyon lassan épült. Központi költségvetés híján nem voltak állandó fejlesztők, csak önkéntesek, akiket alkalmanként lehetett fizetni. Ez a megoldás azonban lelassít néhány hosszú távú fejlesztést.

Tanulási vagy technológiatranszfer potenciál

A nyílt forráskódú megközelítésnek és a rugalmas koncepciónak köszönhetően ez a fenntartható adatkezelési infrastruktúra könnyen használható más régiókban és országokban is.

4. A workshop és a szakértői felülvizsgálati folyamat leírása

A workshopra a Webex platformon keresztül került sor, 2021. április 27. napján.

A workshop három fő részből állt:

- Regionális bemutatkozás – a résztvevők és a RENATUR projekt bemutatása, betekintés Hajdú-Bihar megye jelenlegi helyzetébe, valamint a régió előtt álló kihívásokba.
- Csoportos viták – a résztvevők két csoportra kerültek felosztásra, amelyekben mélyrehatóbb megbeszéléseket folytattak a Hajdú-Bihar két kulcsfontosságú kihívásáról. A csoportok mindegyikében olyan szakpolitikákat javasoltak a tagok saját régióiból, amelyek révén sikeresen kezeltek hasonló helyzeteket.
- Szakértői felülvizsgálat – a két csoport által javasolt szakpolitikák teljes listájából kiindulva Hajdú-Bihar megye képviselői öt konkrét szakpolitikát választottak ki, amelyekről úgy vélték, hogy a leghatékosabbak és a régiójukba átvihetők.

Ez a folyamat nagyon részletes információkkal szolgált a szakértők számára az esemény sikerének támogatásához, a helyszíni látogatásokat pedig informatív videók váltották fel, amelyek sokkal hatékonyabbá tették a workshopot. Ezek a videók megtalálhatók a RENATUR-projekt online könyvtárában:

<https://www.interregeurope.eu/renatur/library/>

Kérdések és szakpolitikai eszközök az 1. csoportmegbeszélésről

Milyen módszereket/eszközöket/technológiákat ismernek a területalapú ökoszisztéma-szolgáltatások feltérképezésére?

	Cím	Ország	Típus
1	"NÖSZTÉP" http://www.termeszetvedelem.hu/okoszisztema-szolgalattasok-fejlesztési-elem http://www.termeszetvedelem.hu/user/browser/File /KEHOP/NOSZTEP/KEHOP_TE	HU (Gyula)	országos projekt, amelynek kimenete az ökoszisztéma-szolgáltatások alap-térképe fő kedvezményezett: Agrárminisztérium
2	CICES v. 4.3 ökoszisztéma-szolgáltatások osztályozása, EUNIS élőhelytipológia, CORINE Land Cover adatbázis; GIS adatbázisok. Eredmények: http://stowarzyszenierof.pl/srodowisko.html	PL (Tomasz)	Projekt a természetes zöldterületek hálózatának meghatározására Radom funkcionális városi területén.
3	Cím: a zöld infrastruktúrára vonatkozó nemzeti iránymutatások	SI (Helena)	nemzeti szinten alkalmazott iránymutatások, környezetvédelemért és területfejlesztésért felelős minisztérium
4	a magyar Zöldinfrastruktúra-projekt eredményei: https://termeszetem.hu/hu/documents	HU (István)	

Ismernek-e példákat a települési zöld infrastruktúra koncepciójának fejlesztésére VAGY a zöld infrastruktúra koncepciójának más önkormányzati stratégiába/politikába történő integrálására?

	Cím	Ország	Típus
1	Kranj város: a külvárosi terület és a vidék (Kokra-folyó völgye) irányában n9vekvő zöldterület revitalizációs terve	SI (Helena)	helyi közösségi megközelítés - zöld infrastruktúra, beleértve a területrendezést, szoros együttműködés a lakossággal
2	Ljubljana: Ljubljanához közeli park, természetvédelmi területtel	SI (Helena)	helyi közösségi megközelítés - zöld infrastruktúra a fővároshoz szorosan kapcsolódó védett területen, Ljubljana
3	Radom Funkcionális Városi Terület (ROF) - „Zöld övezet” Nyílt Térségi Hálózat http://stowarzyszenierof.pl/srodowisko.html	PL (Tomasz)	funkcionális-regionális területi megközelítés, zöld hálózat - zöldövezet

4	Júliai-Alpok területe: zöld infrastruktúra mint a terület védelmének létfontosságú része (túraútvonalak)	SI (Helena)	a Natura 2000 területek belső sávjának védelméért tevékenykedő helyi közösségek együttműködése - külvárosi területek - a fenntartható turizmus új területei
5	Zöld város projektek Debrecenben a Területi Operatív Program keretében (2014-2020)	HU (Erika)	zöldterületek fejlesztése több városrészben
6	Life projekt Radom http://www.life.radom.pl/en/	PL (Tomasz)	Radom város éghajlati ellenálló képességének növelése demonstratív "zöld-kék infrastruktúra" építése révén a szélsőséges csapadékvíz-áramok és a helyi árvíz kockázatok kezelésére.

Ismernek-e példákat az önkormányzati zöld infrastruktúrával foglalkozó eszközre (szabályozás, tervezés, pénzügyi ösztönzők, figyelemfelkeltő eszközök)?

	Cím	Ország	Típus
1	Alap az éghajlatváltozásért – nemzeti	SI (Helena)	A zöld infrastruktúra innovatív megoldásainak nemzeti támogatása (pl. zöld tetők, leromlott területek zöld revitalizációja új tartalommal stb.).
2	NORFUND	HU (Karácsonyi Z.)	
3	ZÖLD INFRASTRUKTÚRA ÉS KLÍMAVÉDELMI OPERATÍV PROGRAM ²⁴ - értékelés alatt Zöld Infrastruktúra és Klímavédelmi Operatív Program (állami)	HU (István & Zoltán)	

²⁴ A program végleges neve Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz)

Ismernek-e példákat a környezetbarát infrastruktúra sikeres megoldására a városkörnyéki nyílt térségek hatékony védelme érdekében?

	Cím	Ország	Típus
1	Ljubljana városa	SI (Helena)	helyi közösség - a zöldterületek terve a lehetséges meglévő jövőbeli felhasználással (mit lehet tenni/mit nem szabad) a tervezési dokumentumokban és az IKT támogatásban szerepel.
2	Tájjellegű területek kutatása - országos szinten - Agrárminisztérium	HU (Csorba P.)	
3	Leromlott (degradálódott) területek országos listája	SI (Helena)	több minisztérium - környezetvédelmi, gazdasági, földművelésügyi - közös együttműködése
4	Maribor városa	SI (Helena)	külvárosi területek - zöldterületek fejlesztése, zöld kertekkel való munka lakosok bevonásával

Kérdések és szakpolitikai eszközök az 2. csoportmegbeszélésről

Milyen megoldásokat javasolnának az ökoszisztéma-szolgáltatások kérdésének világos, egyszerű, könnyen érthető módon történő bevezetésére, a tudományos megközelítés helyett inkább gyakorlati megközelítésre összpontosítva?

	Cím	Ország	Típus
1	Gyakorlati közösség létrehozása közigazgatási szakemberekkel - van egy cikkük; finanszírozott workshopok; gyakorlati közösség létrehozása közigazgatási szakemberekkel - az emberek megkérdezése, központi probléma: gazdasági érték; alkalmazott kérdőívek - mit fizetnének az emberek; az érték meghatározásának különböző módjai; kutatás-értékelés-gazdasági szempontok.	Baszkföld/Ibone	Peña, L., Fernández de Manuel, B., Méndez, L., Viota, M., Ametzaga-Arregi, I., Onaindia, M., 2020. Co-creation of knowledge for ecosystem services approach to spatial planning in the Basque Country (A tudás közös létrehozása az ökoszisztéma-szolgáltatásokra vonatkozó megközelítéshez a területrendezésben Baszkföldön.) Sustainability 12 (13), 5287; doi:10.3390/su12135287.
2	A különböző ökoszisztéma-szolgáltatások „lefordítása” az ő „nyelvükre”; az embereknek az ökoszisztéma-szolgáltatásoka	Paula/Belgium	https://pureportal.inbo.be/nl/publications/participatieve-gebiedsvisieontwikkeling-voorde-wijers-via-het-ec-2

	vonatkozóan már meglévő ismereteiből kell kiindulni (pl. a természet általi víztisztítás).		
3	Másképp kell megválasztani a kommunikáció módját a fiatalok, másképp a kisgyermekes családok, és megint csak másképp az idősebben esetén.	Lengyelország/Matgorzata	Célcsoportra fókuszált

Hogyan lehet jobban kihasználni az ökoszisztéma-szolgáltatások megőrzésének előnyeit a városkörnyéki nyílt térségek védelme érdekében a kulcsfontosságú érdekelt felek számára?

	Cím	Ország	Típus
1	A természetes alapú megoldások jó példák	Ibone/Baszkföld	
2	Itt a diákok környezeti információkat kapnak, de a fő problémát a politikai döntéshozók jelentik ... a tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy elsősorban a közigazgatásban műszaki területen dolgozó szakemberekhez kell fordulni.		
3	Induljunk ki abból, hogy az emberek mit „használnak” a természetből/természetben, anélkül, hogy tisztában lennének vele, hogy ez kapcsolódik a természethez.		
4	A különböző csoportok (fiatalok, idősek, politikusok stb.) célcsoportjainak szánt/megfogalmazott speciális nyelvezet; YouTube-videók a fiatalok számára;	Malgorzata	
5	Nagyon fontos a médium is... hírek az újságokban stb.	Ibone	
6	Művészek hozzájárulása - Kreatív megközelítés (Varsó)	Lengyelország	
7	Meg kell keresni a városok vezetőségét is és lassan, türelmesen elmagyarázni számukra, hogy miért nyerhetnének az irányítás megváltoztatásával, ez itt is segített; Nagyon fontos, hogy amikor a dolgokat megváltoztatják, beszéljenek az érintett közösségekkel.	Ibone	Találkozók a politikusokkal, „lassú beszélgetések”; a műszaki szakemberek szerepe alapvető, nagyon fontos, hogy legyenek (Galápagos példája).

8	A „Covid-krízis” felhasználása a természet fontosságának hangsúlyozására, figyelemfelhívás, hogy miért kell gondoskodnunk a természetről és hogy mennyire függünk tőle, az általa nyújtott ökoszisztéma-szolgáltatásoktól.	Paula	
9	Rengeteg tudományos információ, adat és szabályozási keret áll rendelkezésre, de a politikai döntéshozókat jobban érdeklik a vállalati érdekek és a gazdasági kérdések szolgálata, mint az ökoszisztéma-szolgáltatásokra vonatkozó megközelítés politikai napirendre tűzése.	Txomin/Baszkföld	
10	El kellene kezdenünk megismertetni a technológiai vállalatokkal, hogy milyen jogi kötelezettségeink vannak a környezetvédelemmel kapcsolatban, ahogyan azt Ibone is említette.	Txomin/Baszkföld	
11	itt a kulturális ökoszisztéma-szolgáltatást könnyen megértik, a problémát a szabályozási kérdések jelentik, amelyek a legfontosabbak, de az éghajlatváltozás, emiatt az emberek jobban aggódnak; A megoldás a zöld infrastruktúra lenne.	Ibone	
12	Rendszeres képzések, formális és nem formális találkozók szervezése a döntéshozók számára az önkormányzati szövetségek által. Erre van példa Magyarországon.	M. Erika	

Milyen kommunikációs stratégiák alkalmazhatók a különböző célcsoportok hatékony elérése érdekében?

	Cím	Ország	Típus
1	Rövid kis „képregények” segíthetnek. Ez nagyon hasznos volt: https://network.vlm.be/layouts/15/Lightbox.aspx?url=https%3A%2F%2Fnetwork.vlm.be%2Fecosysteemdiensten%2Fcommunicatiematerial%2FBiodiversiteit%2520-%2520Wat%2520is%2520het%2520ioud%2520waard.mp4	Paula	Sok kommunikációs tevékenység összegyűjtése

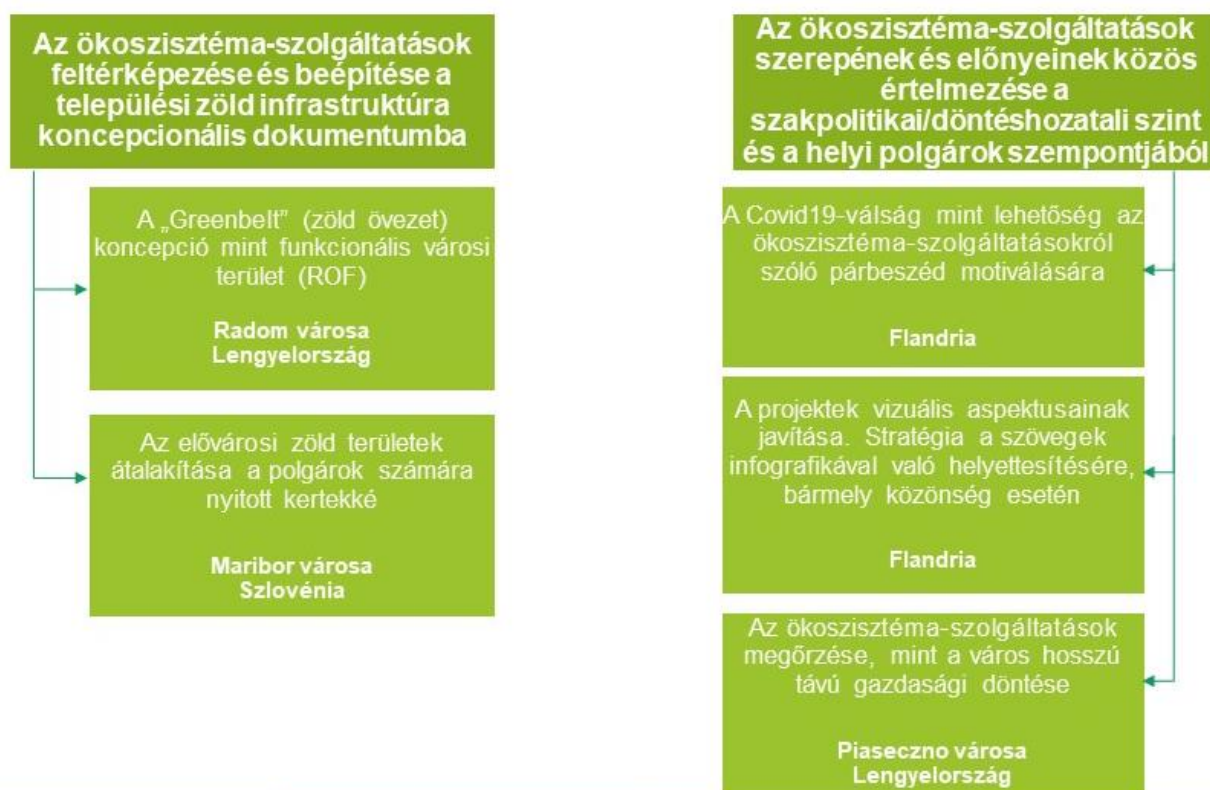
2	Készítettünk néhány „ikont” - egy egész kis készletet - amelyeket arra használunk, hogy beszéljünk a projektjeinkben jóváhagyott ökoszisztéma-szolgáltatásokról. Ezeket a térképeken és brosúrákban helyeztük el - és működnek! - rövid ülések (3 perc); egységes ikonok az egyértelmű láthatóság érdekében, amelyeket térképeken, brosúrákban használunk - mindenféle érdekelt fél/célcsoport/kedvezményezett számára működik.	Paula	https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/figuren%20ESD%20kleur.zip
3	A közösségi médiát használó fiataloknak a jelenleg divatos youtuberek és influenszerek bevonásával.	Malgorzata	

Hogyan lehet meggyőzni a kevésbé elkötelezett helyi döntéshozókat, hogy fontolják meg az ökoszisztéma-szolgáltatásokat az önkormányzati tervezési folyamatokban?

	Cím	Ország	Típus
1	Az egészségünkre gyakorolt előnyök a legjobb eszköz arra, hogy az emberek megértsék a zöld infrastruktúra fontosságát, amely végső soron a biológiai sokféleségen alapul, és amely segíthet az éghajlatváltozás mérséklésében és az ahhoz való alkalmazkodásban.		
2	A legjobb módja a politikusok bevonásának, ha megmutatjuk, hogy mit igényel a lakosság, és azt is láthatjuk, hogy hol van sok ökoszisztéma-szolgáltatás, és melyek azok a helyek, ahol nagy az igény, de kevés az szolgáltatás... végül az emberek egészsége jobb lesz... az USA-ban az egészségügyi minisztérium parkokba fektet!	Ibone	
3	A közösségi média (Facebook, Instagram, Twitter...) nagyon hasznos.	Txomin	
4	Koncentráljunk a „win-win” szituációkra, a többszörös területhasználat-tervezésre, az egész rendszer figyelembevételével, a rendszerre összpontosítva. Az éghajlatváltozás hatással van erre a „rendszerre”, különösen a vízrendszerre.	Paula	
5	Érdemes megmutatni a helyi döntéshozóknak, hogy az ökoszisztéma-szolgáltatások megvalósítása megtakarításokat hoz számukra - a probléma az, hogy a politikusok gyakran rövid távon gondolkodnak, az ökoszisztéma-szolgáltatásokból származó megtakarítások pedig inkább hosszú	Malgorzata	

	távúak. A Varsói Funkcionális Terület egyik önkormányzata (Piaseczno) összehasonlította az új lakosokból származó bevételeket (feltételezem, hogy ezek adók voltak) az önkormányzatnak az új lakosok miatt felmerülő költségeivel (pl. infrastruktúra). Piaseczno hatóságai arra a következtetésre jutottak, hogy az új lakosok már nem jövedelmezőek számukra.		
6	Igaz, hogy át kell adnunk ezt az üzenetet... a probléma azonban az, hogy a tervezéskor éppen az ellenkezőjét tesszük... látják, hogyan romboljuk a dolgokat... és... nagy vita van, szóval... megpróbáljuk, megismertetni őket a helyzettel, de a tervezés nincs ezzel összhangban...	Ibone	
7	Tudassák velük a környezetvédelem fontosságát, vegyék be fel a kérdést a napirendjükbe, és ehhez nagyon fontos a társadalmi motiváció, illetve a társadalmi csoportok aktívabbá tétele. - a társadalmi csoportok és a nyilvánosság aktivizálása jó módja annak, hogy a politikusok megértsék vagy megváltoztassák a dolgokat.	Txomin/Ibone	

5. A kiválasztott szakpolitikai eszközök és SWOT-elemzés



A szakpolitikák, bevált gyakorlatok és általános tanácsok hosszú listájából 5 szakpolitikai eszközt választottak ki:

Az ökoszisztéma-szolgáltatások feltérképezése és beépítése a települési zöld infrastruktúra koncepcionális dokumentumba

1. A „Greenbelt” (zöld övezet) koncepció mint funkcionális városi terület (ROF) – Radom város, Lengyelország
2. Az elővárosi zöld területek átalakítása a polgárok számára nyitott kertekké – Maribor, Szlovénia

Az ökoszisztéma-szolgáltatások szerepének és előnyeinek közös értelmezése a szakpolitikai/döntéshozatali szint és a helyi polgárok szempontjából

1. *A Covid-19-válság mint lehetőség az ökoszisztéma-szolgáltatásokról szóló párbeszéd motiválására – Flandria régió*
2. *A projektek vizuális aspektusainak javítása. Stratégia a szövegek infografikával való helyettesítésére, bármely közönség esetén – Flandria régió*
3. *Az ökoszisztéma-szolgáltatások megőrzése, mint a város hosszú távú gazdasági döntése – Piaseczno város, Lengyelország*

5.1. Az 1. szakpolitikai eszköz: A „Greenbelt” (zöld övezet) koncepció mint funkcionális városi terület (ROF) – Radom város, Lengyelország

A kontrollálatlan „városzétfolyás” és a térbeli káosz több mint egy évszázada a világ legfontosabb fejlődési problémái közé tartoznak. Az ENSZ Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztálya (DESA) jelentése szerint a Föld városi lakossága 29%-ról 52%-ra nőtt az elmúlt 60 évben.²⁵ A népességnövekedéssel a legnagyobb városok területe szintén növekszik, és a várostervezők számára kihívást jelent olyan hatékony eszközök azonosítása, amelyek csökkentik a városok kiterjedté válásának negatív hatásait.



8. ábra: A Marcule-ban, Ilża közelében található arborétum egy részlete (forrás: Radom megye honlapja²⁶)

²⁵ <https://population.un.org/wup/Publications/Files/WUP2018-Report.pdf>

²⁶ <https://www.radompowiat.pl/plik,689,folder-przyroda-powiatu-radomskiego-2015-pdf.pdf>

Sajnos Lengyelország is azon országok közé tartozik, ahol a városfejlesztéssel kapcsolatos negatív jelenségeket elfogadják az elővárososodás és az urbanizáció kísérőjelenségeként.

A városok terjeszkedése vidéki területek rovására különböző negatív funkcionális, térbeli és gazdasági hatásokat okoz, többek között: a magas természeti és tájképi értékekkel rendelkező területek degradálódása, a pihenő- és rekreációs területek csökkenése, a központi városi körzetek leromlása a peremterületekre irányuló beruházások összpontosításával, nagy pénzügyi kiadások felmerülése az egyre nagyobb területek infrastruktúrával való ellátásához, vagy éppen a megnövekedett ingázási távolságok miatti közlekedési nehézségek.

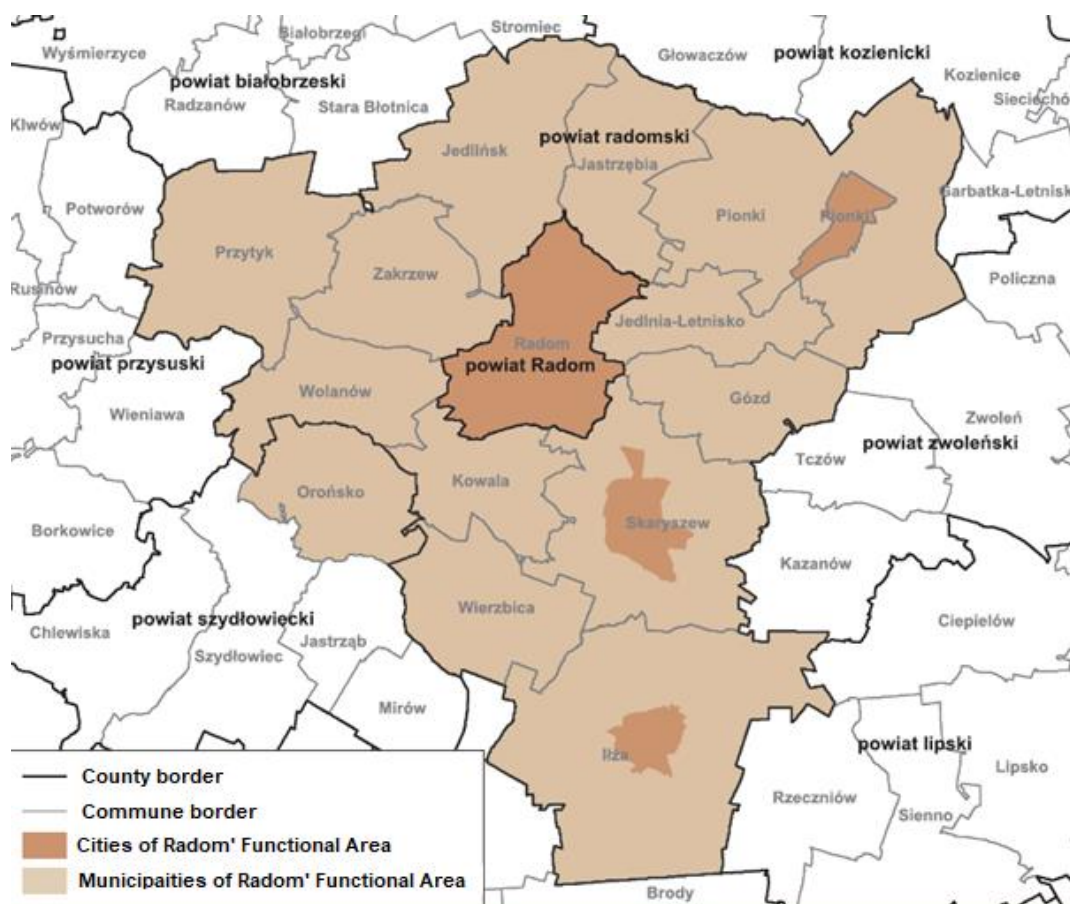
A szakpolitikai eszközt a workshop során a Radom Városi Építészeti Stúdiójának képviselője, Tomasz Zaborowski javasolta.

Háttér

A „Természeti rendszer multifunkcionális nyílt területeinek hálózata (zöld övezet)” elnevezésű projekt a „Radom Funkcionális Térség (ROF) fejlesztési stratégiájának” környezetvédelmi modulja. A projekt részeként a ROF természeti erőforrásaival való gazdálkodás, megújításuk és területi eszközként történő felhasználásuk rendszerezésére került sor.

A Radom Funkcionális Térség a Mazóviai vajdaságban található. Az alábbi helyi önkormányzati egységeket foglalja magában: Radom megyei jogú város, valamint Radom megye alábbi közigazgatási egységei: Gózd, Iłża, Jastrzębia, Jedlińsk, Jedlina Letnisko, Kowala, Przytyk, Skaryszew, Wierzbica, Wolanów, Zakrzew, Pionki, Pionki városa és Orońsko község.

A Radom Funkcionális Térség egy közigazgatásilag különálló egységekből álló, de térben folyamatos településrendszer, amelyet közös feltételek és előre jelzett, egységes fejlesztési célok jellemeznek. Egy kompakt városi területet és egy funkcionálisan kapcsolódó urbanizált zónát foglal magában (a 2030-as nemzeti területfejlesztés koncepciója szerint). A funkcionális területeket a területi és társadalmi-gazdasági fejlesztési tervezés igényeihez szabva alakítják ki.



9. ábra: Radom Funkcionális Térség (RFA) (forrás: Városi Építészeti Stúdió MPU Radom)

Szakpolitikai eszköz

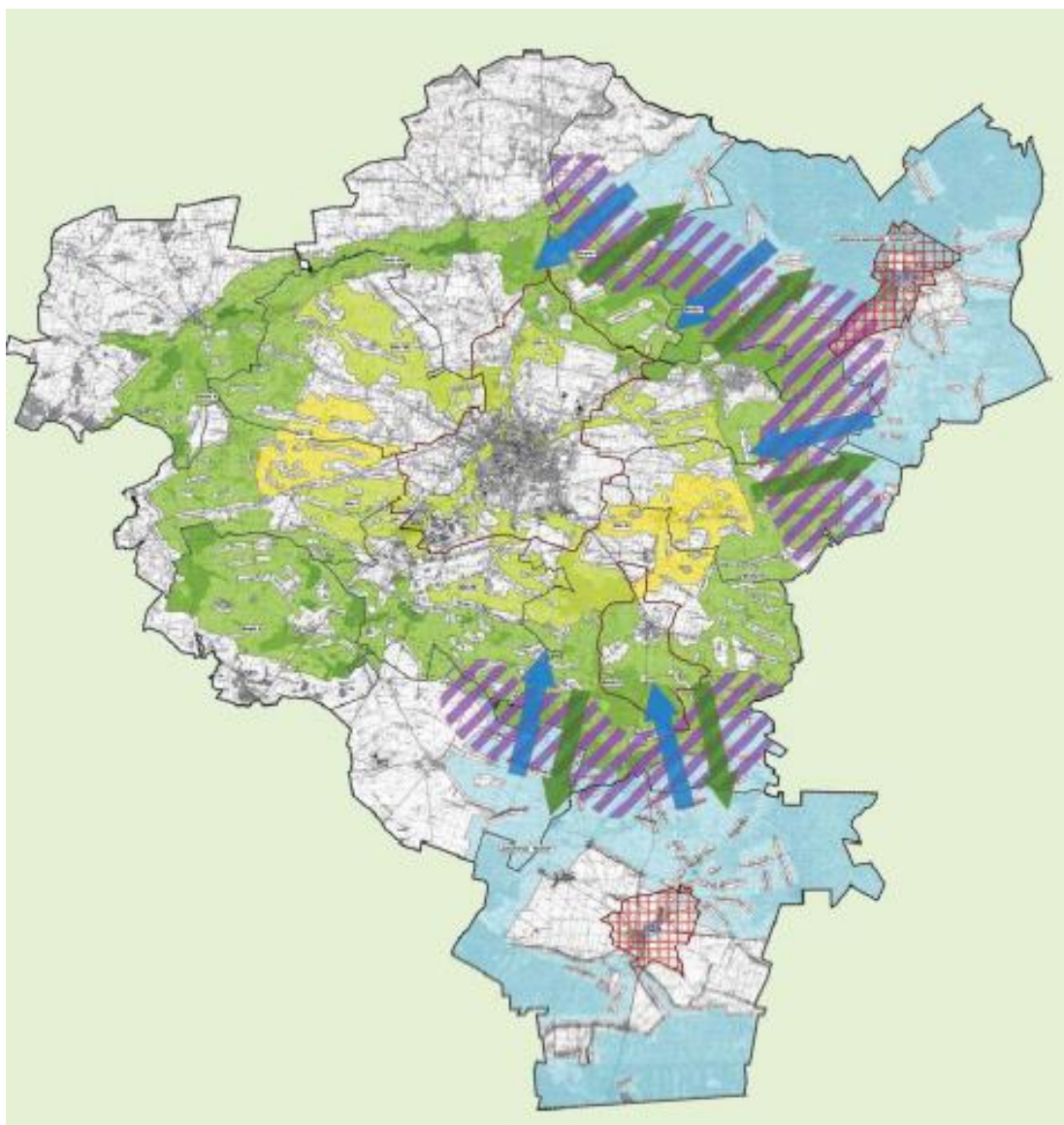
„Zöld Övezet” Radom Nyílt Térségi Hálózata (RSTO GB) teljes egészében a Radom Funkcionális Térségen belül található 13 településen. Területe 51 962,3 hektár. Ez az övezet Radom városiasodott területét veszi körül, a városközponttól mintegy 15 km távolságra.

A „Zöld övezet” területén belül a külső rész hét zónára és a központi részre oszlik, amely hét alegységből áll. Északkeleten és délen a Térséget kijelölt kompakt területek, az úgynevezett „támogató területek” – Kozienice és Iłża – határolják.

Radom „Zöld Övezet” Nyílt Térségi Hálózatának funkciói:

- a városszövet túlzott és kaotikus terjeszkedésének megelőzése
- a szomszédos urbanizált területekkel való „összefolyás” megelőzése
- az urbanizált tér és az abban rejlő potenciál teljes kihasználása
- a beruházási tevékenységek a városközpontokra való koncentrációja
- az ökológiai struktúra védelme
- a város térszerkezetének védelme a kaotikus urbanizációval szemben
- a vidéki térségekre nehezedő városi nyomás csökkentése

- a RFA lakosai számára a mindennapi és üdülési kikapcsolódás feltételeinek megteremtése, a vidéki és nyílt térségekhez való hozzáférés biztosítása
- a turizmus fejlesztéséhez szükséges feltételek megteremtése



10. ábra: Radom Nyílt Térségi Hálózat „Zöld övezet” (RSTO GB) (forrás: Városi Építészeti Stúdió MPU Radom)

„A természeti rendszer multifunkcionális nyílt területeinek hálózata (zöld övezet)” projekt nyolc szakaszban került kidolgozásra:

1. Egy ökofiziográfiai tanulmány a Radom Funkcionális Térség (RFA) területén

A tanulmány a környezeti elemek állapotát és működését, valamint azok fenyegetéseit elemzi az egyes területek különböző földhasználati formák fejlesztésére való alkalmasságának meghatározása kapcsán.

2. Az RFA-n belül nagy biológiai potenciállal rendelkező növényi közösségek és területek leltározása és értékük felbecslése

A tanulmány a folyóvölgyek vegetációjának értékelését mutatja be az RFA természetes rendszerének alakítására való alkalmasságuk szempontjából. A növénytakaró leltárának eredményeit, valamint a florisztikai és élőhelyi értékek ezek alapján történő felmérést a legértékesebb természeti területek megjelölésére használták fel.

3. Az indikátor- és a ritka fajok leltára az RFA-n belül

A tanulmány a folyóvölgyek értékelését mutatja be leltározott indikátorfajok és ritka állatfajok alapján az RFA természetes rendszerének alakítására való alkalmasságuk szempontjából. A természeti kutatások eredményeit és az élővilág felmérését a legértékesebb természeti területek jelzésére használták fel.

4. A természeti értékek és vízkészletek kezelésének integrált programjának igényeihez szükséges természeti feltételek elemzése az RFA számára. A védett területek lehatárolása

A tanulmány az ökofiziográfiai tanulmány eredményeinek szintézise és továbbfejlesztése a következő területeken: vízgazdálkodás (a természeti erőforrások védelme, árvízvédelem, vízvisszatartás), energiafejlesztés megújuló energiaforrások felhasználásával, a természeti rendszer területeinek lehatárolása, a természeti egyensúly fenntartásának feltételei és a környezeti erőforrások ésszerű kezelése az ROF védett területén, a természeti rendszer, valamint a problémás és a mezőgazdasági területeken.

5. Az RFA-n belüli nyílt térségek hálózata („zöld övezet”) létrehozásának, védelmének, fejlesztésének és irányításának koncepciója

Bemutatja a Radom körüli nyílt térségek hálózata létrehozásának lehetőségeit, valamint részletesen tárgyalja a térségek tulajdonságait, amelyeket a diagnózist követően kiválasztottak a „Zöld övezet” (RSTO GB) nyílt térségek hálózatába való felvételre. Ismerteti továbbá a javasolt hálózatszerkezeti és fejlesztési perspektívákat, valamint az e területekre vonatkozó kezelési alapelveket.

6. Ajánlások a RFA-n belüli helyi területfejlesztési tervek a védett területek fenntartható fejlesztése terén

A szakértelem a következőkből áll:

- a természetvédelemről szóló törvény szerinti jogi védelmet élvező területek és tárgyak elhatárolása, amelyeket figyelembe kell venni a terület

céljának a települések helyi területfejlesztési terveiben való feltüntetésekor;

- tájegységek (geokomplexumok) elhatárolása a nyílt térségek Radom hálózataán belül az 5. szakaszban meghatározásra kerülő „Zöld övezet”.

7. A 2015-2020-as időszakra szóló integrált RFA természeti és vízkészlet-gazdálkodási program a 2030-ig tartó időszakra

A program a Radom Nyílt Térségi Hálózat „Zöld Övezet” irányításának igényeihez készült, és iránymutatásként szolgál az RSTO GB-ban található egyes települések területrendezési tevékenységéhez. Lényege, hogy a benne foglalt és tervezett feladatokat összehangolják a kormány és a helyi közigazgatás, valamint a tervezők, a várostervezők, a vállalkozók és a társadalom többi része feladataival, majd a megjelölt szervezetek általi végrehajtásuk a rendelkezésre álló pénzügyi források hatékony felhasználásával.

8. Nyilvános konzultációk és stratégiai környezeti hatásvizsgálat a 2015-2020-as időszakra szóló integrált természeti és vízkészlet-gazdálkodási programról a 2030-ig tartó időszakra

A környezettel és annak védelmével kapcsolatos tájékoztatásról, a nyilvánosság környezetvédelmi és környezeti hatásvizsgálatban való részvételéről szóló jogszabályi rendelkezés szerint a program stratégiai környezeti hatásvizsgálatot igényel. A program elfogadása előtt nyilvános konzultációkra kerül sor.

5.2. A 2. szakpolitikai eszköz: Az elővárosi zöld területek átalakítása a polgárok számára nyitott kertekké – Maribor, Szlovénia

Bevezető

Az Európa Kulturális Fővárosa (EKF) a Városi Barázdák („Urban Furrows”) program keretében és Maribor lakóival együttműködve felvetették az első szlovéniai közösségi kert ötletét. A Vetőmagszövetség („Seed Guardians Association”) segítségével az ötlet a Radvanje városrészben valósult meg. Azóta a projekt a nagy érdeklődésnek köszönhetően kibővült a Nova vas és Pobrežje kerületek területére is.

A szakpolitikai eszközre a Gorenjska Regionális Fejlesztési Ügynökség képviselője, Helena Cvenkel tett javaslatot a workshop során.



11. ábra: Bejárat a közös városi ECO kertbe (forrás: Smart City Maribor (Maribor Okosváros))

Háttér

A projekt továbbra is elsősorban az emberek önkéntes munkája révén fejlődik, és mint ilyen, az EKF fenntarthatósági hatásai közé tartozik. A projekt megvalósításához a kertészek megalapították a Városi Ökokert Egyesületet, amely a városi önkormányzattól szimbolikus áron kapott bérleti lehetőséget, másrészt elkötelezte magát a kertek teljes területének közös fenntartása és gondozása mellett. A földbérlet egyik feltétele a kertek ökológiai gazdálkodásra vonatkozó előírásoknak megfelelő művelésére vonatkozó kötelezettségvállalás volt. Ennek fő eredménye az első közösségi ökotanúsított városi kert létrehozása Szlovéniában.²⁷ A városi kertek többek között a helyi lakosság gazdasági, ökológiai, kulturális és társadalmi kihívásait mutatják be, emellett teret biztosítanak a szocializációnak és az interakciónak, az öngondoskodásnak, a tanulásnak és a társadalmi és kulturális kollektíva egy formájának. A korábbi tapasztalatok alapján meghatározták az új kertek létesítésének alapfeltételeit: a földterületnek az önkormányzat tulajdonában kell lennie, sűrűn lakott területek közvetlen közelében elhelyezkedőnek kell lennie, és lehetővé kell tennie legalább 10 és legfeljebb 50 darab, 50-100 m²-es kert kijelölését. Az ilyen projekt által kínált fő előnyök közé tartozik a jó minőségű bioélelmiszerek fenntartható termelése, az önellátás megerősítése, a környezet gondozása, az új készségek és ismeretek megszerzése, a közösségsszervezés előmozdítása és a társadalmi kapcsolatok erősítése. A projekt fő célja 2020-ig legalább 500 városi biokert létrehozása és egy olyan gyakorlati modell átadása, amely a városi kertészet fenntartható működésén alapul helyi elosztással, friss zöldségek és gyümölcsök előtérbe helyezésével és a felesleg feldolgozásával.

²⁷ <http://ekovrt.si/>



12. ábra: Ágyások a városi ökokertben (forrás: Smart City Maribor (Maribor Okosváros))

Szakpolitikai eszköz

A projekt célja, hogy a hulladéklerakókba kerülő biológiai hulladék mennyiségét évi 2400 tonnával, az építési hulladékét pedig 2000 tonnával csökkentse, és ezt évente 3000 tonna talaj előállítására fordítsa át. Háromféle talajkeveréket állítanak elő: városi kertekben és erkélyeken való élelmiszertermesztésre, a város zöldterületeinek karbantartására, valamint utak és járdák építéséhez használat.

2019 szeptemberére a projekt elérte egyik mérföldkövét azzal, hogy létrehozásra került négy városi kert. Az első egy 12 400 négyzetméteres terület, amelyen 66, helyi lakosok által egyénileg használt terület került kijelölésre. A második egy modellkert, a harmadik egy gyermekkert, a negyedik pedig a munkanélküliek vagy önkéntesek társadalmi integrációs kertje.

2019 novemberében létrehoztak egy gyümölcsöskertet is, amelyet különböző helyi fajokkal ültettek be. Ezen kívül folyamatban van a helyi élelmiszerlánc létrehozására irányuló munka. Létrehoznak egy helyi élelmiszercímkét, és próbaüzemben már működik

a helyi élelmiszergyártókat támogató honlap²⁸. A cél az, hogy 50 mezőgazdasági termelő használja a címkét, és évente legalább 10 000 helyi élelmiszerfogyasztóhoz jussanak el. A remények szerint a város üvegházhatásúgáz-kibocsátása 5%-kal csökken, mivel kívülről kevesebb élelmiszert szállítanak Mariborba.



13. ábra: Játsszótér, mint a kertkomplexum szerves része (forrás: Smart City Maribor – Maribor Okosváros)

A kísérleti talajtermelő üzem létrehozására irányuló erőfeszítések ellenállásba ütköztek a helyi lakosok részéről, akik ellenezték annak elhelyezkedését. Az önkormányzat azóta talált és kibérelt egy másik földterületet, ahol megkezdődött az építkezés. A talajkeverékek előállítását a tervek szerint 2020 júniusában kezdődik. A COVID-19 okozta lezárások ellenére továbbra is a fenti célok elérésére törekednek.

A kísérleti üzem innovatív jellege miatt – fermentálási, keverési és pirolízis folyamatok alkalmazásával – különböző technológiai megoldásokat kellett egyesíteni. Ezen akadály leküzdése érdekében számos partner mutatta be a projektet a potenciális technológiai szolgáltatóknak szerte az EU-ban, hogy megtalálják a legjobb megoldásokat.

²⁸ <https://www.inno-rural.si/UrbanSoil4Foodweb/>

További megoldandó kihívások között megemlítendő a számos partner, köztük kkv-k, intézetek, nem kormányzati szervezetek és egy közüzemi vállalat kommunikációja. Ezt úgy oldották meg, hogy létrehoztak egy irányítási struktúrát, rendszeres találkozókat tartottak a partnerekkel, a város korábbi és jelenlegi polgármestereinek támogatásával.

A projekt választ ad arra a helyzetre, hogy a város erősen támaszkodik a külső energiaforrásokra az energia, a víz és az élelmiszer területén, valamint kezelnie kell az előállt hulladékokat és a kibocsátásokat. A projekt honlapja szerint Szlovéniában alacsony az önellátás szintje, a talaj degradálódik, az élelmiszerek tápanyagminősége gyenge, és különösen a fiatalok körében az egészséges táplálkozással kapcsolatos ismeretek alacsony szintűek. A projekt célja, hogy előmozdítsa a hagyományos és helyi vetőmagok használatát, hogy ellensúlyozza azt a tendenciát, hogy a vetőmagtermelés multinacionális vállalatok ellenőrzése alatt áll.

A projekt finanszírozását az ERFA és az Innovatív Városfejlesztési Tevékenységek elnevezésű európai uniós kezdeményezés biztosítja. Utóbbi egy európai uniós kezdeményezés, amely innovatív projektek megvalósításához felhasználható finanszírozást biztosít városok számára.

Az „Urban Soil 4 Food – US4F” projekt teljes költségvetése 3 747 650 EUR, amelyhez az EU Európai Regionális Fejlesztési Alapja 2 998 120 EUR összeggel járult hozzá az Innovatív Városfejlesztési Tevékenységek kezdeményezésén keresztül a 2014-2020-as programozási időszakra vonatkozóan.

5.3. A 3. szakpolitikai eszköz: A Covid19-válság mint lehetőség az ökoszisztéma-szolgáltatásokról szóló párbeszéd motiválására – Flandria régió

Bevezetés

2007-ben a Flamand Földügyi Hivatal (VLM) felkérték, hogy dolgozzon ki egy területorientált alapkoncepciót (fejlesztési jövőképet) a „De Wijers” területre vonatkozóan. Ezt az elnevezést első alkalommal használták az ún. „Nagy Tájvédelmi Egységek” (GLE) körülhatárolásával összefüggésben, amely részben a „Vijvergebied Midden-Limburg” elnevezést váltotta fel. Ezt megelőzően már voltak egyéb kezdeményezések is, amelyek elsősorban a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelv keretében elért eredményekre összpontosítottak.

A szakpolitikai eszközt a Flamand Földügyi Hivatal képviselője, Paula Uleaners javasolta a workshopon.

A területfejlesztés egy egész területre összpontosított, nem pedig egy konkrét szempontra, például a természetre vagy a rekreációra. A meghozandó intézkedések sokfélesége egyértelműen arra utalt, hogy azok szélesebb körű kérdéseket érintenek. A Flamand Földügyi Hivatal (VLM – a szerző) számára jelentős kihívás volt egy ilyen hatalmas méretű, körülbelül 20 ezer hektáros terület jövőképeinek kidolgozása. A vidékfejlesztési politika még gyerekcipőben járt, nem voltak stratégiai projektek, és Flandriában nem állt rendelkezésre jelentős tapasztalat a területfejlesztéssel kapcsolatban. A projekt előkészítése egy teljes évet vett igénybe (2008-2009) az előzetes szakaszban, melynek során feltáró megbeszéléseket folytattak a kezdeményezőkkel és más érdekelt szervezetekkel/felekkel.²⁹



14. ábra: Kilátás a tó központi területén a De Wijers térségben
(forrás: ©RLLK, "Participatory area vision development through the ecosystem services concept for De Wijers" Flamand Földügynökség, Természet- és Erdőkutató Intézet)

²⁹ <https://pureportal.inbo.be/nl/publications/participatieve-gebiedsvisieontwikkeling-voor-de-wijers-via-het-ec-2>

Szakpolitikai eszköz

A regionális területfejlesztési tervek kidolgozása mindig rendkívül problematikus feladat. A megfelelően lefolytatott folyamathoz számos konzultációra van szükség a különböző érdekelt felekkel és szakértőkkel, hogy végső soron olyan kötelező erejű döntések születessenek, amelyek a többség számára elfogadhatóak lesznek. A Covid19-világjárvány idején különösen nehéz az érdekelt felekkel való közvetlen kommunikáció, de ez nem jelenti azt, hogy a folyamat teljesen kivitelezhetetlen. Jó példa erre a 2009-2012 közötti De Wijers régió újjáépítésére vonatkozó stratégia tervezete, amelyet a Flamand Földügyi Hivatal ma is alkalmaz. Az alábbiakban a kommunikációs stratégia általános felépítésére vonatkozó kivonat olvasható, amely további megjegyzéseket tartalmaz az egyes blokkokról és azoknak a Covid-19 miatti lezárási időszakokban történő végrehajtásáról.

1. A regionális jövőkép fejlesztésének építőkövei
 - 1.1. 1. építőelem: Projektcsapat és külső szakértők
 - 1.2. 2. építőelem: Részvételi folyamat az érdekelt felekkel
 - 1.3. 3. építőelem: Workshopok
 - 1.4. 4. építőelem: Ökoszisztéma-szolgáltatások keretrendszere
 - 1.5. 5. építőelem: Fókuszban a jövő közös jövőképe (2030)

A részvételen alapuló megközelítés választása abból a szándékból fakadt, hogy a partnerekkel közösen egy területfejlesztési jövőképet alakítsanak ki. Ily módon a különböző szervezetekre és konkrét személyekre kiterjedő tudást gyűjtöttek össze. Az egész folyamatot szorosan irányította a VLM 3 főből álló projektcsapata. A konkrét projektpartnereket (szükség esetén különböző szervezetek küldötteivel) kifejezetten meghívták minden workshopra. Fontos kiemelni, hogy a De Wijers irányítócsoporthoz igazgatóit is felkérték arra, hogy első kézből tapasztalják meg a folyamat menetét. Annak ellenére, hogy csak 3 személy irányította a folyamatot, a VLM többi szakértője a témától függően konkrét workshopokat támogatott.

Mivel több mint 200 érdekelt fél résztvevő volt, lehetetlen lenne mindegyiküknek részt venni egy workshopon. Ezért a VLM úgy döntött, hogy workshop-sorozatot szervez, hogy a lehető legnagyobb hatást érje el a projektben részt vevő érdekelt felek számára (hálózatépítés és a közönség érdeklődésének megtartása). Emellett az összes találkozó fő célja az volt, hogy hozzájáruljon egy kulcsfontosságú témához, ami az ökoszisztéma-szolgáltatások fejlesztése, vagy egyszerűbben fogalmazva „az ökoszisztémák hozzájárulása az emberi jóléthez”. Úgy vélték, hogy a 2030-as évre való fókuszálás növeli a földhasználók arra vonatkozó képességét, hogy a fenntartható földhasználat érdekében a napi szintű problémákon túllépve gondolkodjanak. Ezenkívül a hosszú perspektívát (20 év) nemcsak azért határozták meg, mert túlmutatott egy törvényhozási cikluson, hanem azért is, mert emberi mértékben még átlátható.

2. Folyamatarchitektúra
 - 2.1. I. workshop sorozat: De Wijers kulturális szolgáltatásainak jövőképe

- 2.1.1. 1. workshop: A jellemzők leltára
- 2.1.2. 2. workshop: A tapasztalati értékek és a tapasztalati kívánságok feltérképezése
- 2.1.3. 3. workshop: A lehetséges jövőbeli képek megvalósítása
- 2.2. II. workshop sorozat: Az ellátó és szabályozó szolgáltatások jövőképe
 - 2.2.1. 1. workshop: A De Wijers jellemzőinek leltára
 - 2.2.2. 2. workshop: Az ökoszisztéma-szolgáltatásokon alapuló jövőképelemek átgondolása
 - 2.2.3. 3. workshop: Két völgybeli terület térbeli jövőképe
- 2.3. III. workshop sorozat: A társadalmi-gazdasági szempontok jövőképe

Minden workshop arra összpontosított, hogy tudatosítsa a résztvevőket a De Wijers Masterplan pályájával és a helyzettel kapcsolatban. Ezen túlmenően az egyes workshopok tartalma a tervek szerint számos témaspecifikus építőelemet biztosít a fejlesztési terv hosszú távú jövőképehez. Végül, de nem utolsósorban úgy vélték, hogy ha a résztvevők jobban megismerik egymást, az közvetett előnyökkel jár az egész régió számára.

A három workshop szerkezete nagyon hasonló volt, bár bizonyos szempontok az adott célcsoportokhoz igazodtak³⁰:

- A résztvevők bemutatása
- A területspecifikus jellemzők leltára térképanyag nélkül
- A kívánt és nem kívánt ökoszisztéma-szolgáltatások felsorolása és rangsorolása (az utóbbi folyamat során). A témától függően megvitatásra került a jelenlegi vagy a jövőbeli állapot.
- Az eredmények integrálása
- Szenárió tervezetek készítése a kívánt jövőképhez

³⁰ További információk az alábbi dokumentumban: <https://pureportal.inbo.be/nl/publications/participatieve-gebiedsvisieontwikkeling-voor-de-wijers-via-het-ec-2>



15. ábra: A földhasználati típusok „klaszterekbe” sorolása a De Wijers régióban

A RENATUR workshopokon megemlékezésre került, hogy ezt az architektúrát és eszközeit újra kell értékelni a jelenlegi események vonatkozásában. A Covid19-világjárvány és az időszakos lezárások során mindez rendkívül bonyolult, és még kisebb méretű személyes találkozók szervezése sem ajánlott. E nyilvánvaló nehézségek ellenére a workshopok során az erőforrások és a tudás összegyűjtésének módszertana továbbra is nagyon hasonló, és az online megtartott workshopra már előkészített tervezetként használható. A résztvevők figyelmének fenntartása és fókusza szempontjából az online esemény során sokkal kevésbé ajánlott a folyamatot több eseményre bontani. Emellett a résztvevők elvárásai (értékek és kívánságok) nagyon alapvetőek és egyszerűek, a tudásgyűjtés folyamatának megkönnyítése érdekében. Ez a tudás kinyerhető és megfogalmazható Cselekvési Tervekben az utóbbi folyamat során a szakértőkkel (a folyamat honnan és hová tart).

Az utolsó folyamat – az értékelés – az a blokk, amelyben a legnagyobb lehetőség nyílik az eszközök és cselekvések szabad megválasztására. Ebben a blokkban összefoglaló készült az egész folyamatról, a résztvevők számáról, a folyamatba befektetett pénzeszközökről, a résztvevőknek a workshopokra vonatkozó értékelését, és végül arról, hogy milyen ismereteket szereztek a szervezők (további információk az elkészített cselekvési tervhez). A De Wijers stratégia szerzői azonosították a három legfontosabb paramétert, amelyek a siker zálogai voltak:

- részvételi folyamat és workshop formátum: A szervező a résztvevőket és a szakértőket a megfelelő szakaszokban választja ki, és a workshop formátum a leghatékonyabb az összetett és interdiszciplináris párbeszéd folyamatában.

- a közös jövőképre való fókuszálás: alapvető fontosságú, hogy a jövőbeli intézkedésekre (például a 2030-ra vonatkozó jövőképre) összpontosítsunk, ne pedig a jelenlegi szűk keresztmetszetekre, mivel ez általában a résztvevők közötti konfliktushoz és a különbségek fokozódásához vezet.
- Ökoszisztéma-szolgáltatásokban való gondolkodás: az „ökoszisztéma-szolgáltatás” kifejezés helyett az egyszerűbb „a környezet javát szolgáló megoldásokra” kifejezés használata révén jó kapcsolódási pontot lehetett találni valamennyi érdekelt félhez, ami javította bevonásukat.

Fontos megemlíteni, hogy az online workshopok soha nem fogják tudni teljesen helyettesíteni a személyes workshopokat. Annak ellenére, hogy a távmunkához szükséges eszközök széles választéka áll rendelkezésre (akár ingyenesen is) és a találkozók megszervezésének viszonylag alacsony a munkaterhe (terembérlés, étkezés, szervezési anyagok, kiadások kezelése), a szabad párbeszéd folyamata és a résztvevők közötti rejtett tudáscsere sokkal nehezebb az online térben.

A Covid-19 okozta világjárvány és a kapcsolódó kijárási korlátozások azonban tudatosították az emberekben a városkörnyéki nyílt térségek fontosságát és az azokban rejlő lehetőségeket. A társadalom minden eddiginél inkább készen áll arra, hogy viselje az e területekre irányuló beruházások többletköltségeit, és a közvélemény jelentősen befolyásolja az irányító testületek döntéshozatalát. A világjárvány időszaka nem kedvez egy ilyen összeállított és holisztikus kommunikációs folyamat végrehajtásához, mint a bemutatott De Wijers cselekvési tervben, de az a határozott vélemény alakult ki, hogy a tájékoztatási kampányok és a helyi közigazgatási szervekkel folytatott informális párbeszéd sokkal hatékonyabb lesz, melynek révén a jövőben valódi cselekvési tervek válhatnak.

5.4. A 4. szakpolitikai eszköz: A projektek vizuális aspektusainak javítása. Stratégia a szövegek infografikákkal való helyettesítésére, bármely közönség esetén – Flandria régió

Bevezetés

A korábbi eszközzel kapcsolatban a flandriai régió szakértői egy olyan további szakpolitikát javasoltak, amely jól szemlélteti a potenciális ökoszisztéma-szolgáltatások érdekelt feleivel folytatott kommunikációs stratégiájának továbbfejlesztését. A holland kormány a Biodiversity-CHM.NL koordinációs központtal együttműködve közös projektet

hajtott végre, amelynek célja az ökoszisztéma-szolgáltatásokra vonatkozó tudatosság növelése széles körű és meglehetősen általános közönség (helyi hatóságok,

területrendezési intézmények és helyi lakosok) körében. A létrehozott weboldalt információs központként használták, és a tájékoztató kampány keretében a projekt célja az volt, hogy a közönség érdeklődését felkeltse és fokozza a biológiai sokféleséggel kapcsolatos cselekvési terv működése iránt.

A weboldal maga is tartalmazott általános iránymutatásokat, linkeket a biológiai sokféleséggel kapcsolatos cselekvési tervek hasznos dokumentumaihoz és térképéhez. A téma iránt jobban érdeklődő szakértők és döntéshozók számára hozzáférhető forma ellenére ebben az esetben a fókusz a projekt vizuális aspektusain volt, amelyet a dokumentum később ismertet.

A szakpolitikai eszközt a Flamand Földügyi Hivatal képviselője, Paula Uleaners javasolta a workshopon.

Háttér

Lehetőségek

A biológiai sokféleséggel kapcsolatos cselekvési terv kidolgozása számos különböző társadalmi kérdést érintő lehetőségeket és megoldásokat kínálhat. Az ökoszisztéma-szolgáltatásokba történő beruházást gyakran költségnek tekintik, és a revitalizációra irányuló intézkedéseket általában a (természeti, építészeti, társadalmi) károk minimalizálása érdekében hajtják végre. Annak ellenére azonban, hogy egy ilyen beruházás „megtérülését” nagyon nehéz megbecsülni helyben, a régió vagy az egész ország méretében a veszteségek észrevehetőek. Ezért a holland kormány felvállalta annak feladatát, hogy elmagyarázzák a polgároknak és a helyi hatóságoknak, hogy miként lehet jobban kihasználni a helyi természeti erőforrásokat, és hogyan juthatnak finanszírozáshoz.

Például egy városi park hozzájárul a városi lakosok egészségéhez és életminőségéhez, növeli az ingatlanok értékét a térségben, nagyszámú növény- és állatfajt tart fenn a városban, segít javítani a levegőminőséget, gátját szabja a zajszennyezésnek, és különböző okokból a környékben lakók is mind értékelik a parkot. Másrészt a vidék termelékeny mezőgazdasági szolgáltatásokat nyújt. Ezek a területek függenek a földterületek termékenysége szempontjából jelen lévő növényi és állati élettől, a talaj vízmegtartó képességtől, valamint a kártevők és betegségek szabályozásától. De a vidéket is úgy értékelik, mint kellemes lakó- és a szabadidős tevékenységek folytatására alkalmas, a kulturális-történelmi tájak megőrzését szolgáló, valamint a többlet csapadékvíz elvezetésére alkalmas helyet.

A város költségvetése szempontjából a természetbe való befektetést ugyanúgy magától értetődőnek kell tekinteni, mint például az egészségügyi szolgáltatásokba való befektetést. A hollandiai homokdűnék emberek millióit és több milliárd euró értékű infrastruktúrát védenek az áradásokkal szemben, rekreációs területként szolgálnak az

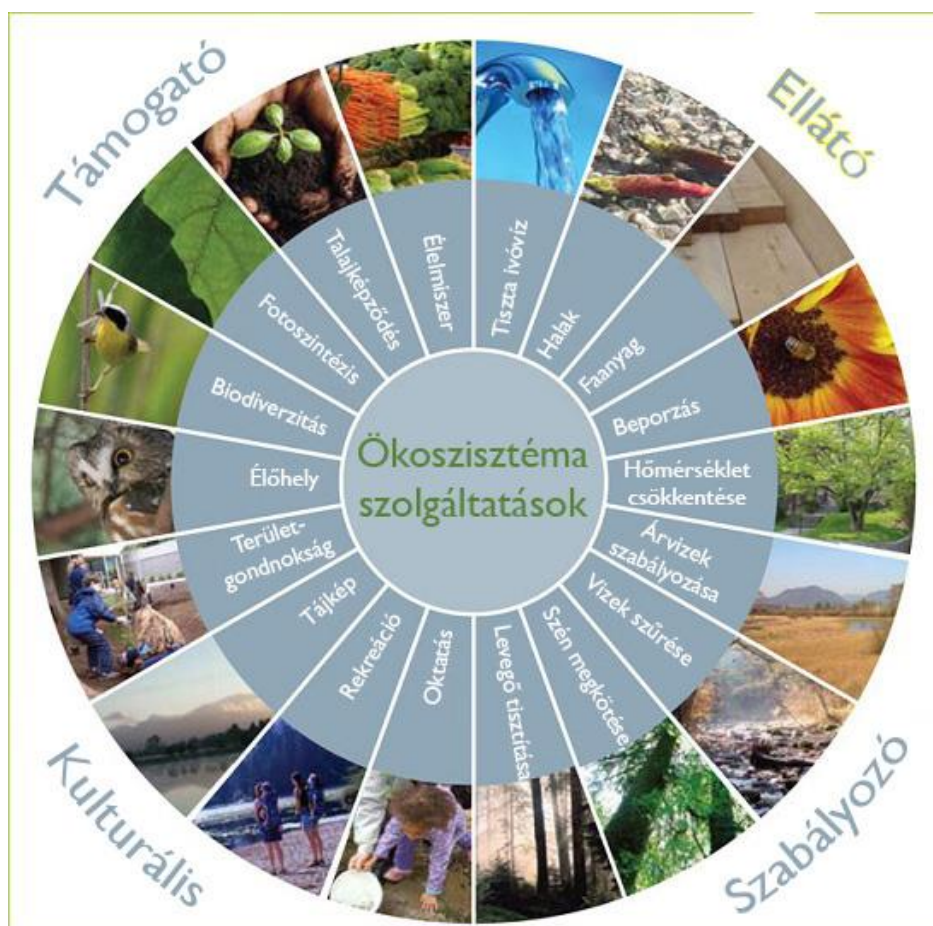
ország nyugati részének lakói számára, valamint tiszta ivóvizet biztosítanak. Ez egy másik példa arra, hogy egy terület számos különböző árut és szolgáltatást biztosít, amelyek jelentős gazdasági és társadalmi értéket képviselnek mind a lakosok, mind a vállalkozások számára, amelyek többsége messze túlmutat a dűnéken.³¹

Szakpolitikai eszköz

Annak érdekében, hogy vizualizálják a jövőképet és a lehető legszélesebb közönséget érték el, elsősorban videó anyagokat és infografikákat használtak a kommunikációban. A BAP-projektben az ökoszisztéma-szolgáltatásokba való befektetés fő előnyeit egy 3 perces videóban mutatták be, amely flamand és angol nyelven is elérhető. Az ökoszisztéma-szolgáltatások tematikus szakaszai 3 fő területre tagolódnak: az ellátó, a szabályozó és a kulturális szolgáltatások, valamint az egyes területekhez kapcsolódó összes anyaghoz egységes grafikai mintákat (grafika + szín) alkalmaznak. A teljes angol nyelvű videó:

<https://vimeo.com/38736492>

³¹ <http://en.biodiversiteit.nl/bap/kansen/stad>



16. ábra: Ökoszisztéma szolgáltatások típusai (forrás: zoldakcio.hu)

10 ok, amiért érdemes befektetni az ökoszisztéma-szolgáltatásokba:

Biológiai sokféleség a lakosság érdekében

1. hűtőhatás – egy egészséges fa ugyanolyan hűtőhatást biztosít, mint 10 légkondicionáló egység)
2. ingatlanértékek – az ingatlan értéke 5%-kal nő, ha van kilátás egy nyilvános kertre, 6%-kal park esetén, 10%-kal, ha van kilátás nyílt területre, és 15%-kal vízfelületre való rálátás esetén)
3. közegészségügy – az emberek egészségesebbnek érzik magukat a zöld lakóövezetekben
4. közegészségügy – a növényekre való rálátás révén rövidebbek lehetnek a kórházi tartózkodások -> potenciális megtakarítások a társadalom számára: több mint 500 millió EUR
5. gyermekek fejlődése – a gyermekek többet játszanak kint, ha vannak a közelben zöldterületek, ez 15%-kal csökkentheti a gyermekek elhízásának esélyét, és hozzájárulhat fizikai és társadalmi fejlődésükhöz.



17. ábra: Biológiai sokféleség a közösség érdekében

Biológiai sokféleség a környezet érdekében

6. légszennyezés – egyetlen városi fa képes kiszűrni egy autó által 10 ezer megtett kilométer során kibocsátott NO₂-t és szálló port
7. éghajlatváltozás – a becslések szerint mindössze 1 hektár erdő 200 fával évente 2 tonna szén-dioxidot fog be és tárol. Az Amszterdamban levő 400 ezer fa által tárolt CO₂ gazdasági értéke: 72 000 EUR évente



18. ábra: Biológiai sokféleség és rekreáció

Biológiai sokféleség a vízkészletek érdekében

8. Vízviisszatartók (pufferek) – 10%-kal kevesebb burkolat a kertekben = évi 32,3 millió m³-rel kevesebb esővíz a csatornarendszerben. Potenciális megtakarítás – 9 millió EUR évente

Biológiai sokféleség és rekreáció

9. gazdasági előnyök – Hollandiában a szabadtéri szabadidős tevékenységek évente 30 milliárd EUR-t termelnek. Az új természeti területek által létrehozott 100 új vállalkozás további 428 millió EUR-t jelentene
10. a gyaloglás javítja a memóriát – heti több alkalommal 40 perc séta javítja a memóriát. Ezt a gyakorlatot egy éven át végezve a hippocampusz térfogata 2%-kal növekszik.

Ezt az egyszerű, mégis hatékony gyakorlatot használja a Flamand Regionális Ügynökség a projektben érdekelt felekkel folytatott napi kommunikáció során. A BAP projekthez hasonlóan egy infografikai rendszert használnak a projekt átláthatóságának növelésére. Ez különösen praktikus manapság, amikor a párbeszéd nagy része átkerült az online térbe. Az internethasználók gyakran csak gyorsan átfutják az anyagokat, amelyekben minimális írott tartalmat várnak. Ez a tendencia a való életben is észrevehető, melynek során a felesleges tartalom arra készteti a felhasználókat, hogy csak felületesen nézzék át a tartalmakat. A felhasználói élmény területén ismert alapvető módszerek alkalmazásával az információterjesztés jelentős mértékben javul mind a nem szakértőkkel, mind a döntéshozókkal való kapcsolattartásban.



19. ábra: A Flamand Földügyi Hivatal által használt infografikák

5.5. Az 5. szakpolitikai eszköz: Az ökoszisztéma-szolgáltatások megőrzése, mint a város hosszú távú gazdasági döntése – Piaseczno város, Lengyelország

A lengyel partner szakértői által bemutatott gyakorlat részletes leírása az alábbi linken található (angol nyelven):

https://www.researchgate.net/publication/312564312_Implementation_of_ecological_network_in_existing_conditions_of_municipal_spatial_management

6. Ajánlások

A szakértői felülvizsgálat nyomon követési folyamata során a szakértők közös ajánlásokat fogalmaztak meg, esetenként a bevált gyakorlatok példáit is bemutatva. Tették mindezt nem csak a külön kérdések alapján, hanem a fogadó régió általános kihívásaira is kitérve.

1. ajánlás: Ismerjük meg a kihívásokat, amelyekkel a döntéshozóknak szembe kell nézniük!

A politikai döntéshozók többnyire jobban érdekeltek a magánszektor és a jelenlegi gazdasági kérdések érdekeinek szolgálatában, mint a természetalapú megoldások megvalósításában. A párbeszéd hatékony irányítása és a természetalapú megoldások megvalósítása érdekében meg kell találni az egyensúlyt a fejlődés és a természet között. Ez csak egy szisztematikus és strategizált hosszú távú folyamaton keresztül valósítható meg. A gyakorlat azt mutatja, hogy az érdekelt felek szeretnek párbeszédet folytatni a változásról és a jövőről, de nem feltétlenül akarnak határozott lépéseket tenni. A tényleges változáshoz közös, hosszú távú együttműködés és párbeszéd lehet szükséges.

2. ajánlás: Mérjük fel a régióban meglévő ökoszisztéma-szolgáltatásokra vonatkozó ismereteket!

Az érintett helyszínek feltérképezése is fontos, de maguk a térképek csak eszközül szolgálnak a helyszínek jövőjére vonatkozó mélyreható vitához. A helyszínek mindegyike sajátos funkcióval bír jelenleg, amely meghatározatlan időtávon változhat. A tudás összegyűjtése során a jelentős mennyiségű adat kezeléséhez ajánlott az ún. „fordított tölcser” stratégiát használni az információgyűjtéshez és a feltérképezéshez. Kezdjük kicsiben, helyileg (pl. egy önkormányzat, egy város) összegyűjtve ezeket. Vegyük figyelembe a természeti értéket, de mindenekelőtt a helyi társadalom számára nyújtott

értéket és kultúrájuk egy részét. Egyszerűsítsük az adatokat (a későbbi folyamat során), és fordítsuk le azokat a helyi területekről szóló történetekre. Ez a tudás nemcsak a teendők megértése szempontjából hasznos, hanem jelentősen javítja a polgárokkal és a területrendezési szakértőkkel folytatott párbeszédet is.

3. ajánlás: Vonjuk be az érdekelt feleket!

Ismerjük a közönségünket, de próbálja egyszerűsíteni az érdekelt feleknek küldött üzeneteket. A leginkább bizonyított forma a workshopok sorozata, melyek módszertana az igényektől függően adaptálható (ezen a témakörben a tudásbázis óriási). Hozzunk létre egy adatbázist az érdekelt felekről, és döntsük el, hogy melyik szakaszban kívánjuk őket bevonni a párbeszédbe. A folyamatnak állandónak kell lennie, de nagyon nehéz lesz a folyamat legtöbb résztvevőjét a folyamatban tartani, ami gyakran évekig tart. Hagyja a technikai részleteket és a bonyolult folyamatokat kisebb workshopokban dolgozó szakértőkre és csapatára, a többi érdekelt számára pedig próbálja meg leegyszerűsíteni az üzeneteket. Az emberek nagyobb valószínűséggel működnek együtt, ha egyszerű és általános módon kommunikálunk velük. Ha megnyerjük a bizalmukat és az érdeklődésüket, akkor ők maguk kérnek további részleteket és tanácsokat.

4. ajánlás: Vizualizáljuk a stratégiát az előre meghatározott kommunikációs rendszerrel!

A világ változik, és a kommunikáció módjai is. Mielőtt bármilyen területrendezési tervet hoznánk létre, készítsünk egy kommunikációs stratégiát a projekthez. Támasszuk alá a terveinket az összegyűjtött térképekkel, makettekkel, fotókkal a találkozásokról és a tervekről – nem csak a workshopok során, hanem azon kívül is (az érdekeltekkel való mindennapi kapcsolatban vagy a projektről szóló általános online kommunikációban). Hozzunk létre egy helyet (lehetőleg online), ahol bárki mindig megtalálhatja a szükséges dokumentumokat, kiadványokat, híreket vagy elérhetőségeket. Az írásos anyagok a lehető legrövidebbek legyenek, és helyettesítsük a szavakat képekkel vagy infografikákkal. Különítsünk el tematikus területeket, és hozzunk létre saját grafikai design számukra (színek, stílus).

5. ajánlás: Dolgozzunk ki a regionális fejlesztésre vonatkozó jövőképet, amelyben a biológiai sokféleség létfontosságú szerepet játszik a polgárok jólétében!

A Covid-19 okozta világjárvány kétségtelenül heves vitákat váltott ki a természetalapú megoldásokról. Annak ellenére, hogy a társadalom általában tisztában van a biológiai sokféleség előnyeivel, a meghozott intézkedések száma még mindig nem elegendő. A zöldterületekre irányuló beruházások költségesek, és a megtérülésüket gyakran nehéz mérni. A nemzeti vagy regionális szervezetek igyekeznek integrálni ezeket a területeket, de gyakran szembesülnek a kisebb egységek ellenállásával. A lehető legtöbb érdekelt fél érdekeinek összeegyeztetése és a további konfliktusok elkerülése érdekében ajánlott a területrendezés hosszabb időtávú (például 20 év) perspektívájának elfogadása. Ez a

technika lehetővé teszi a megtett intézkedések hosszú távú hatásaira való jobb összpontosítást, valamint a károk semlegesítését, még mielőtt azok bekövetkeznének. Az Európa-szerte bevált gyakorlatok azt mutatják, hogy a városkörnyéki nyílt térségek jelentős kiaknázatlan potenciállal rendelkeznek, és az ezekkel való megfelelő tervezés az egyes városok/közösségek legjobb gazdasági érdekét szolgálja.



A településeink közreműködésével elkezdődött a vármegye területén található barnamezős területek előzetes felmérése. A tervek szerint megfelelő források rendelkezésre állása esetén összeállításra kerül a vármegye barnamező katasztere.

Barnamező felmérés

Természeti értékeinek megőrzését, felelős hasznosítását segítő adatbázis

Első körben a vármegye településeinek elérhető adataira építve kerül összeállításra a kataszter kezdeti struktúrája és tartalmi elemei. Az a későbbiekben a települési, illetve vármegyei fejlesztési igények függvényében módosítható.

További információ [itt](#).

